LOVEC

1989 4

glasilo Lovske zveze Slovenije

28. SEJEM GOZDARSTVA IN KMETIJSTVA V KRANJU

15. 4. 1989 – DAN LOVCEV, začetek ob 10. uri

Posvetovanje organizira LOVSKA ZVEZA SLOVENIJE

Predstavili bomo 3 glavne referate, po katerih naj bi se odprla razprava:

1. Blaž ing. Krže: Biološki in tehnični ukrepi za doseganje usklajenosti »kmetijstvo-divjad-lovstvo« v GL LZS Žitna gora.
2. Republiški komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano: Prostorski načrt razvoja kmetijstva v Sloveniji (predstavitev).
3. Dipl. ing. Lojze Černe: Ocenjevanje škod od divjadi v kmetijstvu.

Vsebina posvetovanja je aktualna, zato pričakujemo čimvečjo udeležbo lovcev.

- PREGLED GOZDARSKE IN KMETIJSKE MEHANIZACIJE
- BLAGO ŠIROKE PORABE
- UGODNI NAKUPI
- PREGLED LOVSKE OPREME; MED DRUGIM PREDSTAVITEV ZA PREPREČEVANJE ŠKODE OD DIVJADI IN NA DIVJADI

IZKORISTITE SEJEM ZA STROKOVNA, INFORMATIVNA IN STANOVSKA SREČANJA

Lovska družina Toško čelo

vabi na

tradicionalno meddružinsko strelsko tekmovanje v počastitev dneva OF

Tekmovanje bo 27. 4. 1989 ob 8. uri na strelišču pri lovski koči LD Toško čelo.

Tekmujejo tričlanske ekipe (15 glinastih golobov in v tarčo »srnjak«).

Najboljše tri ekipe bodo dobile pokale, prvi trije posamezniki spominske medalje, petnajst najboljših pa tudi praktična darila.

Dan pred tekmo bo uradni trening, popoldne, od 14. ure dalje.

Poskrbeli bomo za prijetno počutje! **LD Toško čelo**

LD ŠMARTNO PRI LITIJI VABI NA LOVSKO STRELSKO TEKMOVANJE ZA

PREHODNI POKAL »KOVINE«

KI BO 29. 4. 1989 OB 8. URI PRI LOVSKI KOČI NA GRILOVCU. VABIMO 3-ČLANSKE EKIPE IN POSAMEZNIKE. PRIJAVE SPREJEMAMO DO 12. URE. STRELJA SE NA SERIJO 15 GOLOBOV IN V TARČO »SRNJAK«. BOGAT SREČOLOV IN PRAKTIČNE NAGRADE!

POT IZ ŠMARTNEGA PRI LITIJI DO GRILOVCA BO OZNAČENA.

VABLJENI!

POHOD po poteh partizanske ljubljane

in

TRAP SEKCIJA DOLOMITI – VRHNIKA

prirejata

na strelišču v Tomačevem pri Ljubljani v nedeljo, 7. maja, 1989 ob 8. uri

TEKMOVANJE V STRELJANJU NA GLINASTE GOLOBE IN V TARČO SRNJAK

Tričlanske ekipe (posamezniki) bodo streljale na 15 golobov in z MK v malo tarčo srnjak (10 + 3 poskusne strele). Najboljše ekipe in posamezniki bodo dobili pokale, medalje in praktične nagrade, najboljša ekipa pa prehodni pokal Pohod po poteh partizanske Ljubljane.

Druge lovce pa vabimo, da se udeležijo letošnjega pohoda.

Vabljeni!

LOVEC

glasilo
Lovske zveze Slovenije,
revija za lovstvo
letnik LXXII, št. 4
april–mali traven 1989

Lovca izdaja Lovska zveza Slovenije
Tiska ga Tiskarna »Jože Moškrič«
v Ljubljani.
Poštnina je plačana pri pošti 61102 Ljubljana.

UREDNIŠKI ODBOR:

Glavni urednik Borut Ingolič

Odgovorni urednik Boris Leskovic

Andrej Dvoršak, Branko Galjot,
Konrad Sajdl, Jože Perko, Marjan Toš.

Lektor in korektor Sončika Lorenci.

Tajnica uredništva Eva Strajnar.

Lovec izide praviloma vsak mesec.

Prva številka letnika izide v začetku leta,
v januarju.

Ta številka je izšla v 24 300 izvodih.

Po mnenju Republiškega sekretariata
za kulturo in prosveto SRS, št. 421-2/72,
je LOVEC oproščen prometnega davka.

Izvod revije stane 6000 din.

Za druge naročnike
je letna naročnina 56 000 din,
za inozemstvo 180 000 din.

Naročnino je treba plačati vnaprej na
žiro račun Lovske zveze Slovenije.

Vse gradivo za objavo pošiljajte
Uredništvu glasila LOVEC,
Župančičeva 9 – p. p. 505,
61001 Ljubljana.
Telefon (061) 214 948.

Nenaročenih rokopisov in slik
ne vračamo.

Cene malih oglasov:

do 15 besed 5000 din, od 15 do 25 besed
8000 din, od 25 do 30 besed 14 000 din.
Za vsako nadaljnjo besedo 400 din.
Za člane lovskih organizacij
v SR Sloveniji velja polovična cena.

Male oglase je treba plačati vnaprej
na žiro račun

Lovske zveze Slovenije, Župančičeva 9,
Ljubljana: 50101-678-47158.

IZ VSEBINE

Dušan Dougan	98	Odgovornost za škodo od divjadi
Miha Adamič	100	Prehranske značilnosti, izhodišče v načrtovanju upravljanja populacij parkljaste divjadi
Ivan Puš	105	Lovski prizor iz 5. stoletja pred našim štetjem
Mnenja in kritike		
Jože Vester	107	O varstvu krokarja in divjega petelina
Lovska zveza Jugoslavije	108	Proučevanje volčjih populacij
Dane Namestnik	109	15. srečanje lovcev-pevcev in rogistov v Mežici
Jože Perko	110	Lovstvo naj ne bo samo domena lovcev!
Biotehnična dela v lovišču	111	
	111	Sedežne lestve – Jože Perko
	112	Vplivanje na gnezdenje male divjadi – Lojze Černe
	113	Drevesa in grmičevje v loviščih – (Grozdičje) – Z. T.
Miloš Kelih	114	Triglavski gozdovi včeraj, danes, jutri
Lojze Števanec	116	Ne ta pravi lovec
Lovska organizacija	118	
	118	V obmestnem lovišču – H. Oršanič
	118	40-letni jubilej LD Storžič – V. Uranič
	119	LZS jih je odlikovala – LZS
Jubilanti	119	Franc Pajenk – 70-letnik
	120	Franc Zagaršek – 70-letnik
	120	Jože Grlec – 75-letnik
Lovski oprtnik	121	
	121	Dvakratni lovski blagor – A. Kace
	121	Barvne nepravilnosti pri srnjadi – J. Perko
	121	Slovenski puškarji 8 – A. Dvoršak
	122	Šakal, uplenjen v lovišču LD Kojnik – Uredništvo
	122	Spoznavajmo ptiče – M. Rabinowitz
	123	Devetdesetega risa v Gorskem Kotarju je uplenil slovenski lovec – A. Frković
V spomin	124	Bronislav Oražem
	125	Friz Novak
	125	Franc Šparovec
Literatura	126	Das Elchwild (Los) – V. Varićak
Lovska kinologija	126	Jubilej LKD Gorenjske – J. Hauptman
	127	Predvidena legla lovskih psov

SLIKA NA NASLOVNICI:

Konec marca in v začetku aprila si fazan izbere svoj rastiščni prostor, ki je navadno ob robu gozda, ob poljskih živih mejah ali drugi poljski zarasti. S petjem oziroma značilnim teritorialnim oglašanjem »gro-grok, gro-grok«, poskakovanjem in udarjanjem s perutmi vabi fazanke k rastitvi. Do srede aprila se pevcu pridruži 4 do 8 fazank. Rastenje poteka zlasti v jutranjih urah.

Foto Roman Kranjc, Diana

Odgovornost za škodo od divjadi

mag. Dušan Dougan

Vrhovno sodišče SR Slovenije je 22. 12. 1988 na občni seji sprejelo med drugim tudi naslednje načelno pravno mnenje:
»Lovska organizacija odgovarja ne glede na krivdo tudi za škodo na kmetijskih in gozdnih kulturah v ograjenih, iz lovišča izvzetih površinah za intenzivno gojitev kmetijskih kultur, v sadovnjakih in drevesnicah, ki jo povzroči divjad (I. odst. 21. čl. v zvezi s I. odst. 71. čl. Zakon o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč, Ur. list SRS št. 25/76, 29/86), zaradi česar se lahko odškodninske odgovornosti razbremeni le, če dokaže lastniku, imetniku ali uporabniku takšne površine ravnanja v nasprotju z določbo III. odst. 71. čl. citiranega zakona.«

Takšno pravno mnenje je obvezno le za senate vrhovnega sodišča. Toda ker lahko sodniki prvostopenjskih in drugostopenjskih sodišč pričakujejo, da bi vsaka sodba z drugačnim pravnim zaključkom, ki bo izdana v takem sporu ter predložena vrhovnemu sodišču po izrednem pravnem sredstvu, razveljavljena, ima načelno pravno mnenje velik vpliv na vsa redna sodišča v republiki. Z opisanim pravnim mnenjem se ne strinjam, kar bom skušal obrazložiti na način, ki bo razumljiv tudi lovcem – nepravnikom, ki so pogosto prisiljeni zastopati svojo lovsko organizacijo pred sodiščem.

Splošne določbe o odškodninski odgovornosti so v Zakonu o obligacijskih razmerjih iz leta 1978 (v nadaljnjem besedilu ZOR). Osnovno pravilo je, da mora, če kdo povzroči drugemu škodo, to povrniti, če ne dokaže, da je škoda nastala brez njegove krivde – krivda pa je podana z namernim ali malomarnim ravnanjem (čl. 154 in 158 ZOR). V pravkar opisanem smislu govorimo o tako imenovani krivdni odgovornosti, v nasprotju z nekrivdno ali objektivno odgovornostjo. Slednja je podana za škodo, ki je nastala v zvezi z nevarno stvarjo ali nevarno dejavnostjo, ali je sicer določena v zakonu. Zakon o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč (v nadaljnjem besedilu Zakon) pozna obe obliki odgovornosti za škodo. V prvem odstavku 71. člena Zakona je govora o objektivni odgovornosti lovske organizacije za škodo, ki jo na premoženju povzroči divjad. Vendar se ta objektivna odgovornost ne nanaša na škodo, ki bi nastala na vsakršnem premoženju, temveč le na škodo, ki nastane na poljskih in gozdnih kulturah. To smiselno izhaja iz določil 33. do 37. člena Zakona, ki urejajo družbeni dogovor med uporabniki prostora, predvsem pa iz čl. 72 in 73 Zakona, kjer je opisan postopek za ugotavljanje vseh elementov, ki so potrebni za morebitni kasnejši sodni spor.

Tudi iz obrazložitve predloga zakona, ki ga je 10. 9. 1976 poslal izvršni svet skupščine SRS, izhaja isto. Citiram obrazložitev na str. 8 potem, ko obrazloži tako imenovano poljsko in gozdno škodo: »Glede škode, ki jo povzroči divjad na ljudeh ali na cesti voznikom motornega vozila, njegovim sopotnikom ter na samem vozilu, pa Zakon predvideva, da veljajo splošna načela o odškodninski odgovornosti. V zvezi s tem ni potreben predhoden sporazum z lovsko organizacijo glede povračila škode, niti ni potrebna prijava občinskemu upravnemu organu.«

Načelno mnenje vrhovnega sodišča SRS uvaja opisano težjo obliko objektivne odgovornosti tudi za škode na poljskih in gozdnih kulturah v ograjenih iz lovišča izvzetih površinah. V čl. 21 Zakona je zakonodajalec razvrstil iz lovišča izvzete površine v dve skupini. V prvi so že po samem zakonu mesta, naselja, javni parki, kopališča, športna in otroška igrišča, pokopališča in javne ceste ter sadovnjaki, drevesnice in druge površine za intenzivno gojitev kmetijskih kultur, če so ograjene z ograjo, ki preprečuje prehod parkljaste divjadi in zajca. Na teh površinah lovska organizacija ne izvaja nobenih ukrepov gospodarjenja, ki si jih bomo v nadaljevanju še podrobneje ogledali, saj je prav gospodarjenje z divjadjo, ki povzroča prekomerne škode, podlaga, na kateri sloni objektivna odgovornost. Lovska organzacija lahko z lovskogospodarskimi ukrepi vpliva na višino škod.

V drugo skupino iz lovišča izvzetih površin pa spadajo tiste, ki služijo komunalnim, vojaškim, znanstvenim in vzgojnim ali drugim posebnim namenom. Te površine pa so izvzete z upravnim aktom ustanovitelja in v tem aktu se določi način gospodarjenja z divjadjo – člen 21/III Zakona.

Organizacja, ki je od ustanovitelja prevzela lovišče v upravljanje, se je obvezala izvajati številne lovskogospodarske ukrepe za trajno ohranitev divjadi, saj je nasprotno ravnanje razlog za odvzem lovišča – člen 27 Zakona. Med ukrepe za varstvo in gojitev divjadi šteje Zakon urejanje pasišč, njiv za divjad, raznih objektov pa tudi ukrepe za preprečevanje škode od divjadi. Vse te ukrepe lahko po čl. 42 Zakona izvaja lovska organizacija tudi proti volji lastnika, upravljalca oz. imetnika zemljišča le v lovišču. Po čl. 3/II Zakona se določbe tega zakona ne uporabljajo za divjad, ki je v ograjenem prostoru.

Slednjič tudi ne moremo mimo gramatikalne razlage čl. 71 Zakona, po katerem I. odst., kjer je določena objektivna odgovornost za škodo, velja, da jo mora povrniti lovska organzacija »ki upravlja lovišče, na območju katerega je škoda nastala«. Tukaj moram ponovno citirati že omenjeno obrazložitev predlagalca zakona, ki na strani 8 navaja: »Škoda, ki jo povzroči divjad, deli zakon v škodo, povzročeno na premoženju (v glavnem gre tu za tako imenovano poljsko in gozdno škodo), in sicer v lovišču.«

Na koncu želim osvetliti tudi naravnovarstveno problematičnost takšnega stališča sodišča. Že v letu 1976 je zakonodajalec – iz gradiv v zvezi z osnutkom in predlogom zakona je razvidno, da ga niso sestavljali samo lovci – upošteval, da lahko trajno ohranjamo divjad kot del vsega živalskega sveta samo ob sodelovanju vseh uporabnikov prostora, zlasti seveda kmetijcev in gozdarjev. V družbenem dogovoru iz 35. čl. Zakona udeleženci usklajujejo svoje delovanje predvsem tako, da se lovske organizacije obvežejo z lovskogojitvenimi ukrepi uravnavati številčnost in sestavo divjadi, kmetijske, gozdarske in druge organizacije pa prilagajati svoje aktivnosti tako, da ne bodo v škodo divjadi. Povsem mimo namena zakona in tudi obstoječih družbenih dogovorov ter samoupravnih sporazumov med udeleženci pa je, da bi lovska organizacija lahko prevzemala ali nadzorovala aktivnosti posameznih gospodarskih subjektov, ki gospodarijo s prostorom.

Prav taka zahteva pa izhaja iz pravnega mnenja vrhovnega sodišča, po katerem bi morali člani LD nadzorovati vse družbene in zasebne kmetovalce glede tega, kako vzdržujejo ograje, kako zapirajo vrata ob vsakršnih delih itd., saj bi se samo tako lahko (po čl. 177 ZOR) rešili odgovornosti. V načelnem mnenju navedenega pogoja za razbremenitev lovske organizacije največkrat sploh ni mogoče izvesti.

Kljub temu, da so lovci že pred leti sami ustavili odstrel, so praktično že izumrle poljske jerebice, prepelice, gozdni jereb, divji petelin, vidra itd. – vse zaradi »nekulturnega« urejanja okolja (monokulture na polju in v gozdu, agrokemija, melioracije itd.). Lovske organizacije financirajo vse ukrepe za izboljšanje življenjskih razmer za divjad, vključno s plačevanjem škod, s prodajo mesa uplenjene divjadi po tržnih cenah (oblikovanih na zahodnoevropskem trgu). To velja tudi za uplenjeno divjad, ki jo odkupijo člani LD. Vsa tako zbrana sredstva ob tisočih prostovoljnih delovnih urah članstva pa ne omogočajo nobenih posegov, ki bi tako spremenili lovišča, da bi ponovno postala bivališče divjadi zgoraj omenjenih vrst. Samo za ilustracijo naj povem, da bi morali v okrog 3000 ha velikem nižinskem lovišču do zadnjega odstreliti spomladansko število srnjadi (250 glav), da bi lahko ogradili 3 ha veliko sadno plantažo (ocena sodnega izvedenca v januarju 1989). Če bo družba želela ohraniti v prosti naravi živečo divjad, predvsem vrste, ki do danes še niso izumrle – to pa je zahteva kulturne družbe in ne »lovski konjiček« posameznikov – bo morala ugrizniti v kislo jabolko varstva okolja, ki stane ogromno denarja, financira pa ga lahko le gospodarstvo – in to le uspešno gospodarstvo!

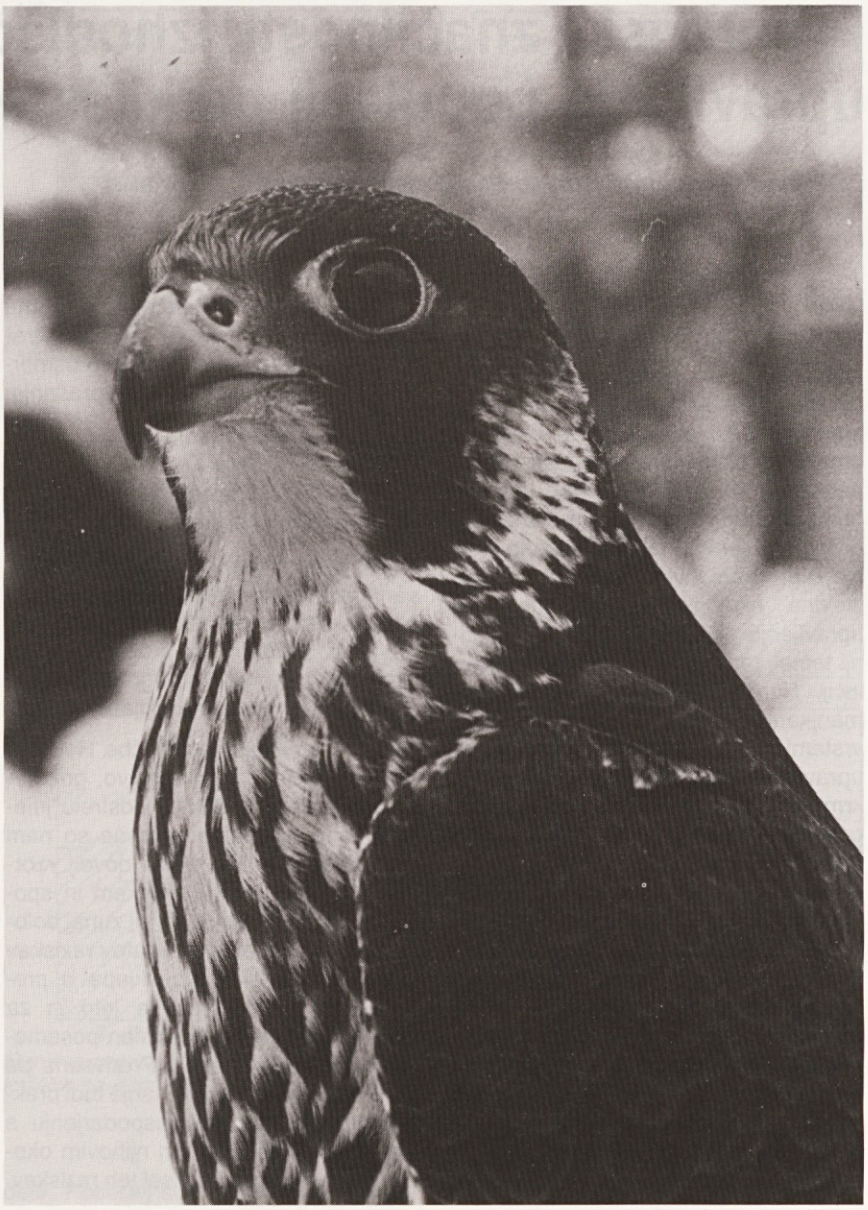

V Sloveniji je 1988. leta zaradi človeka propadlo edino znano gnezdo sokola selca (Falco peregrinus). *Ali bo letos še gnezdil pri nas?*

Foto Vilko Luskovec

Objektivna odgovornost za poljske in gozdne škode mora siliti lovske organizacije k uravnavanju številčnosti divjadi glede na prehranske možnosti okolja. Lovska organizacija odgovarja le za prekomerne škode. Če nastane škoda pri opravljanju splošno koristne dejavnosti, za katero je dal dovoljenje pristojni organ, je mogoče zahtevati samo povrnitev škode, ki presega normalne meje (člen 156/III ZOR).

Na ohranjanje divjadi ne moremo gledati kot na muho lovcev, ki je v finančno breme uporabnikov prostora. Financiranje tako imenovanih lovskih škod z odstrelom divjadi je mogoče samo tako dolgo, dokler je okolje še primerno za življenje prosto živečih živali. Samo v takih razmerah je lahko lovska organizacija civilno kaznovana s plačilom odškodnine za prekomerne škode, saj so te posledica napačnega gospodarjenja z divjadjo. Nesprejemljivo pa je stališče, ki izhaja iz razmisleka, da si lovci lahko »privoščijo« divjad v loviščih le, če plačajo uporabnikom prostora ograje za plantaže, te ograje nato vzdržujejo, kupujejo električne pastirje, kemična zaščitna sredstva, postavljajo zaščitne količke na pogozdenih površinah itd.

Prehranske značilnosti, izhodišče v načrtovanju upravljanja populacij parkljaste divjadi

dr. Miha Adamič, *Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije*

Uvod

Iskanje hrane in hranjenje sta glavni aktivnosti divjih rastlinojedov. Zanju porabijo 40–60 % dneva. Današnje spreminjajoče se razmere v okolju omejujejo človekove možnosti, da bi načrtno in v večjem obsegu usmerjal odnose med populacijami parkljaste divjadi in njenimi habitati. Zato je znanje o prehrani divjadi elementarna sestavina ekologije divjadi, strategije upravljanja populacij divjadi ter osrednji temelj razumevanja dinamike populacij. Na vprašanja, kakršna so pomanjkanje hrane, konkurenca med vrstami, ocena nosilnih zmogljivosti, upravljanje habitatov, pravilno zimsko krmljenje itn., seveda ne moremo odgovarjati s pomanjkljivim znanjem o prehrani divjadi.

Osnovna vrednost prehranskih raziskav je v tem, da nam pomagajo spoznavati pomen posameznih prehranskih sestavnih delov znotraj celoletnega prehranskega spektra posamezne živalske vrste. To znanje postaja še posebej pomembno danes, v obdobju naglih sprememb v načinu in intenziteti izrabljanja prostora. Seveda moramo za oblikovanje pravilnih sklepov poleg prehranskega izbora vrste poznati tudi splošne prehranske razmere oziroma prehransko »ponudbo« okolja. Prehranske raziskave so navadno usmerjene v iskanje odgovorov na vprašanja:

- s čim se žival hrani,
- kje se s čim hrani,
- kdaj se s čim hrani in
- zakaj se s čim hrani.

Naše raziskave so namenjene spoznavanju celoletne prehrane jelenjadi in sezonskemu pomenu posameznih prehranskih sestavin ter možnosti, kako te ugotovitve praktično vgraditi v naloge varstva in gojitve parkljaste divjadi.

Posebne vsakoletne odločbe Republiškega komiteja za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano SRS o odstrelu jelenjadi v raziskovalne namene so nam omogočile, da smo zbrali dovolj vzorcev prehrane tudi v zimskem in spomladanskem obdobju, torej zunaj določene lovne dobe. Iz rezultatov raziskav lahko zato oblikujemo sklepe o prehranskem izboru za vse leto in za območni ter sezonski pomen posameznih sestavnih delov. Predvsem pa lahko tako pridobljeno znanje tudi praktično uporabimo pri gospodarjenju s populacijami jelenjadi in njihovim okoljem, kar je osnovni smisel teh raziskav.

Prikaz območij odvzema vzorcev prehrane jelenjadi. Osrednje območje gojitve jelenjadi v Sloveniji je omejeno s prekinjeno črto

Izhodišče raziskovalne naloge

Današnje gospodarjenje s slovenskimi gozdovi izhaja iz polifunkcionalnosti ciljev ob poudarjeni lesno-proizvodni funkciji. Mesto in vloga parkljaste divjadi je v polifunkcionalnem gozdu precej drugačna oziroma omejena v primerjavi z gozdom iz obdobja brez jasno definiranih gozdnogospodarskih ciljev.

Zaradi ugodnih prehranskih in varovalnih razmer je ekološka nosilna zmogljivost visoka. Ker pa je dostopna rastlinska biomasa zaradi gozdnogospodarskih ciljev tudi reproduktivni del gozda, je zato delež biomase, ki ga lahko divjad izkoristi za hrano, odvisen od teh ciljev. V polifunkcionalnem gozdu se zato srečujemo z ekonomsko nosilno zmogljivostjo, ki je podrejena gozdnogospodarskim ciljem.

Zaradi nerazumevanja mesta in vloge parkljaste divjadi v gospodarskem gozdu se pojavljajo nejasnosti v razlikovanju dopustne in mejne poškodovanosti gozda. Običajno pozabljamo, da presežena dopustna poškodovanost gozda še ne pomeni ekološke degradacije gozda. Različna pojmovanja vplivov jelenjadi in druge parkljaste divjadi na gozd zato še onemogočajo oblikovanje dinamične strategije gospodarjenja s parkljasto divjadjo in so glavna zavora v procesu dogovarjanja in usklajevanja ciljev gozdarstva in lovstva. Posebej so se ti miselni stereotipi okrepili ob spoznanju, da so današnji slovenski gozdovi že skoraj kritično destabilizirani zaradi poškodb, ki jih povzročajo onesnaženo ozračje, vetrolomi, snegolomi, pretirane sečnje v preteklosti, lokalno pa tudi zaradi obsežnih poškodb od parkljaste divjadi.

Naše raziskave so zato usmerjene v proučevanje tistih kazalcev, ki naj služijo kot usmeritve v novi strategiji dinamičnega gospodarjenja s populacijami jelenjadi in druge parkljaste divjadi.

Med temi kazalci smo namenili posebno pozornost:

- prehranskim značilnostim jelenjadi v različnih letnih obdobjih in območjih,
- prehranski interakciji jelenjadi in drugih rastlinojedov ter možni prehranski kompeticiji med njimi,

– vplivu dopolnilnega krmljenja in drugih ukrepov v habitatih jelenjadi,
– vplivu dosedanje politike upravljanja na dinamiko populacij jelenjadi in možnostim varstva in gojitve te divjadi v današnjih razmerah v Sloveniji.

Izbor območij prehranskih raziskav, število odvzetih vzorcev prehrane in uporabljena metodologija

Izbor območij prehranskih raziskav

Ker je v »Samoupravnem sporazumu o enotnih gojitvenih smernicah v SR Sloveniji za obdobje 1986–1990« območje Kočevske in Notranjske opredeljeno kot osrednje območje za gojitev jelenjadi v Sloveniji, smo težišče naših raziskav usmerili v ti območji. Kot primerjalna območja pa smo vključili lovišča na Pohorju, v Karavankah, širšem območju Ljubljanske kotline ter v Prekmurju (slika na str. 100). Tako smo poleg osrednjega območja v raziskavo prehranskih značilnosti vključili praktično vsa pomembnejša območja z jelenjadjo v Sloveniji. Povsod, kjer je bilo mogoče, smo v istih območjih opravili tudi primerjalne raziskave prehrane srnjadi, na Pohorju pa tudi prehrane gamsa in damjeka.

Število odvzetih vzorcev prehrane

Skupaj smo v okviru prehranskih raziskav analizirali 1417 vzorcev prehrane jelenjadi, 598 vzorcev prehrane srnjadi, 36 vzorcev prehrane gamsa in 23 vzorcev prehrane damjeka. Posamezen vzorec prehrane sestavlja približno 1 kg vsebine vampa odstreljenih živali, odvzete in primerno konzervirane takoj po odstrelu.

Uporabljena metodologija

Vzorce prehrane smo v laboratoriju analizirali v mokrem stanju. Uporabili smo prirejeno metodo makroskopske analize, pri kateri smo pod lupo pri nizki povečavi (10–25×) vzorec razdelili na posamezne prehranske sestavne dele. Posebej smo ugotavljali prostorninske deleže sestavnih delov (V %) v posameznem vzorcu. Iz podatkov o sestavi posameznih vzorcev smo s posebnim računalniškim programom izračunali mesečno in sezonsko pogostnost (RF %), povprečja prostorninskih deležev (V %) ter indekse pomembnosti (IP = V % × RF %) prehranskih sestavnih delov v primerjalnih območjih.

Po vizualnih razpoznavnih znakih in z referenčnim materialom smo determinirali posamezne rastlinske taksone v vzorcih. Posebno pozornost pri tem smo namenili taksonom lesnatih rast-

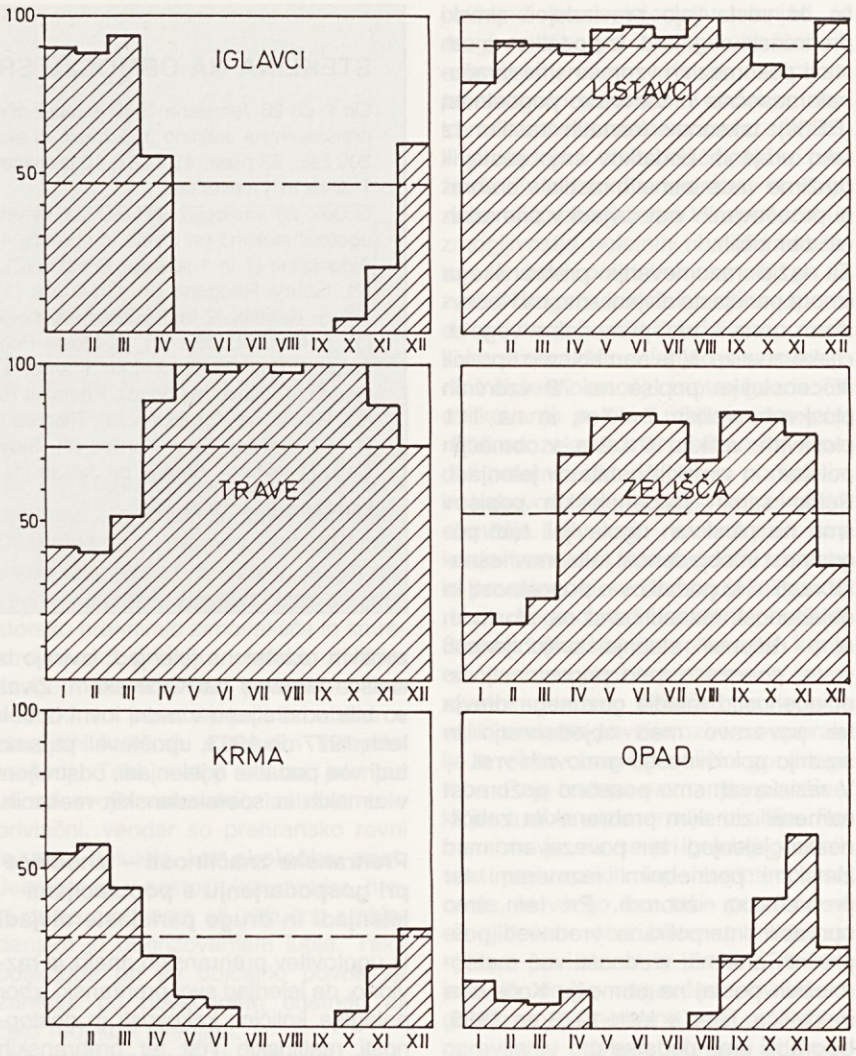

Menjava pogostnosti (RF %) pomembnejših sestavnih delov v vzorcih prehrane jelenjadi v loviščih na Kočevskem

V APRILU zakon dovoljuje lov na vso nezaščiteno divjad (lisica, pižmovka, siva vrana, sraka, šoja) ter na tu navedeno in prikazano divjad. Če je odstrel seveda planiran in lovska organizacija (LD, ZLD, LZS, OZD) s svojim sklepom lovne dobe na kako divjad ni skrajšala oziroma lova ni prepovedala.

medved

divji prašič

11. IV. vzide ob 5.23 in zaide ob 18.31
26. IV. vzide ob 4.57 in zaide ob 19.03

= 6. IV.

= 13. IV.
vzide ob 11.51
zaide ob 4.02

= 21. IV.
vzide ob 21.24
zaide ob 5.50

= 28. IV.
vzide ob 3.11
zaide ob 11.12

lin, ki sestavljajo prevladujoč zimski prehranski segment. Iz podatkov o sestavi posameznih vzorcev smo izračunali mesečno in sezonsko pogostnost (RF %) taksonov lesnatih rastlin. Iz tako urejenih podatkov smo sestavili ranžirne vrste lesnatih rastlin v prehrani proučevanih vrst divjadi v primerjalnih območjih.

Za lažje razumevanje prehranskega izbora parkljaste divjadi smo na Kočevskem opravili tudi primerjalne vegetacijske analize. V ta namen smo opravili fitocenološke popise na 78 vzorčnih ploskvah, velikih 7×7 m, in na 111 ploskvah, velikih 10×2 m, v območjih poletnih in zimskih habitatov jelenjadi. Poleg samih fitocenoloških popisov smo na ploskvah ugotavljali tudi pogostnost in objedenost taksonov lesnatih rastlin. Iz podatkov o pogostnosti in objedenosti lesnatih vrst na ploskvah smo računali stopnjo priljubljenosti vrste, povezavo med pogostnostjo in objedenostjo mladja gozdnega drevja ter povezavo med objedenostjo in srednjo pokrovnostjo grmovnih vrst.

V raziskavah smo posebno pozornost namenili zimskim prehranskim značilnostim jelenjadi ter povezavam med zimskimi podnebnimi razmerami ter prehranskim izborom. Pri tem smo uporabili interpolirane vrednosti povprečnih dnevnih vrednosti več meteoroloških postaj na območju Kočevske in lovišča Jelen v letih 1978 do 1985. Uporabili smo podatke o:

- minimalni dnevni temperaturi,
- povprečni dnevni temperaturi,
- dnevni višini snežne odeje in
- dnevni višini novozapadlega snega.

V analizah uporabljene podatke o telesnih težah jelenjadi na Kočevskem, ki smo jih uporabili za ponazoritev vpliva zimskih razmer na jelenjad, izvirajo iz lovišča Medved na Kočevskem. Živali so bile odstreljene v redni lovni dobi v letih 1977 do 1983, upoštevali pa smo tudi vse podatke o jelenjadi, odstreljeni v zimskih in spomladanskih mesecih.

STEKLINA NA OBMOČJU SR SLOVENIJE

Od 1. do 28. februarja 1989 je bilo z območja 48 občin v naši republiki laboratorijsko preiskanih na steklino 326 živali, in sicer:
209 lisic, 33 psov, 41 mačk, 10 jazbecev, 17 glav srnjadi, 10 kun, 1 zajec, 1 govedo, 1 dihur in 1 veverica.
Odsek za virologijo VTOZD za veterinarstvo biotehniške fakultete v Ljubljani je ugotovil steklino pri živalih z območij 40 občin, in sicer:
Ajdovščina (1 in 1 jazbec), Brežice (2), Celje (5 in 1 pes), Domžale (1), Dravograd (2), Gornja Radgona (2), Grosuplje (3), Idrija (1 in 1 srna), Ilirska Bistrica (5 in 1 dihur), Kamnik (2 in 1 jazbec), Kočevje (3), Koper (2 in 1 srna), Krško (1), Laško (1), Lenart (6), Litija (8), Lj.-Moste-Polje (6 in 1 jazbec), Lj.-Vič-Rudnik (1 mačka), Logatec (1), Maribor (11 in 1 srna, 1 kuna in 1 jazbec), Murska Sobota (1), N. Gorica (4), Novo mesto (5), Postojna (5 in 1 mačka), Radlje ob Dravi (3), Radovljica (6), Ravne na Koroškem (3), Ribnica (1), Sevnica (1), Sežana (17), Slov. Bistrica (1 in 1 mačka), Slov. Konjice (2), Slovenj Gradec (2), Škofja Loka (7), Šentjur pri Celju (1 jazbec), Šmarje pri Jelšah (1) in Žalec (2).

Ljubljana, 6. 3. 1989

Republiški veterinarski inšpektor:
dr. Armin Tomašič, dipl. vet.

Prehranske značilnosti – izhodišče pri gospodarjenju s populacijami jelenjadi in druge parkljaste divjadi

Iz ugotovitev prehranskih analiz je razvidno, da jelenjad svoj prehranski izbor prilagaja količini, kakovosti in dostopnosti rastlinskih vrst ter prehranskih komponent znotraj habitatov. Uporabljena metoda analize vzorcev prehrane temelji na sintezi značilnosti prehranskega izbora posamezne živali in vzorca. To pomeni, da so naše ugotovitve v bistvu vsota individualnih prehranskih značilnosti, ki pa jih poleg prirojenih in priučenih navad sooblikujejo sezonske fenološke spremembe in splošne prehranske razmere habitatov. Čim večje je torej število analiziranih vzorcev prehrane, tem bolj se rezultati sinteze približujejo objektivnemu prehranskemu izboru v okviru določenih časovnih in prostorskih razmer.

Rastlinojeda divjad svoj prehranski izbor sezonsko prilagaja pestrosti in dostopnosti rastlinskih vrst v habitatih in pri tem sistematično izbira le malo vrst, z večino pa se hrani glede na njihovo pogostnost v okolju.

Večina ($72{,}2 \pm 7{,}7$ %) ugotovljenih lesnatih rastlin v vzorcih jesenske prehrane jelenjadi v primerjalnih območjih se pojavlja v manj kot 10 % vzorcev. Povezava med pogostnostjo in izborom je razvidna tudi iz rezultatov popisov objedenosti in pogostnosti mladja gozdnega drevja na vzorčnih ploskvah oziroma iz značilnih pozitivnih vrednosti rang-korelacijskih koeficientov med tema spremenljivkama.

Očitno je torej, da vsega prehranskega spektra posamezne rastlinojede vrste praktično ni mogoče spoznati. Z večino vrst se rastlinojedi hranijo glede na splošne prehranske razmere in številne druge dejavnike, izogibajo pa se le tistih vrst, ki vsebujejo večje koncentracije sekundarnih toksičnih snovi, ki zmanjšujejo prebavljivost zaužite hrane oziroma povzročajo funkcionalne motnje ali celo smrt živali.

Generalistični rastlinojedi, med katere spada tudi jelenjad, si v pestrih prehranskih razmerah običajno izbirajo takšno sestavo hrane, da z njo zadovoljujejo vse potrebe v količinskem in kakovostnem smislu. Zato je pospeševanje ali celo sadnja posameznih pri-

Primerjava prostorninskih deležev (V %) prehranskih sestavnih delov v vzorcih prehrane jelenjadi v obdobju september–december iz vseh primerjalnih območij

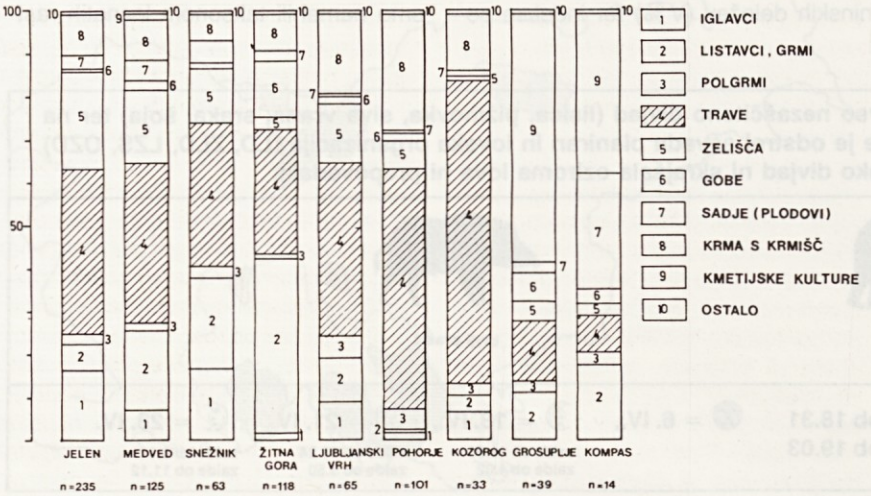

ljubljenih rastlinskih vrst neučinkovita. *Ohranjevanje naravne pestrosti je bistveno uspešnejši in cenejši ukrep vzdrževanja prehranskih razmer.* Posebej je pomembno ohranjevanje naravne pestrosti rastlinstva v **zimovališčih** jelenjadi.

Zimovališča so območja, kamor se jelenjad umakne pred nastopom zime in ki se po svoji primernosti razlikujejo od poletnih delov habitatov. V primerjavi z njimi je v zimovališčih v istem obdobju manj snega, večja pestrost in pokrovnost lesnatih rastlin ter več termalnega kritja.

Med ukrepi za povečevanje količine in kakovosti dostopne hrane v zimovališčih je treba opozoriti na pomen prisekovanja in pomlajevanja lesnatih rastlin, zlasti grmovnih vrst. S prirezovanjem spodbujamo odganjanje in tako povečamo delež tanjših, lažje prebavljivih poganjkov.

Pomemben ukrep v zimovališčih je tudi pravočasno in pravilno organizirano dopolnilno zimsko krmljenje. Pri tem moramo upoštevati, da s krmljenjem preoblikujemo skupinske areale aktivnosti jelenjadi in povečujemo koncentracije v širši okolici krmišč, s čimer ustvarjamo tudi nova žarišča poškodb, ki jih povzroča jelenjad. Zato se moramo s krmišči izogibati tistim delom sestojev, kjer bi lahko jelenjad povzročila občutnejše škode.

Če želimo s krmljenjem doseči želene učinke, morajo biti krmišča postavljena tako, da jelenjad pride do njih tudi v nadpovprečno visokem snegu, in seveda tako, da bodo negativni učinki koncentracij jelenjadi čim manjši.

Na splošno postaja dopolnilno zimsko krmljenje nujna sestavina gospodarjenja s populacijami jelenjadi. Jelenjad je zaradi spremembe načinov izrabe prostora danes prisiljena prezimovati tudi v slabših (suboptimalnih) zimovališčih, ki zlasti po količini razpoložljive hrane, varovalnih razmerah in primernosti lokalne klime zaostajajo za optimalnimi območji. Poleg tega pa številčnost jelenjadi v Sloveniji v povojnem obdobju nenehno narašča, tako da imamo danes opraviti s povečanimi gostotami te divjadi, ki so posebno izrazite v obdobju zimskih koncentracij.

Ugotovitev, da **zimsko krmljenje nima pomembnih učinkov na zmanjševanje normalnega zimskega pogina** tudi zavrača očitke, da je prav zimsko krmljenje eden najpomembnejših vzrokov za naraščanje številčnosti jelenjadi.

Povečane koncentracije jelenjadi v zimovališčih, zlasti v območjih s stalnimi krmišči, so pomemben rizičen dejavnik, ki ga moramo upoštevati pri gospodarjenju z gozdovi v takih območjih. Dosledno pa se moramo območij zimovališč izogibati pri snovanju večjih nasadov iglavcev. Povsod, kjer se prostorsko prekrivajo zimovališča in smrekovi nasadi, prihaja v obdobju z višjim snegom do obsežnih poškodb nasadov, ki so posebej problematične v starejših kulturah s tesnim sklepom krošenj. Taki sestoji so za jelenjad zaradi svojih varovalnih lastnosti zelo privlačni, vendar so prehransko revni in zato delujejo kot **ekološka past.** Jelenjad se v sestojih koncentrira, hrani pa se predvsem ali izključno z objedanjem in obgrizovanjem lubja. Take poškodbe pa so običajno povod za zahteve po povečanem odstrelu ali celo redukciji jelenjadi.

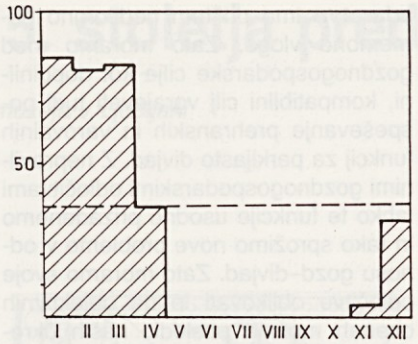

Pogostnost (RF %) smreke v vzorcih celotne prehrane jelenjadi na Kočevskem

Pomembne prehranske učinke v zimovališčih dosežemo tudi s programirano sečnjo tistih vrst drevja, katerih poganjki, iglice in lubje so običajna hrana jelenjadi. Na tak način praktično brez dodatnih stroškov povečamo količino hrane v zimovališčih.

Velike koncentracije jelenjadi v zimovališčih povzročajo povečane obremenitve okolja, povečane poškodbe okoliških gozdov ter visoke stroške zimskega krmljenja. Zato je uravnavanje gostote jelenjadi z odstrelom zelo pomemben ukrep pri gospodarjenju s populacijami jelenjadi in njihovimi habitati. Pri tem moramo opozoriti na pomembnost načrtovanja dinamike odstrela v veljavnih lovnih dobah, ki so dokaj kratke. Zato je zgodnja realizacija čim večjega dela načrtovanega odstrela še toliko pomembnejša, saj z njim zmanjšujemo stroške zimskega krmljenja in vplivamo na racionalnejše porabljanje krme, predvsem pa zmanjšujemo obremenitev lesnatih rastlin v zimovališčih.

Čeprav prebije jelenjad v zimovališčih nekako od 100 do 130 dni, v dolgih zimah pa tudi več, pa njihov pomen običajno precenjujemo. Jelenjad in drugi rastlinojedi bi brez maščobnih energijskih rezerv, ki si jih nabirajo v poletnem in jesenskem obdobju, ekstremne zimske razmere samo s hrano, ki jo najdejo v zimovališčih, težko preživeli. Zato lahko primernost in vlogo zimovališč ocenjujemo le v povezavi z zmogljivostjo poletnih območij habitatov. S temi poletnimi območji pa je zaradi drugačne socialnosti in razporeditve jelenjadi veliko teže gospodariti kot z zimovališči. Jelenjad je razporejena v širšem območju znotraj gozda. Pri oblikovanju poletne razporeditve jelenjadi so zelo važne prehranske krpe, deli poletnih območij, ki so po količini in kakovosti hrane boljši kot okoliška območja. Funkcijo prehranskih krp imajo travniki in jase v gozdu, poseke in površine, ki se pomlajujejo, gozdni rob in druge divjadi dostopne površine. Stopnja izkoriščanja prehranskih krp je odvisna od njihovih prehranskih in varovalnih razmer. Jelenjad se izogiba velikih odprtih površin oziroma uporablja le robno območje v bližini gozdnega roba. Raje izstopa na manjše površine, ki jih tudi enakomerneje izrablja. Pomembno je, da se pri gradnji gozdnih cest prehranskih krp izogibamo, saj ceste, ki vodijo čez take površine ali ob njihovem robu, bistveno zmanjšajo njihovo privlačnost in izrabo. Travniki, jase in druge negozdne površine v gozdu so pomembne tudi pri lažjem opravljanju odstrela jelenjadi in druge parkljaste divjadi, zato je zagotavljanje čim manjše vznemirjenosti teh površin pomembno tudi s tega stališča.

Ker se začne na travnikih in jasah sneg prej taliti in ker so bolj osončeni, začnejo trave in drugo rastlinstvo na njih spomladi prej odganjati kot pod zastorom v gozdu. To značilno kvaliteto teh površin lahko pospešujemo z redno košnjo in dognojevanjem.

Zelo pomembne in privlačne za jelenjad in druge divje rastlinojede so prehranske krpe, ki jih oblikujemo s sečnjo. Te površine so namreč razporejene v širšem gozdnem prostoru, zato so dostopne večini živali in to ob vsakem dnevnem času. Ker pa te površine praviloma niso namenjene za izboljševanje prehranskih razmer za rastlinojede, ampak v obnovo gozda, je ravno prehranska privlačnost teh površin razlog za povečane zaviralne vplive divjadi na obnovo gozda. Privlačnost posečnih površin je odvisna od njihovega površinskega deleža v širšem območju, velikosti, števila, oblike in njihove dostopnosti, vznemirjenosti območja in gostote populacij divjadi. Ta dejstva

moramo v gozdnogojitvenem načrtovanju vsekakor upoštevati, sicer lahko nezaželene probleme z divjadjo samo še povečamo.

Upoštevanje navzočnosti jelenjadi in drugih rastlinojedov ter razlik v lokalnih gostotah divjadi pri oblikovanju velikih nasadov iglavcev je pomemben ukrep, s katerim lahko že pri samem načrtovanju vnaprej predvidimo in tudi omejimo nastanek poškodb od jelenjadi v bodočem gozdu. Pri tem moramo nameniti posebno pozornost izbiri območja bodočega gozda in izbiri drevesne vrste. Z nepravilnim izborom drevesnih vrst namreč dolgoročno slabšamo prehranske razmere za rastlinojede in obremenjujemo bodoči gozd z dodatnim tveganjem glede poškodb od divjadi. Zato moramo že v zasnovi predvideti, kako bomo načrtno poslabšali njegovo varovalno in izboljšali prehransko funkcijo. To pa dosežemo s sadnjo v progah, manjših otokih, pasovih itn. S takšno obliko sadnje izničimo blagodejni učinek gostih, strnjenih sestojev iglavcev (terminalni efekt, ugodnejši snežni režim), izboljšamo pa prehranske razmere in olajšamo opravljanje odstrela. Intenzivni odstrel je glavno orodje, s katerim oblikujemo in vzdržujemo ekonomski nosilni zmogljivosti prilagojene gostote populacij jelenjadi in drugih divjih rastlinojedov. Z intenzivnim odstrelom tudi najhitreje razbremenimo rastlinstvo, kar je še posebej pomembno v območjih s povečanim obsegom poškodb gozda od divjadi. Na dobrih rastiščih in v semenskih letih lahko nekatere dobre učinke dosežemo že v prvem letu, praviloma pa je proces razbremenjevanja gozda dolgotrajen. Pri intenzivnem odstrelu torej ne smemo biti neučakani glede hitrih učinkov. Iz povedanega je očitno, da je poznavanje in upoštevanje prehranskih značilnosti parkljaste divjadi nadvse pomemben element pri gospodarjenju s populacijami rastlinojede divjadi. Gospodarjenje mora zato sloneti na bazičnih informacijah o prehranskih značilnostih vrst, prehranskem izboru v različnih okoljih in letnih obdobjih, količini razpoložljive hrane in njeni razporeditvi znotraj habitatov itn. Pri tem pa sezonskega pomena delov habitatov ne smemo vrednotiti izolirano, temveč le v medsebojni pomenski povezavi znotraj okvira celoletnih življenjskih potreb živali.

Gospodarjenje s populacijami divjadi vsebuje številne prvine, ki so zunaj vplivnega območja lovske organizacije, vendar lahko odločilno vplivajo na spremembe prehranskih razmer. **Gozdarstvo** ima pri tem nedvomno pomembno vlogo. Zato moramo med gozdnogospodarske cilje kot dopolnilni, kompatibilni cilj vgrajevati tudi pospeševanje prehranskih in varovalnih funkcij za parkljasto divjad. Z nepravilnimi gozdnogospodarskimi odločitvami lahko te funkcije usodno prizadenemo in tako sprožimo nove probleme v odnosu gozd–divjad. Zato moramo svoje odločitve oblikovati le na objektivnih ocenah možnih posledic naših ukrepov. Ločeno gospodarjenje s posameznimi elementi gozdnih ekosistemov je namreč neperspektivno, potratno in tvegano in torej ni združljivo z idejo o večnamenskem (polifunkcionalnem) gozdu.

Od tega, kako nam bo uspelo spoznanja o prehranski značilnosti jelenjadi vgraditi v koncept sodobnega polifunkcionalnega gospodarjenja z gozdovi, je odvisen tudi okvir možnosti za gospodarjenje s populacijami jelenjadi oziroma dolgoročna prihodnost te vrste v Sloveniji. Če hočemo te zapletene odnose spremljati in jim slediti z ukrepi, moramo vzpostaviti občutljiv sistem kontrolnih mehanizmov, s katerimi bo mogoče nadzorovati reakcije v populacijah divjadi in se odločati za spekter intervencij v populacijah divjadi in v njihovem okolju. Za to pa potrebujemo več znanja, kot ga imamo danes, več strpnosti in več razumevanja tistega, kar se trajno dogaja okoli nas. Temu je namenjena tudi pričujoča študija!

Opomba

Pričujoča študija je nastala kot sestavni del raziskovalne naloge Vloga parkljaste divjadi v gozdnih ekosistemih Slovenije, ki jo sofinancirata gozdarsko združeno delo in Lovska zveza Slovenije v okviru raziskovalnega projekta IGLG: Okoljetvorne in lesnoproizvodne sposobnosti gozdnih rastišč.

Sam članek je krajši povzetek študije, ki bo v celoti objavljena leta 1989 v zbirki Strokovna in znanstvena dela Inštituta za gozdno in lesno gospodarstvo ter VTOZD gozdarstvo BF.

Lovski prizor iz 5. stoletja pred našim štetjem

dipl. arch. Ivan Puš, *kustos Mestnega muzeja v Ljubljani*

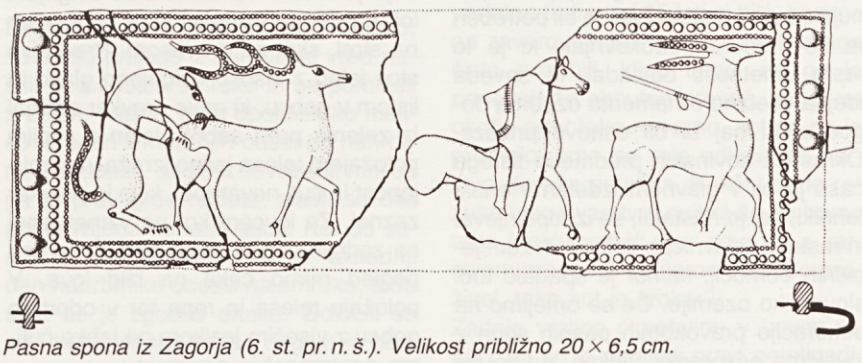

Pasna spona iz Zagorja (6. st. pr. n. š.). Velikost približno 20 × 6,5 cm.

Pri obravnavanju človekovega razvoja skozi njegovo zgodovino ne moremo obiti lova. To je bila namreč njegova dejavnost, ki je bila ozko povezana tako s telesnim kot duševnim napredkom. Meso divjih živali na eni strani in kožuhovina na drugi so bili tisti elementi, ki so človeka včasih silili v najožjo odvisnost od lova in njegove uspešnosti, če je hotel živeti in preživeti v pogosto izredno težkih podnebnih razmerah. Zaradi tako močne življenjske odvisnosti so ljudje začeli upodabljati tudi lovske prizore, in sicer na najrazličnejših materialih. Te upodobitve pa pogosto niso več samo prikaz živali ali dela boja med človekom in živaljo, ampak prizori izražajo veliko simbolike ter včasih prehajajo že v magijo. Seveda se je človek zatekal k simboličnim upodobitvam le v posameznih primerih ob pogojih, ki mu jih je narekovala narava lova na vrsto nevarnih živali, kjer so bile priprave na lov ter njegova izvedba izredno pomembni, ne samo zaradi same uspešnosti, ampak tudi zaradi velike nevarnosti, v katero se je spuščal posameznik ali skupina lovcev. Seveda teh svojih želja in potreb naši davni predniki niso prav pogosto izražali, ker je bila odvisnost človeka od lova najbolj izrazita v starejših obdobjih njegovega razvoja. Z napredkom v poljedeljstvu in živinoreji je odvisnost od lova zamirala, čeprav so vedno intenzivno lovili, vendar zdaj ne več toliko zaradi potrebe kot zaradi lovskih užitkov in športa. Seveda je bila želja po uspešnem lovu vedno zelo velika, zato ni izključeno, da so takšni simboli, ki jih je lahko lovec nosil tudi s seboj ali na sebi, pomenili nekakšno spodbudo v upanju, da bo laže, bolj varno in bolj gotovo prišel do želenega plena ali trofeje.

Tudi v naših krajih so ljudje v prazgodovini veliko lovili. Pri arheoloških raziskavah naselij in grobišč namreč vedno naletimo na kosti divjih in domačih živali, ki kljub temu, da ležijo v zemlji tudi nekaj tisočletij, niso propadle. Čeprav navadno razbite, kot ostanki pojedin, nam jasno pokažejo, kaj in koliko so lovili v primerjavi s tistim, kar so imeli na razpolago v domačem hlevu.

Ker iz prazgodovine nimamo nobenih pisnih virov, se moramo nasloniti na take podatke, če hočemo predstaviti določeno človekovo dejavnost v nekem času in prostoru. Drugi podatki, kot so npr. likovne predstavitve lova, pa so v slovenskem prazgodovinskem prostoru silno redke, tako da vsako tako odkritje pomeni že pravo senzacijo. Že podatek, da sta iz Slovenije znana le dva starejša železnodobna kakovostna figuralna lovska prizora, jasno pove, kako skromne so najdbe s tako vsebino. Pri tem pa moramo poudariti, da plastični figuralni okrasni motivi v slovenski starejši železni dobi (med 7. in 4. st. pr. n. št.) niso tako redki. Situlska umetnost, kakor navadno imenujemo ta umetnostni izraz na bronastih vedricah – situlah, pravokotnih pasnih sponah in še nekaterih drugih kovinskih predmetih, prinaša v glavnem geometrijske in rastlinske ornamente, živali in skupine živali, vojaške in atletske boje in dvoboje, pa obredne slovesnosti, sprevode itd. Lovska prizora, ki sta doslej znana v Sloveniji, sta predstavljena na bronastih pasnih sponah. Zaradi samosvoje vsebine zavzemata posebno mesto.

Kakšna je bila taka spona?

Pravokotna pasna spona je kovinski del pasu. Izrezana je iz bronaste pločevine v obliki pravokotnika različnih dolžin in širin. En ožji konec take plošče je bil z bronastimi zakovicami z okroglimi okrasnimi glavicami prikovičen na konec usnjenega pasu, na drugi konec pa je bil z enako zakovico prikovičen kavelj, ki je spenjal drugi konec usnjenega dela pasu. Druge zakovice ob kavlju so le kot okras in nimajo uporabne funkcije. V sestav takega pasu spadajo še pasni okovi z obročki ali brez

Pasna spona iz Molnika (5. st. pr. n. š.). Velikost 22,5 × 10 cm. Foto Carmen Narobe

njih, ki so služili za obešanje predmetov na pas ali pa kot nosilci čezramenskih trakov, ki so nosili težak pas in predmete, ki so bili obešeni nanj. Taki pasovi so bili v modi od 8. do 4. st. pr. n. š. Ker so bile pasne spone kot del moške opreme na najbolj vidnem in izpostavljenem mestu – na trebuhu nosilca – so se kot sicer monotone površine zlato rumenega sijaja kar ponujale za okrasitev. Zato je bil potreben le še primeren strokovnjak, ki je to vrsto umetnosti obvladal, in seveda idejna vsebina ornamenta oziroma dogodka, ki naj bi bil osnova prikaza. Okras na kovinskih predmetih tistega časa je bil v glavnem izdelan v enaki tehniki, saj je nastajal, se izpopolnjeval in rastel v delavnicah določenih zemljepisnih območij, kamor je spadalo tudi slovensko ozemlje. Če se omejimo na dekoracijo pravokotnih pasnih spon z lovskima prizoroma, vidimo, da so robovi obeh okrašeni z več vrstami iztolčenih pikic in ena tudi s prepleteno valovnico, medtem ko je osrednji motiv, na katerem so upodobljene živali, rastline in človek, po poprej izrisanih linijah, figure omejene z globoko vsekano brazdo, ki jo je mojster izdelal z majhnim, skoraj koničastim dletom. S tem je bila površina ostro ločena. Tako omejene like je nato zlahka z notranje strani iztolkel navzven in jim dal močan plastičen poudarek, s tem pa tudi bolj izrazit in dopadljiv videz.

Prvo spono *(slika 1)* z lovskim motivom so odkrili v Zagorju ob Savi še v prejšnjem stoletju, predstavlja pa del vsebine treh skeletnih grobov, ki so jih odkrili pri kopanju temeljev za neko hišo. Gradivo, najdeno ob tej priložnosti, spada v okvir 6. st. pr. n. š., torej v čas, ko je bila situlska umetnost na vrhuncu. Kako so taki prizori v tej zvrsti umetnosti redki, pa pove že dejstvo, da je kljub številnim in obsežnim, sistematičnim in zaščitnim arheološkim raziskavam trajalo kar 90 let, da je prišel na dan drugi predmet s podobno vsebino. Drugo pasno spono *(slika 2)* smo namreč odkrili šele leta 1986 med sistematičnim raziskovanjem starejšega železnodobnega gomilskega grobišča na Molniku, hribu, ki leži med naselji Orle, Sostro, Podlipoglav in Pleše nedaleč od Ljubljane.

Lovska prizora nam s svojo izpovednostjo predstavita kar dva različna načina lova, ki morda prikazujeta tudi lov dveh različnih slojev ljudi. Lov na konju, ki je upodobljen na sponi iz Zagorja, je posebnost. Konj je bil namreč zelo dragocena žival, ki si ga je lahko privoščil le vladajoči sloj prebivalstva, predvsem vojaški poveljniki in vojaki privilegiranih plasti. Lovca na konju, ki je zalučal sulico in se je zarila košuti v vrat, spremlja velik in močan lovski pes, ki se je vzpel na jelena in se mu zagrizel v križ.

Na sponi iz Molnika pa vidimo v središču prizora lovca, ki peš, z nekakim polklečečim korakom po prstih zasleduje jelena. V rokah ima že dvignjeni lok s puščico na tetivi in je pripravljen na strel, skrit za drevesom. Pred njim stoji jelen z visoko dvignjeno glavo in listom v gobcu, ki ga je pravkar odtrgal iz zelenja pred seboj. Jelen s svojim položajem telesa jasno izraža vznemirjenost in čuti nevarnost, ki jo je pravkar zaznal. Za lovcem kot na vzmeti sedi na zadnjih nogah lovski pes, ki na prvi pogled mirno čaka na izid lova. V položaju telesa in repa ter v odprtem gobcu z visečim jezikom pa lahko čutimo nestrpnost in napetost.

Po zaslugi lovskih prizorov na pasnih sponah, pa čeprav sta odkriti le dve, si nekako lažje predstavimo lov vsaj v obdobju starejše železne dobe, v katero spadata ti sponi. Čeprav na pogled skromna, pa je vsebina le tako bogata, da moremo iz nje razbrati marsikaj, česar sicer ne bi nikoli mogli z gotovostjo trditi. Tu mislimo predvsem na takratno nošnjo, na lovne pripomočke, način lova in seveda na priljubljene lovne živali, ki so burile kri lovcem pred več kot 2000 leti. Oba prizora prikazujeta lov na isto divjad, na jelena oziroma košuto, na veliko in močno žival torej, ki je s svojo telesno zgradbo in pomembno trofejo ter z obilico mesa in odlično kožo vedno privlačila lovce različnih družbenih slojev, da so se pomerili v vztrajnosti in lovskih spretnostih. Različno orožje ter način lova je lahko dal enake rezultate, vendar le z dobrim lovskim psom, ki ga umetnik nikoli ni pozabil vključiti v prizor, saj prav tako spada vanj kot človek z orožjem in lovna žival.

Lovskemu psu, upodobljenemu na obeh sponah, moramo posvetiti posebno pozornost, saj iz prazgodovinskih časov vemo o njem le to, da je spremljal človeka na lovskih pohodih in da je že od davnine njegov prijatelj ter ena prvih živali, ki se je tako približala človeku, da jo je lahko udomačil. Le zelo redko pa ga najdemo živo predstavljenega, tako kot na naših sponah. To seveda ni čudno, saj je čas pospravil veliko podatkov. Obdržali so se le tisti, ki so lahko kljubovali času.

Na sponi iz Zagorja se je pes zagnal na jelena in se divje zagrizel vanj. Po vsej verjetnosti je umetnik hotel pokazati, da je bil ta jelen že ranjen in da se pes samo trudi, da bi ga ustavil in zadržal do lovčevega prihoda. Košuta je naslednja žival, ki ji sledi lovec na konju in ki jo je doletela enaka usoda kot jelena. Precej drugačen pa je primer s psom na sponi z Molnika. Tu se lovec skriva za drevesom in se plazi proti jelenu, pes pa sedi in čaka na izid lova in na ukaz ali na trenutek, ko bo zabrnela tetiva ter pognala puščico proti jelenu. Pes čaka. In kateri pes bi vzdržal ter mirno čakal v tako napetem položaju in trenutku, ko se mora v najkrajšem času nekaj zgoditi in odločiti? To bi storil samo dobro vodljiv in skrbno izšolan lovski pes plemenite pasme. Glede tega lahko torej z gotovostjo trdimo, da so že v starejši železni dobi lovili s pasemskimi in izšolanimi lovskimi psi. Kakšne pasme so bili, je seveda drugo vprašanje. Morda bo strokovnjakom, kinologom, po posebnih značilnostih, ki so upodobljene prav na naših pasnih sponah, kdaj uspelo razvozlati tudi to.

Arheologom le redko uspe odkriti žive prizore iz življenja in dela prazgodovinskega človeka. Še bolj redko se morejo pohvaliti z najdbami prizorov z lovsko vsebino. Zato bosta odkriti starejše železnodobni pasni sponi z lovskima prizoroma s svojo posebno tematiko prispevali k poznavanju človekove dejavnosti v preteklosti, predvsem na področju lovstva in lova. Lovcem pa naj tako redki in zanimivi prizori burijo duha in domišljijo.

Viri
1. F. Stare, Dekoracije pravokotnih pasnih spon. Arheološki vestnik 3/2, 1952, 173 s.s.
2. S. Gabrovec, Zagorje v prazgodovini. Arheološki vestnik 17, 1966, 19 s.s.

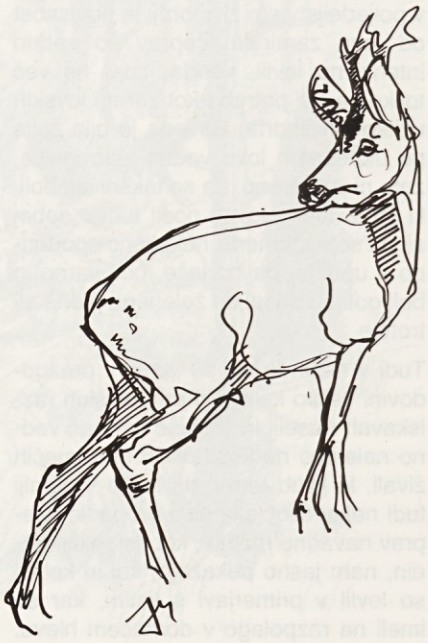

O varstvu krokarja in divjega petelina

Jože Vester, LD Begunjščica

Pred leti je nekdo ugotovil, da je krokar pri nas že redka vrsta. Ker pa je varstvo humana poteza, smo se kar hitro odločili, da ga trajno zavarujemo. Tako traja varstvo že več kot 15 let in rezultati so čudoviti. Škoda je le, da tisti, ki je predlagal, da ga zavarujemo, ni več spremljal njegovega razvoja. Z obrazložitvijo, da se krokar hrani samo z mrhovino in da je prvi sanitarni delavec v lovišču, je bilo ob tako nizki številčnosti krokarja res treba zavarovati. Ob takem razmišljanju pa ugotoviš, da pred 15 leti v loviščih skorajda ni bilo mrhovine oziroma da so lovci to črno ptico tako močno lovili, da je bila ogrožena in potrebna popolnega varstva.

Če so odnosi v naravi urejeni tako, da nam je narava krokarja poslala kot predhodnico gamsjih garij, je bilo varstvo nepotrebno. Lovci ga v območjih, kjer se je stalno zadrževal, niso lovili; le posamezniki ga imajo nagačenega.

Kakšno pa je stanje danes? Ko gledam krokarje danes, opažam, da jih v gorah še vedno ni veliko, saj je hrane zanje tam še vedno zelo malo. Številčnejši so samo ob planinskih postojankah, kjer si iščejo hrano na odlagališčih odpadkov. Večina pa se jih zadržuje okrog komunalnih odpadkov ob naseljih in so že stalni gostje ob mestnih klavnicah, celo okrog Ljubljane. Ko sem se pogovarjal s poklicnimi lovci s Kočevskega, so mi povedali, da so že prava nadloga, zlasti na medvedjih mrhoviščih. Tam pospravijo že kar tretjino položene mrhovine. To pa že ni več koristno, ampak zanje celo škodljivo. Še sreča, da gozdarji niso opazili, kako nevarno obdelujejo najdebelejšo jelko v Sloveniji v Kočevskem Rogu, ki je z zakonom zavarovana in raste tik ob medvedjem mrhovišču. Pri zadnjem obisku sem jih naštel kar precej prek 100. Lovec Maks Konečnik iz Roga pravi, da je že popolnoma obupal nad temi črnimi vragi.

Drug primer, ki me je pravzaprav spodbudil za pisanje, pa sem doživel lani februarja, ko smo po občnem zboru LKD v Kranju posedeli v pogovoru s poklicnim lovcem Triglavskega narodnega parka Jankom Krabičem. Ta nam je povedal naslednji doživljaj s krokarji. Delavci, ki so popravljali lovsko stezo, so svojo prtljago z nahrbtniki vred pustili pod košato smreko in se pomikali z delom naprej. Med opoldansko malico je eden izmed njih odšel po nahrbtnike in opazil, da so ti odvezani, malica pa je prav grdo načeta; zlasti so bila pospravljena kuhana jajca. Ker so sumili različne obiskovalce, so naslednji dan nahrbtnike obesili na smreko, toda spet se je zgodilo enako. Odločili so se, da raziščejo, kaj se dogaja in tako ugotovili, da so nepoklicani požeruhi krokarji. Seveda so ustrezno ravnali. Tako so si morali krokarji namesto malice poiskati kaj primernega v naravi, dvomim pa, da je bila to mrhovina, kot dvomim, da je je v naših loviščih toliko, da bi se lahko z njo preživeli vsi krokarji.

Vprašanje je torej, kaj vse, razen mrhovine, je primerno za krokarjev želodec. O tem najbrž ni še nihče razmišljal, najmanj pa tisti, ki so ga zavarovali. Zanimiva ugotovitev: če krokar je kuhana jajca, zakaj ne bi jedel tudi surovih, ki jih ima več na voljo v naravi. Če je sposoben najti skoraj vsako kapljo krvi, tudi v strnjenem gozdu, zakaj ne bi našel npr. tudi gnezda divjega petelina z jajci. Iz lastne izkušnje vem, da sem imel vedno krokarje nad seboj, še preden sem iztrebil ustreljenega gamsa, čeprav jih pred tem več ur nisem niti videl niti slišal. Res zanimiva ptica! Vprašanje, ki me zanima, je, zakaj in do kdaj bo krokar še zavarovan in kako primerno znižati njegovo število, če bomo ugotovili, da ga je preveč? Kolikor vem, ni in tudi nikoli ni bil ne vem kako zanimiva lovna ptica, za v lonec pa tudi ni primeren. S puško ga torej ne bomo ogrožali, in te nevarnosti verjetno tudi pred 15 leti ni bilo, ko smo ga zavarovali. Ker pa smo na krokarja čisto pozabili, kljub temu, da ga je ponekod že občutno preveč, kar je za okolje prav tako nevarno, kot če ga je premalo, smo se raje odločili za varstvo divjega petelina. Kakšni bodo rezultati tega varstva, najbrž še ne bomo tako kmalu vedeli, ker smo ga z varstvom prepustili samemu sebi. Bo preživel, tako kot je krokar?!

Zadnje vrstice o petelinu v Lovcu št. 4/87 pa so le napisali pravi petelinarji, ki ugotavljajo, da je razmnoževanje te vrste najuspešnejše z varstvom petelinovih kokoši, te pa so pri nas že vsa leta zavarovane.

Iz lastne izkušnje vem, da je bilo najboljše rastišče v naši LD Begunjščica na Lužah, tik nad in pod zelo prometno turistično stezo, ki vodi iz Dobrče na Begunjščico. Tudi v drugih območjih so rastišča večinoma tik ob stezah ali pa ob starih kolovozih. O tem sva se že neštetokrat pogovarjala tudi s poklicnim lovcem Lojzetom Primožičem iz Jelendola, ki mi je zatrjeval, da je največ divjih petelinov padlo v Dovžanki prav nad makadamsko cesto in ob lesnem skladišču.

Kaj je tisto, kar naj bi vplivalo na številčnost divjega petelina? Verjetno je na prvem mestu zdravstveno stanje, na drugem prehrana in na tretjem preveč naravnih sovražnikov. Kune na primer zelo slabo lovimo, njihova številčnost pa je izredno visoka. Tudi divji prašič je v našem lovišču skorajda stalno naseljen in ni redek gost prav v

Prošnja za sodelovanje

Proučevanje volčjih populacij

V okviru petletnega jugoslovanskega znanstveno-raziskovalnega projekta pod zgornjim naslovom, ki se je začel leta 1987 in ki ga financira Lovska zveza Jugoslavije, je delovna skupina raziskovalcev v začetku preteklega leta izdala enoten anketni obrazec z rubrikami o spolu, mestu uplenitve, datumu odstrela itd. Prek 800 anketnih kartic je skupina takoj poslala številnim lovskim društvom (družinam) po Jugoslaviji. Do srede januarja 1989 pa se je vrnilo samo 67 izpolnjenih obrazcev, kar pomeni le 8 % vseh poslanih.

Seveda to ni dovolj, zlasti če vemo, da v Jugoslaviji odstrelijo lovci vsako leto od 800 do 1100 volkov. Čeprav takšna oblika sodelovanja (z obrazci) pri nas še nima tradicije, je del lovcev le pravilno razumel pomembnost in potrebo po takšnem zbiranju podatkov. Zato se najtopleje zahvaljujemo vsem, ki so že prispevali svoj delež pri oblikovanju baze podatkov, nujno potrebnih za proučevanje volčjih populacij v Jugoslaviji.

Na koncu naj spomnimo, da bodo raziskave in anketa trajale še dve ali tri leta, zato se še vedno priporočamo za sodelovanje. Prosimo vas, da (kartice) obrazce čitljivo izpolnite in da vpišete resnične podatke (po navodilih).

POMEMBNO!

Najpomembnejši za raziskovanje so resnični (zanesljivi) podatki o spolu in mestu uplenitve ter teža neiztrebljenih volkov (živa teža v kg), ne glede na njihovo velikost. Seveda je zelo pomembna tudi ohranjena lobanja volka, shranjena pri lovcu ali katerem drugem lastniku (morda jo kdo lahko odstopi Lovski zvezi Jugoslavije?).

Za vse lovce, ki doslej niso bili informirani o anketi in ki jim ni prišel v roke anketni obrazec, objavljamo obrazec s popolnim navodilom za izpolnjevanje. Obrazec, ki ste ga izpolnili, izrežite in ga pošljite na naslov:

Lovački savez Jugoslavije, Alekse Nenadovića 19–23, 11000 Beograd.

Delovna skupina LZJ – za volka

KARTONČEK VOLKA

1. SPOL: ..... **2. DATUM:** .....

3. MESTO UPLENITVE (LOKACIJA): .....

.....

4. LOVEC, LASTNIK LOBANJE: .....

.....

5. TEŽA VOLKA V KG: .....

6. JETRA, LEDVICE: .....

Navodilo:

– (3) Napišite popolni naslov, npr.: Blagaj (Mostar), približno 2,5 km jugozahodno od vasi Kružanj.
– (4) Ime, priimek in popoln naslov
– (5) Navedite težo neiztrebljenega (neodprtega) volka.
– (6) Takoj po odstrelu vzemite košček jeter in ledvic (velikost $^1/_2$ škatlice vžigalic), ga dajte skupaj s podatki o tem volku (pišite z grafitnim svinčnikom) v plastično vrečko in vse skupaj kar se da hitro postavite v zamrzovalno skrinjo. Navedite naslov, kjer hranite to tkivo.

Pošljite na naslov: **Lovački savez Jugoslavije, Alekse Nenadovića 19–23,** 11000 Beograd

bližini oziroma skoraj na samih rastiščih velikega petelina. Vemo pa, da je nos divjega prašiča tako občutljiv, da lahko zavoha tartuf celo 10–15 cm pod zemljo! Kaj počno krokarji maja in junija, tudi bolj malo vemo, ker je to pač daleč od naših bivališč. Poleg tega lovci že skoraj pet let le še poredkoma zaidemo na rastišča divjih petelinov, in sicer največ dvakrat na leto, ko napolnimo solnice za gamse.

Odstrel divjih petelinov v naši LD je znašal vsa leta, ko smo še imeli čuvajsko službo, redno po enega do dva petelina; torej en odstreljen petelin na tri aktivna rastišča. In če pri tem računamo, da je bil npr. eden še obstreljen, je to lahko nadomestila ena sama kokoška! Stanje se zaradi puške prav gotovo ni in ne bi spremenilo. Nisem pobudnik za odstrel, saj imam že oba – divjega petelina in ruševca, in to dobro ohranjena (iz leta 1962).

Vendar pa mislim, da moramo ob varstvu te ali one vrste divjadi veliko več vedeti, preden se zanjo odločimo, sicer je takšen ukrep le strah pred neznanim, kar pa ni opravičljivo.

Upam, da bodo te vrstice spodbudile veliko lovcev, saj želim, da bi se oglasili predvsem tisti, ki z divjim petelinom praktično tudi živijo. To so npr. poklicni lovci in stari petelinarji. Škoda je le, da danes veliko gozdarjev ni več lovcev, kar je skoraj nerazumljivo, saj bi samo njihove besede lahko povedale kaj več. Dogajanja v gozdu lahko namreč spremlja samo tisti, ki je vsak dan v gozdu in ki pozna ves splet ekoloških razmer v svojem revirju. Vsaj nekoč je bilo tako...

Pripis uredniškega odbora:

Vso odgovornost za izginjanje divjega petelina vse preradi pripisujemo vznemirjanju in spremenjenemu okolju te divjadi. Tudi lov (zlasti način lova ob rastitvi) je ponekod odločilno vplival na naglo nižanje številčnosti te divjadi, ki je na nekaterih rastiščih že mejilo na izumiranje. Divji petelin je v vseh slovenskih loviščih zavarovan že od leta 1982. Eden izmed rezultatov tega popolnega varstva je tudi dvig številčnosti te divjadi, ki se kaže zlasti v tistih območjih, ki so bila ves čas dokaj bogata s to divjadjo. V teh loviščih (Jelovica, Blegaš, Ratitovec, Pokljuka, Pohorje) se je v letih varovanja divjega petelina številčnost celo podvojila, o čemer pričajo statistični podatki o številčnosti divjega petelina v loviščih teh lovskih organizacij.

Odločilni vpliv lova na divjega petelina med rastitvijo pa najbolje opisuje prevod iz revije »Lowiec Polski«, objavljen v »Lovcu« št. 4/87, ki ga omenja tudi avtor tega prispevka.

15. srečanje lovcev-pevcev in rogistov v Mežici

Dane Namestnik

Kar malce odmaknjeni so že spomini na 15. jubilejno srečanje slovenskih lovskih pevskih zborov in rogistov, ki je bilo 11. junija lani v Mežici.

V prelepem vremenu smo se zbrali na trgu, da ob koračnicah pihalnega orkestra Rudnika Mežica in s skupno pesmijo XIV. divizije zbudimo kralja Matjaža, ki še vedno spi v mogočni Peci. Kot gostiteljica nas je v imenu LGO Mežica pozdravila kulturnica LD Peca Majda Pratnekar, ki nam je zaželela dobro razpoloženje in prijateljsko počutje. Sledila je druga skupna pesem, Pozdrav Koroški, ki je zadonela iz dvesto grl lovcev-pevcev.

Slavnostni govornik Emil Rojc, član predsedstva LZ Slovenije, je nato orisal petnajstletno zgodovino zborovske pevske kulture in muziciranja rogistov, članov slovenske lovske organizacije. »Od Globokega pri Brežicah, kjer se je prvič porodila in udejanila zamisel o tej edinstveni kulturni prireditvi, je obšla že mnoge kraje širom po Sloveniji in za svojo so jo sprejeli tudi prizadevni aktivisti lovske organizacije mežiškega lovskogojitvenega območja,« je dejal Rojc in poudaril, da je ta kulturna prireditev že prerasla skromne začetne okvire in se uveljavila tudi zunaj Slovenije. To dokazuje udeležba pevcev s Klane v SR Hrvaški in pevskega zbora Doberdob iz Italije ter pevcev iz Železne Kaple v Avstriji.

Tovariš Rojc je spregovoril tudi o pomenu kulturne dejavnosti med lovci, saj se ne ukvarjajo samo z glasbo, temveč tudi z likovno ustvarjalnostjo, od kiparstva do fotografije, ter pišejo literarne prispevke.

Po slavnostnem govoru so rogisti sklenili skupni nastop na trgu s štirimi melodijami Jožeta Grleca, Radovana Gobca in Daneta Namestnika, nato pa so se vrnili v dvorano osnovne šole, kjer so nadaljevali s sporedom. Zasavski rogisti so z venčkom slovenskih lovskih melodij v priredbi Vasje Namestnika začeli koncert, na katerem je nastopilo s po dvema pesmima kar

Pozdrav Majde Pratnekar

Foto D. Namestnik

Notranjski rogisti – prvič na srečanju

Foto D. Namestnik

Tudi iz nežnih ženskih grl zadoni lovska pesem

Foto D. Namestnik

OBVESTILO DOPISNIKOM

Na seji uredniškega odbora glasila Lovec, ki je bila 22. 2. 1989, je odbor sklenil, da uredništvo ne bo več objavljalo prispevkov o pomembnih lovskih ali kinoloških dogodkih, če poročevalci zapisa ne bodo poslali v uredništvo vsaj ***30 dni po dogodku.*** *Zapozneli zapisi, ki obravnavajo dogodke izpred več kot 6 mesecev, niso več zanimivi in jih uredništvo lahko zavrne. Zato vse dopisnike prosimo, da to obvestilo upoštevajo.*

Uredniški odbor glasila Lovec

Mogočen skupni nastop pod še mogočnejšo Peco (v ozadju) Foto D. Namestnik

trinajst lovskih pevskih zborov in trije okteti. Po dve melodiji je zaigralo tudi drugih sedem skupin slovenskih rogistov, med katerimi smo prvič pozdravili Notranjce in Gorenjce.

Ves program je povezoval Borut Mencinger, ki je predstavil 24 zborov in skupin, ki so sodelovale na tem srečanju.

To so bili: ZASAVSKI ROGISTI, LPZ ŠKALE, LPZ ZLD PREKMURJE, SLPZ »DOBERDOB«, GORENJSKI ROGISTI, LPZ MEDVODE, LPZ DEKANI, SAVINJSKI ROGISTI, LPZ PIŠECE, LO PODGORJE, CELJSKI ROGISTI, LPZ »ZLATOROG« VIPAVA, BELOKRANJSKI ROGISTI, LO STUDENEC, LPZ ZASAVJE TRBOVLJE, POHORSKI ROGISTI, LPZ GLOBOKO, NOTRANJSKI ROGISTI, SLPZ ŽELEZNA KAPLA, MPZ SK ZLD CELJE, MEPZ »MATKO LAGINJA« KLANA, LPZ ZLD BELA KRAJINA IN PREKMURSKI ROGISTI.

Po končanem programu se je zbral aktiv zborovodij. Ugotovitve so bile:

– organizacija srečanja je bila odlična,

– priznanja naj po pošti prejmejo vsi sodelujoči zbori,

– prvič je bilo to res pravo **srečanje**, saj so bili vsi nastopajoči v dvorani ves čas programa in so tako lahko poslušali in uživali v nastopih drugih zborov ali rogistov,

– spoštujejo naj se odločitve Aktiva, na srečanjih naj sodelujejo le člani skupnosti SLPZ in rogistov, prijateljske vezi z neslovenskimi zbori in rogisti pa naj se porajajo in krepijo na raznih drugih prireditvah,

– veliko lovcev, lovskih družin, ZLD še vedno ne ve, kje in koliko pevskih zborov oz. rogistov deluje v Sloveniji, zato naj bi v Lovcu objavili celoten program srečanja,

– naslednji sestanek Aktiva bo v marcu 1989,

– naslednje srečanje, 16. po vrsti, bo junija 1989 v Vipavi.

Na koncu mi ostane le še zahvala pevcem, rogistom in organizatorjem za lepo doživetje. Hvala Mirku Lamprehtu za njegov velik delež pri postavitvi enkratne lovske razstave. Lepe značke, plakete in priznanja nas bodo spominjala na napore organizatorjev v LD »Peca« in njihovih prijateljev, na kvalitetno izzvenelo slovensko pesem pod Peco. Zaradi takih zanesenjakov bodo srečanja ostala.

Lovstvo naj ne bo samo domena lovcev!

24. 2. 1989 se je v prostorih LZS sestal ***Svet za založništvo*** *pri Lovski zvezi Slovenije v novi sestavi. Vanj so bili na zadnji skupščini LZS izvoljeni: Franc Šetinc (predsednik), Ada Bitenc, Bojan Škrk, Borut Ingolič, Andrej Dvoršak, Jože Perko in Veljko Varićak ter Boris Leskovic po funkciji.*

Pod vodstvom Franca Šetinca je bil na sicer kratki, a konstruktivni seji, na kateri so v razpravi sodelovali vsi navzoči, sprejet osnutek usmeritev delovanja Sveta za naslednje štiriletno mandatno obdobje. Glavne usmeritve so naslednje:

– Z ustreznimi aktivnostmi prek TV, radia in tiska lovstvo in njegovo privlačnost objektivno približati vsem občanom in tako pomagati, da se sedanja (pogosto neprimerna) predstava o lovu in lovcih med prebivalstvom ustrezno spremeni.

– Koncept Zlatorogove knjižnice je treba preve(t)riti in po potrebi dopolniti, hkrati pa skrbeti še za druge oblike edicij. Tako je predlagano, da bi posneli film o lovu in lovstvu v Sloveniji, v katerem naj bi bilo naše delovanje celovito prikazano v prvi fazi na TV, kasneje oz. vzporedno pa še video kaseta, ki bi bila obenem učni pripomoček (v osnovnih in srednjih šolah, za lovske pripravnike itd.).

– Aktivno poseganje v varstvo narave, kjer so ribiči in »zeleni« precej pred nami, ki smo zeleni (kar zadeva uniformo) že od davnih časov.

– Lovska literatura naj se začne pojavljati na knjižnih sejmih v Sloveniji in Jugoslaviji pa tudi v tujini, začeti pa je treba organizirati tudi tiskovne konference.

– Začeti oz. nadaljevati je treba prizadevanja za izdajo slovenskega lovskega slovarja, kjer je veliko dela že opravljenega (France Cvenkel), v sodelovanju z ustreznimi jezikovnimi ustanovami. Poleg tega je čutiti tudi veliko potrebo po lovskem leksikonu, ki naj ima žepni format, pisan pa naj bo poljudno (kar velja za vse, kar smo našteli), skratka, da bo v skladu z željami in potrebami naše 23 000-glave »zelene armade«.

– Skrbeti za še bolj kakovostno vsebino revije Lovec in težiti po tem, da se manj pomembne in za večino članstva manj zanimive stvari objavljajo v morebitnih prilogah, na manj kakovostnem papirju.

Naštete so le glavne naloge, ki si jih je postavil Svet za založništvo, vendar pa že to pomeni veliko dela, ki mu bo svet kos le z velikim prizadevanjem vseh članov in sodelavcev. Želimo jim, da bi bili kar najbolj uspešni!

Jože Perko

Sedežne lestve

Bralci Lovca, ki imajo nekoliko boljši spomin ali pa praktične nasvete tudi uporabljajo, se bodo spomnili, da smo v lanski 5. številki objavili načrte za izdelavo (stroškovno in po izdelavi) najzahtevnejše (zaprte) preže. Tokrat predstavljamo eno najenostavnejših in najcenejših ter pri nas redko uporabljenih vrst preže, t. j. SEDEŽNO LESTEV.

Izdelava te vrste preže ne zahteva veliko materiala, dela in stroškov, pa tudi ne strokovnjakov. Vendar ima to slabo stran, da ne daje nikakršnega ali pa zelo majhno varstvo pred vremenskimi nevšečnostmi.

Predstavljamo štiri osnovne tipe, ki ponujajo poljubno število vmesnih različic.

Kot gradbeni material uporabimo smrekovino in jelovino, macesen ali kostanj. Za bor se odločimo le v skrajni sili, ker zahteva posebno nego, saj ga rade napadejo glive in ga moramo zato pogosto premazati s sredstvi za zaščito lesa.

Prva lestev *(slika 1),* ki jo predstavljamo, je t. i. **»vmesna lestev«.** Postavimo jo na primernem mestu, torej tam, kjer rasteta blizu skupaj dve smreki, oziroma je vihar eno smreko odlomil; to uporabimo kot prvo oporo. Preostali del smreke (ali kako »sušico«) uporabimo za drugo oporo, tako da jo (spodaj primerno zaščiteno) vkopljemo v zemljo. Poteka izdelave verjetno ni treba posebej opisovati, saj slika pove (skoraj) vse.

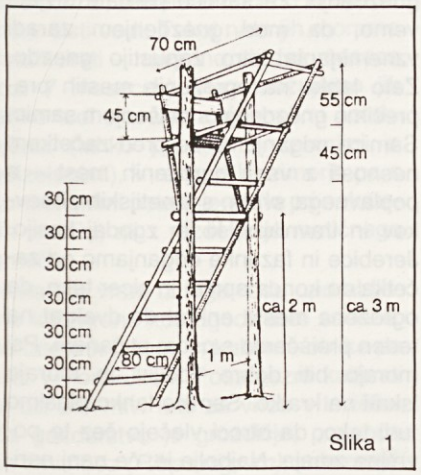

Slika 1

Lestev z opornim drevesom v glavni smeri gledanja *(slika 2)* je druga izvedba, ki jo predstavljamo. Njena prednost je ta, da že pri vzpenjanju nanjo lahko opazujemo okolico v glavni smeri. Daje tudi nekoliko večjo zaščito pred padavinami (seveda pod pogojem, da je »prislonjena« na košato drevo). **Sedežna »košara«** z zadnjim delom počiva na koncih obeh podpor. Za okrepitev uporabimo tudi dve križni letvi.

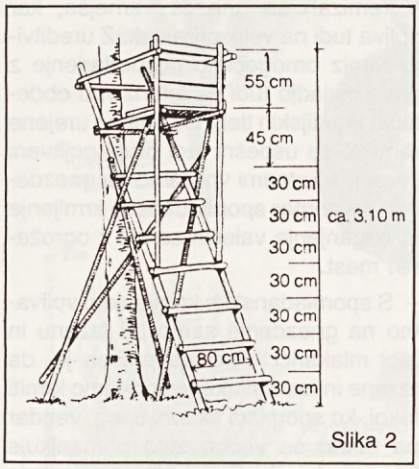

Slika 2

Prosto stoječa dvodelna lestev (lahko bi jo imenovali tudi »montažna«), ki jo prikazuje *slika 3,* je uporabna za nižinska lovišča in je narejena tako, da jo je mogoče prestavljati oziroma prenašati (prevažati), kar je njena prednost. Prvi del je lestev s sedežem, drugi pa podpora, ki je zaradi stabilnosti križno okrepljena.

Podobne, vendar kovinske (aluminijaste) lestve je v ZRN in Avstriji mogoče celo kupiti za okrog 700 DM. Eno takih izvedb prikazuje *slika 4.* Z malo spretnosti, volje in orodja bi jo lahko izdelali tudi sami.

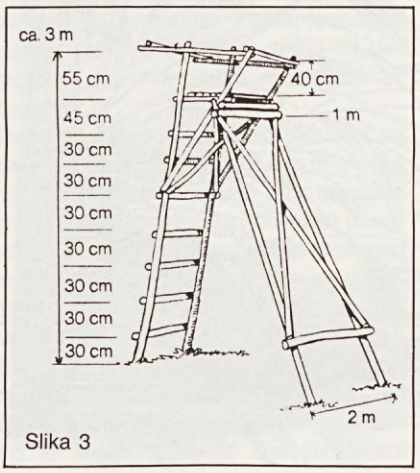

Slika 3

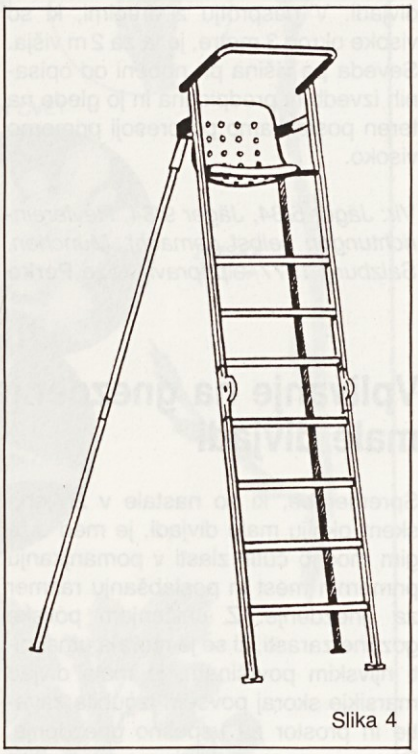
Slika 4

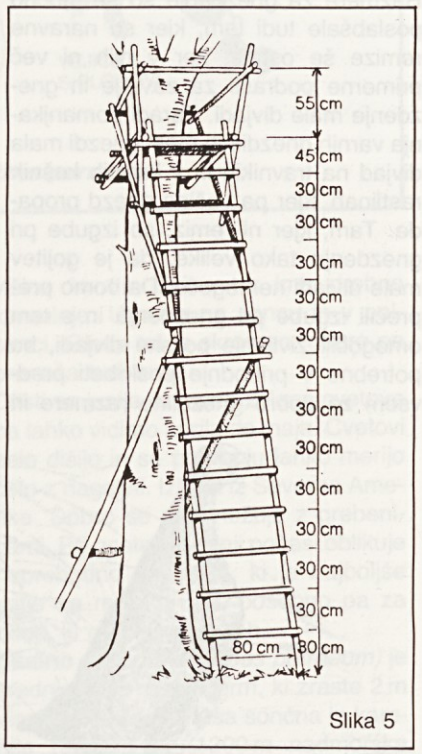

Slika 5

Lestev z opornim drevesom za hrbtom *(slika 5)* je zadnja različica, ki

jo predstavljamo. Če jo postavimo oziroma opremo na deblo mogočnega drevesa pod košato krošnjo, daje tudi dokaj dobro zaščito pred padavinami in seveda pred nezaželenimi pogledi divjadi. V nasprotju z drugimi, ki so visoke okrog 3 metre, je ta za 2 m višja. Seveda pa višina pri nobeni od opisanih izvedb ni predpisana in jo glede na teren postavljamo po presoji primerno visoko.

Vir: Jäger 5/84, Jäger 9/84, Reviereinrichtungen selbst gemacht, München, Salzburg 1977 – pripravil **Jože Perko**

Vplivanje na gnezdenje male divjadi

Spremembe, ki so nastale v življenjskem okolju male divjadi, je med drugim močno čutiti zlasti v pomanjkanju primernih mest in poslabšanju razmer za gnezdenje. Z uničenjem poljske gozdne zarasti, ki se je morala umakniti njivskim površinam, je mala divjad marsikje skoraj povsem izgubila zavetje in prostor za uspešno gnezdenje. Razmere za gnezdenje so se močno poslabšale tudi tam, kjer so naravne remize še ostale, ker v njih ni več primerne podrasti za zavetje in gnezdenje male divjadi. Zaradi pomanjkanja varnih gnezdilnih mest gnezdi mala divjad na travnikih in v krmnih košnih rastlinah, kjer pa večina gnezd propade. Tam, kjer ni remiz, so izgube pri gnezdenju tako velike, da je gojitev male divjadi nemogoča. Da bomo preprečili izgube pri gnezdenju in s tem omogočili življenje poljske divjadi, bo potrebno v prihodnje poskrbeti predvsem za dobre gnezdilne razmere in varno gnezdenje. Mala divjad potrebuje v sedanjih razmerah več kritja in varnih mest za gnezdenje kot nekdaj.

Včasih je potrebovala dobro zavetje v glavnem samo pozimi, danes pa ga vedno bolj potrebuje vse leto, najbolj pa med valjenjem. Z intenzivacijo kmetijstva se razmere za malo divjad nenehno slabšajo, to pa pomeni, če jo želimo obdržati, da ji moramo zagotoviti več in ne manj prostora.

Na gnezdenje vseh vrst male divjadi najugodneje vplivamo z ureditvijo remiz z dobrimi gnezdilnimi razmerami.

V remizah so gnezda varnejša, kar vpliva tudi na velik prirastek. Z ureditvijo remiz omogočimo gospodarjenje z malo divjadjo tudi na intenzivno obdelanih kmetijskih tleh. Če imamo urejene remize, so uspešni tudi drugi gojitveni ukrepi, s katerimi vplivamo na gnezdenje; na primer spomladansko krmljenje in odganjanje valečih samic z ogroženih mest.

– S spomladanskim krmljenjem vplivamo na gnezdenje samo pri fazanu in raci mlakarici. Splošna praksa je, da fazane in raco mlakarico nehamo krmiti takoj, ko spomladi skopni sneg, vendar pa takrat še vedno zelo primanjkuje naravne hrane. Fazani in race morajo zato iskati hrano zunaj svojih zimovališč in tako se oddaljijo z najboljših remiznih površnin. Zato moramo divjad, da jo obdržimo v remizah, krmiti še dolgo v pomlad, in sicer do sredine ali konca maja. S spomladanskim krmljenjem obdržimo fazana v remizah, raco mlakarico pa v mlakah, ugodnih za gnezdenje. Če je na krmiščih vedno hrana, veliko samic ostane v okolici krmišča in tam tudi gnezdi. Zato postavljamo krmišča na mesta, kjer so ugodne gnezdilne razmere in živali krmimo dolgo v pomlad!

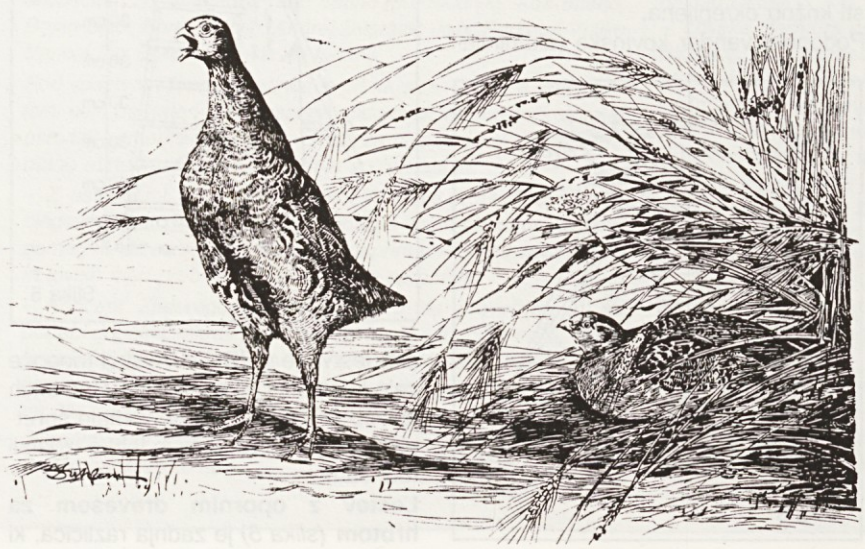

Gnezdenje na ogroženih mestih preprečimo z odganjanjem male divjadi

Mala divjad že po naravi zelo rada gnezdi v kmetijskih posevkih in na travnikih, zato je kljub urejenim remizam še vedno veliko gnezd na travnikih in v krmnih rastlinah. V tistih letih, ko je vegetacija zgodnja, je v kmetijskih rastlinah od 30 do 60 % gnezd, ki so kasneje zaradi zgodnje košnje ogrožena in jih večina tudi propade. Da preprečimo gnezdenje v kmetijskih posevkih, predvsem v krmnih rastlinah in na travnikih pa tudi na poplavnih in drugih ogroženih mestih, izkoriščamo občutljivost samic za vznemirjanje v času gnezdenja. Za samice pernate divjadi vemo, da med gnezdenjem zaradi vznemirjanja hitro zapustijo gnezdo. Zato lahko na ogroženih mestih preprečimo gnezdenje s plašenjem samic. Samice odganjamo že pred začetkom nesnosti z vseh ogroženih mest – s poplavnega sveta, s kmetijskih posevkov in travnikov, ki jih zgodaj kosijo. Jerebice in fazanke odganjamo od začetka do konca aprila, in sicer tako, da ogrožena mesta enkrat do dvakrat na teden preiščemo s psom ptičarjem. Psi morajo biti dobro vodljivi in morajo iskati na kratko. Samice lahko plašimo tudi tako, da otroci vlečejo čez te površine zmaja. Najbolje je, če nanj narišemo obliko ujede. Vlečemo ga 10 do 15 m visoko. Samice odganjamo vedno v smeri proti remizam, da si tam poiščejo primeren prostor za gnezdenje. Jerebice in fazanke se s stalno motenega prostora umaknejo in raje gnezdijo na varnejših mestih v remizah. S plašenjem vplivamo na gnezdenje tudi pri raci mlakarici. Odganjamo jo od februarja do srede marca z vseh poplavnih mest.

Pri zajcu s plašenjem na izbiro mesta za kotenje vplivamo le posredno, ko vznemirjamo pernato divjad na ogroženih mestih.

Lojze Černe

Drevesa in grmičevje v loviščih

Grozdičje (ribez) – *Ribes sp*

Na svetu raste okrog 150 vrst grozdičja (ribeza), ki spada v družino krečnic – *Saxigragraceae*. Rastejo predvsem v zmernem pasu severne zemeljske poloble. To so nizki do srednje visoki grmi, med katerimi imajo nekatere vrste kratke ali pa tudi daljše trne. Cvetovi so enospolni in dvodomni ali obojespolni, v grozdastih socvetjih. Plodovi so okrogle, sočne in kisle jagode z več trdimi semeni. Ti grmi imajo bogato razvejan droben koreninski sistem, ki pogosto poganja koreninske poganjke.

Grozdičja (ribezi) ljubijo apnenčasto zemljišče, sicer pa imajo glede tal skromne zahteve. Večina jih je odpornih za mraz in dobro prenaša onesnaženost zraka. Tudi divjad le izjemoma obgrizuje ribezovo listje. Za to pa so jagode grozdičja njena priljubljena hrana, zlasti pernate divjadi. Ribezi so odlično zavetje v remizah in vetrobranskih pasovih, ker dobro prenašajo polsenco in senco.

Najbolje jih je razmnoževati iz semena. Jagode po dozorevanju oberemo in zmečkamo, semena izločimo in operemo v čisti vodi. Takoj nato jih moramo stratificirati – navadno za dva meseca (oz. 7 mesecev). Razmnožujemo jih lahko tudi z zrelimi olesenelimi potaknjenci (lahko pa tudi z zelenimi in polzelenimi), v redkejših primerih pa s koreninskimi potaknjenci (le pri nekaterih vrstah!) ali z razdelitvijo matičnega grmiča.

Nekatere vrste iz tega rodu uporabljamo kultivirane kot jagodičaste sadeže, nekatere križance in kulturne oblike pa tudi v hortikulturi. Posamezni kultivati bi bili zanimivi tudi za vnos v lovišča. Za gozdarstvo je grozdičje, posebno še črni ribez *(Ribes nigrum)*, zelo nevaren zato, ker so gostitelji neke glive, ki povzroča sušenje mladih bilk ameriškega bora *(Pinus strobus)*, zato je pred vnosom v lovišče treba stvar proučiti tudi s tega vidika.

Plodovi divjih ribezov so dobri tudi za človeško prehrano, razen jagod nekaterih vrst, ki imajo neprijeten vonj.

Pri nas in vse do Sibirije raste v naravi alpsko grozdičje (ribez) *(Ribes alpinum)*. To je srednje hitro rastoči gost grm z majhnimi koreninami, ki zraste do 2 m visoko. Je zelo skromen, dobro prenaša sušo in dokaj veliko zasenčenost; dobro raste tudi v razpokah, v katerih se je nabrala zemlja. Uspeva od nižin do 1500 m nadmorske višine. Kot grm planinskega izvora se olisti že marca. Ima rumeno zelene neugledne cvetove, ki se odpirajo aprila do maja. Plodovi so temno rdeče jagode, ki dozorevajo avgusta, ko jih obiramo. Seme takoj stratificiramo in ga oktobra ali marca posejemo. Potaknjence za razmnoževanje jemljemo maja ali decembra, sadimo pa jih novembra ali marca.

Ta vrsta ribeza je dokaj odporna za zadimljenost zraka, zato je primerna tudi za utrjevanje tal ob prometnicah, za gozdne robove, vetrobranske pasove in remize. V fazanerijah je primeren tudi za gnezdenje fazank (poleg zavetja in hrane). Večkrat pa se primeri, da ta grm napadejo listne uši.

Zlato grozdičje *(Ribes aureum)* je pomembno za divjad kot kritje, pa tudi zaradi purpurno rjavih jagod (hrana). To je redek grm, ki doseže 2–3 m višine in 1 m širine ter ima drobno koreninje. Uspeva na soncu in v polsenci. Glede tal je skromen, dobro pa prenaša tudi sušo.

Olisti se junija, rumeno zelene cvetove pa lahko vidimo aprila do maja. Cvetovi zelo dišijo in se po vonju lahko merijo celo z nageljni. Izhaja iz Severne Amerike. Dobro se razmnožuje z grebenicami. Pri gostejši sadnji počasi oblikuje neprehodno goščavje, ki je najboljše kritje za malo divjad, posebno pa za ptice, ki gnezdijo na tleh.

Skalno grozdičje *(Ribes petraeum)* je srednje hitro rastoči grm, ki zraste 2 m visoko. Dobro prenaša sončna in kamnita rastišča do 1200 m nadmorske višine. Zelo primeren je za saditev v fazanerijah, remizah in vetrobranskih pasovih, pa tudi za skupinsko saditev. Zeleni cvetovi se pojavijo maja, temno rdeče jagode pa obiramo avgusta.

Črno grozdičje *(Ribes nigrum)* je hitro rastoči grm, ki zraste 2 m visoko. Raste

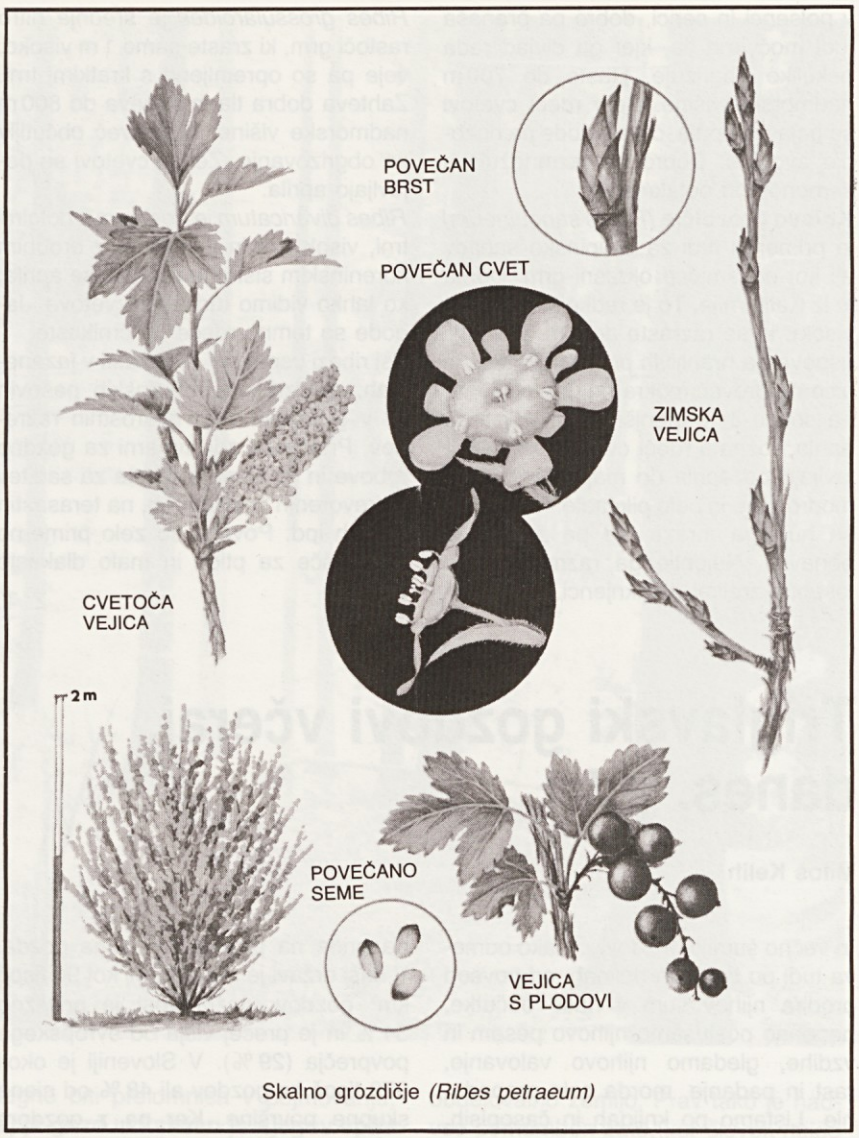

Skalno grozdičje *(Ribes petraeum)*

v polsenci in senci, dobro pa prenaša tudi močvirna tla, kjer ga divjad rada nekoliko obgrizuje. Raste do 700 m nadmorske višine. Belo rdeči cvetovi se pojavijo aprila, črne jagode pa dozorijo avgusta. Dobro se razmnožuje s semenom in potaknjenci.

Krvavo grozdičje *(Ribes sanguineum)* je primeren tudi za skupinsko saditev ali kot posamičen okrasni grm. Doma je iz Kalifornije. To je redkejši grm (2 m visok), ki se razraste do 2 m. Najbolje uspeva na hranljivih prepustnih tleh, ki niso ne preveč mokra ne preveč suha, na soncu in v manjši senci. Olisti se aprila, rožnato rdeči cvetovi pa se pojavljajo od aprila do maja. Jagode so modro črne in belo pikčaste. Ne prenaša hujšega mraza, se pa zato hitro obnavlja. Najbolje ga razmnožujemo jeseni z zrelimi potaknjenci.

Ribes grossularoides je srednje hitro rastoči grm, ki zraste samo 1 m visoko, veje pa so opremljene s kratkimi trni. Zahteva dobra tla in uspeva do 800 m nadmorske višine. Ni preveč občutljiv za obgrizovanje. Zeleni cvetovi se pojavljajo aprila.

Ribes divaricatum je gost grm z dolgimi trni, visok 3 m in 2 m širok, z drobnim koreninskim sistemom. Olisti se aprila, ko lahko vidimo tudi bele cvetove. Jagode so temno rdeče do črnikaste.

Vsi ribezi uspevajo v podrasti v fazanerijah, remizah, vetrobranskih pasovih ali v gozdovih višjih starostnih razredov. Prav tako so primerni za gozdne robove in za sončna mesta za saditev v drevoredih in skupinah, na terasastih terenih ipd. Povsod so zelo primerno skrivališče za ptice in malo dlakasto divjad.

Z. T.

Triglavski gozdovi včeraj, danes, jutri

Miloš Kelih

In večno šumijo gozdovi . . . tako odmeva tudi po hribih in dolinah, od povsod prodira njihov šum v naše občutke, nenehno poslušamo njihovo pesem in vzdihe, gledamo njihovo valovanje, rast in padanje, morda celo propadanje. Listamo po knjigah in časopisih, poslušamo poročila, sledimo razpravam, besedam kmetov in delegatov, vedno nekaj o gozdovih. Zato se zdi, da ti presneti gozdovi tiščijo v nas kot puščavski pesek in nehote se vprašamo, kaj je pravzaprav gozd, da o njem toliko razmišljamo, govorimo in pišemo. Ali sestavljajo gozd res zgolj kubični metri? Ali gozd daje res samo les? Kdo uporablja gozdove, ali samo gozdarji in lesna industrija? Ko tako razmišljamo, pa vendarle lahko ugotovimo, da je uporabnikov gozdov veliko, da jih je vedno več in da človek potrebuje gozd prav toliko kot vodo in zrak. Morda je takšno gledanje na gozd pri nas še preboječe, v svetu pa že dobro vedo, da je vrednost gozda in njegov vpliv na človeško družbo izredno pomemben.

Nekaj številk iz starejšega arhiva nam prikaže razsežnost in mogočnost gozdov na Zemlji. Slabih 40 milijonov km^2 ali nekoliko več kot četrtino svetovne površine pokrivajo gozdovi. V Evropi jih je 3,6 % ali 1,44 milijona km^2, tako da pride na prebivalca 0,3 ha gozda. V naši državi je nekaj manj kot 90 tisoč km^2 gozdov; gozdnatost je približno 34 % in je precej višja od evropskega povprečja (29 %). V Sloveniji je okoli 970 tisoč ha gozdov ali 48 % od njene skupne površine. Ker pa z gozdom pokrite površine naraščajo, bomo v SRS kmalu imeli milijon ha ali 10 tisoč km^2 gozdov. Prav zato slovenska ustava v členu 29 pravi, da so gozdovi in gozdna zemljišča dobrina splošnega pomena in so pod posebnim družbenim varstvom.

V triglavskem območju, ki obsega radovljiško in jeseniško občino, gozdov ni malo, saj je v njem okoli 55 tisoč ha gozdov in gozdnih zemljišč, kar je 54,2 % skupne površine. S temi gozdovi gospodari Gozdno gospodarstvo Bled.

Zgodovina gorenjskih gozdov sega daleč v preteklost, na konec ledene dobe. Pred nekaj več kot 20 tisoč leti, ko so se ledeniki umaknili iz dolin, je prvi naselil še puste morenske površine planinski bor. Nekako z njim so tod začele rasti razne vrbe, za temi so zrasle breze in njim sorodne rastlinske vrste. Od prvega drevja do popolnoma razvitega gozda planinskega bora, ali kot ga imenujejo rušja, je minilo, recimo na Pokljuki, kakih 10 tisoč let. Zaradi milejšega podnebja se je pozneje začel planinski bor umikati v višje lege in prepuščati svoj prostor v glavnem smreki in drugemu gospodarsko pomembnemu drevju.

In spet so minila tisočletja in v kameni dobi se je tudi v naših krajih pojavil človek.

Pred približno tri tisoč leti so vodile skozi naše kraje že ustaljene trgovske poti in kar je posebno važno, iz te dobe imamo tudi dokaze o kopanju rud pri nas. Tam pa, kjer so kopali, so bile v bližini tudi topilnice, ki so za svoje delovanje potrebovale oglje. Za pridobivanje oglja pa so potrebni gozdovi. Tako pridemo do vprašanja, komu in

Vhod v Triglavski narodni park Foto Janez Bizjak

čemu je služil gozd, odkar biva naš rod na tem delu zemlje. Prvi zapisani podatek je listina iz leta 1003. Nemški cesar Henrik II. je z njo dal briksenškemu škofu posestvo Bled z vsemi pripadnostmi, med katerimi so bili tudi gozdovi in lovišča. Gozdovi so torej pomenili prostrana lovišča, pa tudi površine za iskanje in kopanje železne rude in naposled surovinsko bazo za pridobivanje oglja. Obenem z razvojem fužinarstva in naraščanjem prebivalstva se je spreminjala tudi podoba jelovških, bohinjskih, pokljuških in gornjesavskih gozdov. Trda roka fevdalne gosposke je budno pazila na svoje koristi in dušila vedno bolj glasne zahteve kmečkega človeka, svojega podložnika, po gozdarski in politični svobodi. Kmetje so tiščali v gozdove zaradi svojih potreb po lesu in zaradi paše živine, nekoliko pa tudi zato, ker jim je samostojna proizvodnja oglja dajala boljši zaslužek. Prvič so poskušali urediti izkoriščanje gozdov že ob koncu 18. stoletja. Toda kmetje so si po krvavih uporih izbojevali nekaj svobode in zemljiških pravic šele v drugi polovici 19. stoletja.

Na vsem triglavskem gozdnogospodarskem območju je skupaj z varovalnimi gozdovi okoli 12 milijonov kubičnih metrov žive lesne zaloge, za posek pa predvidevajo približno 1,2 % te zaloge. Z načrtnim gospodarjenjem skuša GG Bled izboljšati količinski, še bolj pa kakovostni sestav gozdov, zlasti zasebnih, ki jim manjka predvsem kakovost. Delo poteka po določenih smernicah, ki jih dajejo samoupravni organi že od leta 1952 dalje. Poleg kritja neposrednih proizvodnih stroškov namenjajo dohodek od prodaje lesa zlasti za graditev tovornih cest, vlak in poti in v zidavo družinskih ter delavskih stanovanj. Najdražje pa je seveda uvažanje sodobne tehnične mehanizacije za spravilo lesa od panja do tovornih cest. Vendar takšna mehanizacija ni preveč posrečen izum, ker zahteva preveč cest, raznih poti in vlak, ki zmanjšujejo gozdno površino, povzročajo hudourniška območja in onesnažujejo okolico ipd.

Toda nikar si ne domišljajmo, da je razvoj gozdarstva in gozdarske dejavnosti pri nas že dosegel svoj vrh. Kljub težavam, velikim in majhnim oviram se že kažejo nadaljnje smeri dela. Skozi triglavske gozdove se pomikajo trume motoriziranih turistov. Poleg planinskih domov rastejo planinski hoteli, ob katerih se gradijo žičnice in veliki vikendi. Vse kaže, da triglavski gozdovi prehajajo v novo fazo, oziroma v obdobje, ki utegne biti prelomnica v pojmovanju, **kaj je gozd** in **kakšen je njegov vpliv na človeka.** Na gozdnih cestah je videti vrste motornih vozil s potniki, ki večinoma ne vedo, kaj iščejo, saj ne znajo brati narave. Pravijo, da prihajajo zaradi smučanja, lova, slikanja, nabiranja gozdnih sadežev in podobno, toda vsi se v resnici samo umikajo pred razčlovečenim utripom mestnega vrveža. Gozdovi prevzemajo ob naraščajočem prebivalstvu nove naloge, zaradi večje povezanosti med narodi, zaradi nagle industrializacije, zaradi atomske dobe, v katero naglo stopamo. Strokovnjaki so o vlogi gozda že izračunali, da odpade na vrednost posekanega lesa iz gozdov 26 do 27 %, na druge vloge gozdov pa 70 do 73 %. Torej so druga merila za vrednost gozdov na družbo pomembnejša kot proizvodnja lesa! Kot druga merila upoštevamo lov, ki je gozdarstvu vsekakor enakovredna gospodarska panoga. V varovalni vlogi gozda je izredno pomembna naloga njegovo varstvo (pred erozijo, poplavami). Gozd uravnava lokalno podnebje in tako vpliva tudi na kmečko obdelovalno zemljo. Prav tako je nadvse pomemben zato, ker človek najde v njem neizčrpne oblike odmora, razvedrila in počitka. Zdi pa se mi tudi, da je zdrav gozd tudi posebna naravna oblika varovanja domovine.

Seveda pa vse to negativno vpliva na razvoj vseh vrst gozdne divjadi. Pokljuško območje je bilo nekoč eno najboljših lovišč z veliko številčnostjo divjadi. Na območju nad gozdno vegetacijo (Klek, Lipanca, Avše itd.) se je paslo veliko gamsov, grulili so ruševci in oglašale so se belke in kotorne. Pokljuška planota je bila bogata tudi s srnjadjo. Izredno veliko pa je bilo divjih petelinov in zato tudi izredno velik letni odstrel. V arhivu GG Bled najdemo podatek, da je bilo spomladi 1914 samo na Pokljuki odstreljenih 72 petelinov.

Če tako s širšega vidika ocenjujemo vrednost tega gozdnega območja, ugotovimo, da je skupna vrednost tega območja neprecenljiva. Kaj naj storimo? **Skrbno varujmo dediščino naših prednikov in jo oddajmo po možnosti še boljšo našim zanamcem!**

Ne ta pravi lovec

Lojze Števanec

Grobo stesane mize, ki so bile postavljene pod krošnjami dreves, so se šibile pod pladnji pečenega mesa, kruha, čebule, vina in tudi radenske ni manjkalo. Nekaterim je vino že zlezlo v glavo; bili so glasni, prijateljsko neposredni, objemali so sosede in jim zaupljivo izkazovali naklonjenost.

Burno so ga pozdravili, ko je prišel. Mnogih ni več poznal. Ljudje se spreminjajo, mnogi novi prihajajo, drugi odhajajo, sledovi se počasi zabrišejo, spomini, ki jih nosiš v sebi, ostajajo nespremenjeni. Postavijo se na pravo mesto, bi rekel, otresejo se nepotrebne navlake, zarijejo v globino, kjer se razraščajo, nabrekajo in pritiskajo navzven, da na koncu popustiš in ustrežeš notranjemu klicu; vrneš se na kraj, kjer so nastajali, pa čeprav le za krajši čas. In ko si tam, kmalu sprevidiš, da to ni tisto, o čemer si sanjal, kar si nosil s sabo, da so se stvari spremenile, premaknile naprej, da je trava prerasla poti, po katerih si hodil, da je grmovje zraslo v drevesa, dreves ne prepoznaš več, mnogih dreves ni več tam, kjer so bila, ko si hodil tod.

Delaš se, da tega ne opažaš, da je še vse tako, kot je bilo nekoč, čeprav se pogosto zalotiš, da tudi spomini niso več tisto, kar so bili – bledijo in izginjajo v megli prahu, ki ga dvigajo novi dogodki. S temi mislimi je posedel in pokramljal z znanci, ki jih je prepoznal.

»Pridi, stara sablja,« ga je Meršnik zgrabil pod roko in odvlekel k svoji mizi. »To je moja žena... To pa naš Matija, častni član... Tu boš sedel, kakšno rekel. Kako smo ti že pravili v šoli? E, kje so tisti časi! Praviš, da že več kot dvajset let nisi bil doma? Zelo lepo od tebe, da si si vzel čas in prišel med nas.«

»Tudi če me ne bi povabil, bi prišel! Povedali so mi, da se danes tu dobite.«

»Odlično! Na to se pije!« Zvrnila sta vsak po en kozarec. Možak, častni član, oblečen v lovsko uniformo iz najboljšega uvoženega lodna, ovešeno s številnimi odlikovanji, mu je očetovsko položil roko na ramo in ga pokroviteljsko vprašal: »Od kod pa si ti?« Še preden mu je lahko odgovoril, je odločno postavil drugo vprašanje: »Si lovec?« Čeprav ga je Meršnik ob prihodu vsem glasno predstavil, mu je molče pritrdil. Mož je resno pokimal in se odsotno zazrl prek ljudi, ki so glasno vpili drug čez drugega, tja v krošnje dreves in dostojanstveno molčal. Čez čas se ga je ponovno previdno dotaknil in zaupljivo vprašal: »Od kod pa si ti?« Povedal mu je.

»Pa si ti lovec?« Pritrdil je.

»Lovstvo ti je vse, kajne?«

»Prav gotovo mi lovstvo ni vse,« je rekel bolj Meršniku kot staremu. »So še vrednejše stvari, za katere človek porabi svoj čas in energijo. Tu je služba, obveznosti, interesi, duhovne vrednote, ki jim moraš slediti.«

»Ja, res je. Vsem nam lovstvo nekaj pomeni, ne pa vsega,« se je strinjal Meršnik.

Mož na njegovi levi ga je nemo poslušal, nato pa prijel za rame, se zaupljivo nagnil k njemu in ga z resnim obrazom vprašal:

»Od kod pa si ti?« Ni mu odgovoril.

»Pa si ti lovec?« Pokimal je.

»Koliko časa pa si že lovec?« Pogledal ga je.

»Lovstvo ti je vse, kajne?« Ne da bi počakal na odgovor, se je v stolu zravnal in trdno obsedel, krepak, okroglega in negovanega obraza, urejen, človek bi mu prisodil nekaj čez sedemdeset let. Ko si ga je natančneje ogledal, ga je spoznal. V tistih povojnih letih, ko se je kot srednješolec moral udeleževati zborovanj, ki so bila takrat pogostna, je ta mož velikokrat govoril na lesenih odrih. Ni se mogel spomniti, o čem je govoril, ker so jim petošolcem takrat, verjetno je tudi danes tako, rojile druge stvari po glavi. Spomnil pa se je, da je bilo okrog njega vedno številno spremstvo, ki mu je s svojo mogočno postavo suvereno vladal. Meršnik je natočil kozarce, trčila sta in spila. Na starega se ni oziral. Pravzaprav so starega vsi pustili pri miru.

»Greš kaj na srnjaka?« ga je vprašal in si obrisal usta. Na koncu mize so razglašeno zapeli.

»Srnjakov ne streljam.«

»Joj, kako to, da ne?« je z vidnim začudenjem vzkliknil. »Kako to, da ne streljaš srnjakov?«

»Kmalu po tistem, ko sem se preselil v Ljubljano, sem imel odobrenega kapitalca na Dolenjskem, kjer sem se včlanil. To je bil moj prvi srnjak. Po nekaj čakanjih je nekega večera prišel. Streljal sem in zadel. Na mestu se je zrušil v travo. Ko sem se mu ves vznemirjen približal, poznaš ta občutek, se je postavil na sprednje noge in me z velikimi črnimi očmi začudeno gledal. Sunkovito je dihal in se skušal odvleči v grmovje. Padel je, se zvrnil na hrbet, v prazno opletal s prednjima nogama in se čez čas ponovno postavil na noge.

Ker se mu beg ni posrečil, strel ga je oplazil po hrbtu in paraliziral zadnji del, se je za trenutek pomiril. Gledala sva se – preplašeno, prizadeto. Bilo mi ga je žal. Hotel sem mu skrajšati muke in iz bližine kakih treh, štirih metrov ponovno ustrelil. Ker so se mi roke tresle, verjetno pa se je srnjak tudi premaknil, ga nisem zadel v polno. Krogla mu je prebila pljuča, zahropel je in predirljivo zavpil, da mi je paralo ušesa. Nisem imel več nabojev. Potegnil sem nož.

Naj mu prerežem vrat? Ga zabodem? Krutost noža mi je nekaj najbolj odvratnega. Vendar sem moral! Prijel sem ga za gobček. Iztrgal se mi je in zablejal s tako obupanim glasom, da sem se povsem zmedel. Nekako v omotici sem ga pokončal, ali pa je poginil od prejšnjih dveh strelov.

Poklapan, brez vsakega veselja ali kakor radi pravimo »lovskega blagra«, sem ga iztrebil, privlekel domov, mu odrezal glavo in se ga skušal čim prej znebiti. Še tisti večer sem ga odpeljal na oddajno mesto. Noč sem slabo prespal, zjutraj pa sklenil, da na srnjaka, še manj na srno, ne bom nikoli več streljal. In tega se še danes držim! Zajca ali fazana, da. To človek opravi v nekakšnem refleksu, mimogrede, komaj da ga prav vidiš. Toda srnjaka! Tega vidiš, opazuješ ga in nato streljaš nanj. Ne, to ni zame!«

»Joj, na,« je cmokal Meršnik, ki je med tem zvrnil še en kozarec. »Mene pa kar pograbi; ko se začne tisti čas, sem ves nemiren in če le morem, grem na prežo.«

»Tudi mene vznemiri ta čas, vendar drugače. Priskrbel sem si najboljše piščali in že nekajkrat se mi je posrečilo, da sem privabil kakšnega vročekrvnega mladeniča na drugo stran grma, za katerim sem čepel. Ko razboritež spozna svojo zmoto, začuden odskoči, zaboka in kot da ne more verjeti, da bi se lahko tako grdo zmotil, se za trenutek ustavi, nato pa bliskovito izgine v grmovje in se iz daljave oglaša še

nekaj minut. To je zame večji užitek in vznemirjenje, kot pa če ga ustrelim in nato gledam, kako mu ugaša življenje.«
»A, ja! Glej, no!« se je čudil Meršnik. »Jaz ga pa kar podrem. Če pride, streljam in če je treba, tudi z nožem pokončam. V lovski sobi imam stene polne čudovitih in vrednih trofej. To si moraš ogledati. Vidim, da ti nisi ta pravi lovec,« je pristavil z nekakšnim odporom v glasu.
»Kaj češ, ljudje smo pač različni.«
Levi sosed ga je pozorno poslušal, kimal in ko je nehal govoriti, se mu je previdno dotaknil glave, kot bi ga hotel pobožati po laseh, na koncu pa odločno vprašal:
»Od kod pa si ti pravzaprav?« Nasmehnil se mu je.
»Si ti lovec?«
»Da!«
»Koliko let pa si že lovec?« Ni mu odgovoril.
»Lovstvo ti je vse, kajne?«
»Da, lovstvo mi je vse!« je pritrdil. Mož je zadovoljno pokimal.

Let krogle pod vplivom bočnega vetra

Če krogla ne zadene cilja, za to niso krivi zmeraj orožje, strelivo ali strelec. Že z mnogimi se je veter namreč grdo poigral in nepričakovano spremenil mesto zadetka. To, kar ugotavlja W. Osuyan v lanski 8. številki revije Jäger, objavljamo v nekoliko prirejeni obliki.

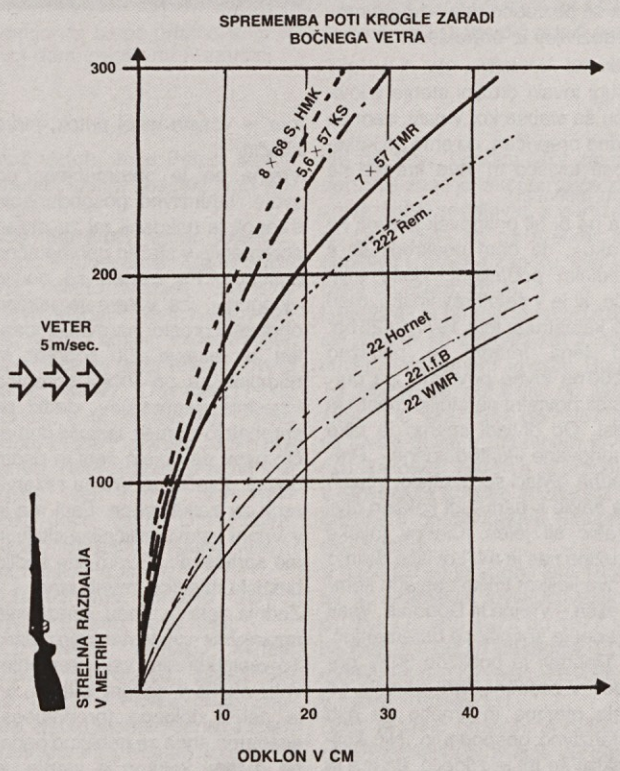

Fenomen odklona letečega predmeta zaradi vpliva (bočnega) vetra je poznan že od pamtiveka. Vemo tudi, da je stranski odklon toliko večji, kolikor večjo površino daje predmet vetru, kolikor lažji je in kolikor počasneje leti. Pri balonu je to npr. veliko bolj opazno kot pri nogometni žogi, pri tej pa spet veliko bolj kot pri žogici za tenis. Če žogico za tenis poleg tega še (namesto da jo vržemo) pospešimo z udarcem loparja, se zaradi visoke hitrosti zmanjša časovni vpliv vetra, s tem pa tudi odklon. Z izstrelki naših pušk se načeloma ne dogaja nič drugega. Hitri, težki izstrelki se od smeri odklonijo manj kot enako hitri, a lažji, ti pa spet manj kot težji, vendar počasnejši. Poleg hitrosti in teže igra pomembno vlogo tudi oblika izstrelka. Posamični odklon izstrelka je mogoče celo natančno izračunati, če poznamo naslednje podatke: hitrost izstrelka, težo izstrelka, tip izstrelka, oddaljenost cilja, moč in smer vetra.
DEVA (Zavod za preizkušanje orožja in streliva v ZRN – op. prev.) je pripravil tak računalniški model in tistim, ki jih to zanima, proti plačilu pavšalnih stroškov pošlje želene rezultate. Seveda so ti rezultati lahko le izhodišče za primerjavo različnih izvedb streliva. Že samo razlike v hitrosti pri različnih nabojih in različnih ceveh dajejo različne rezultate. Poleg tega pa, le kdo zna v praksi oceniti oddaljenost na en meter natančno, kdo pozna natančno hitrost vetra in kdo vrh vsega ve, pod kakšnim kotom in ali po vsej dolžini leta krogle veter vpliva nanjo enako intenzivno?
Kaj je izračunal računalnik?
Kaže nam, kam moramo pomeriti, če želimo vedno zadeti za pleče. Če veter piha iz smeri »tretje ure«, t. j. povsem bočno z desne, je potrebno točko namerjanja precej spremeniti. Če piha veter z druge strani, t. j. iz smeri »devete ure«, je treba storiti nasprotno, vedno pa v tisto smer, iz katere piha veter. Hkrati računalnik upošteva računski padec izstrelka, ki se s povečevanjem oddaljenosti hitro povečuje. Pri srnjaku npr. bi morali pri hitrosti vetra 5 m/s (kar ustreza moči vetra 3) in pri oddaljenosti 300 m nameriti tik čez hrbet nad stegni, če bi hoteli zadeti pleče, če je srnjak obrnjen proti nam z levim bokom in veter piha iz smeri »tri« (z desne na levo). Podobno bi bilo pri upoštevanju istih pogojev z nabojem 6,5 × 57 pri strelu na gamsa, pri čemer računalnik pri svojem računu upošteva tudi različne velikosti teles divjadi. Roko na srce: kdo tvega strel na srnjad na razdaljo 200 m s svojo »normalno« lovsko puško?
Tudi primeri, ko veter na vsej razdalji leta krogle piha pravokotno na njeno pot, ne spadajo k vsakdanjemu dnevnemu redu. Kolikor bolj oster je kot vetra, toliko manjši je vpliv vetra, ki v »hrbet« ali nasproti od smeri leta krogle nima na njeno pot praktično nobenega vpliva več.
Posebno pa so za veter občutljive majhne krogle (glej sliko!). Prav tisti, ki so »doma« navajeni na natančno streljanje, lovsko pa na zelo majhne cilje, že na »civilne« razdalje lahko zadenejo prav nespodobno zamaknjeno. Mnogo se jih je že čudilo, ker je kljub dobremu naslonu in natančno izdelani puški na manj kot 100 metrov oddaljene golobe moral pes »popravljati« slab zadetek majhne krogle.
Odločitev, ali naj bi tvegali strel, naj izhaja iz preudarka in iz (vremenskih) razmer. Vendar načeloma velja: Kadar lovi veter, je bolje, da »dolga« krogla ostane v cevi!

Priredil: **Jože Perko**

Lovska organizacija

V obmestnem lovišču

Kot član ene izmed lovskih družin, ki imajo znotraj svojh mej mesto in nekaj vasi, opazujem, kako drastično se v zadnjih letih slabša okolje. Tudi v našem lovskem glasilu je o tem veliko napisanega, vendar imam občutek, da se še vedno raje »drogiramo« z doživljaji iz preteklosti.

Nikakor ne trdim, da ni v kaki drugi lovski družini stanje v lovišču še slabše kot v naši, sem pa trdno prepričan, da smo po kakovosti lovišča in lova krepko na dnu lestvice.

Da ne bi bil prispevek preveč »v zraku«, ga bom podkrepil še s kakšnim podatkom. Naše lovišče, ki je v celoti ravninsko, meri po katastru iz leta 1977 2425 ha; od tega imamo le približno 1200 ha lovne površine, na preostali površini pa stojijo mesto in vasi. Od divjadi imamo le tako imenovane »kulturfolgerje«. Prehodna divjad so damjeki, včasih pa zaide k nam tudi kakšen divji prašič ali jelen. Članov lovske družine nas je 44. Lovišče delimo v dva kolikor toliko strnjena kompleksa – Vrbina in Dobrava. Vsak predel je specifično obremenjen. V Dobravi je približno 80 % gozdov v zasebni lasti, parcele so zelo majhne in kmetje na njih intenzivno gospodarijo. Nič kolikokrat se mi je zgodilo, da me je s preže prepodila »motorka«, ali se je pod večer kateri kmet z vozom stelje ali drv zapeljal mimo preže, na kateri sem sedel.

V bližini stojijo tudi hlevi, ki prijetno »zabelijo« čisti gozdni zrak. Spomladi prihrumijo v Dobravo Romi, ki nabirajo krhlikovino za novomeško tovarno zdravil, za seboj pa puščajo najrazličnejšo svinjarijo. Odpadke odlagajo tudi vaščani, saj imajo gozd za idealen smetnjak.

V sezoni gob je Dobrava polna gobarjev, ki jih je vsako leto več in vse temeljiteje ropajo gobji zaklad. Poleg tega se razvija v Dobravi nov šport, in sicer tek čez drn in strn. Ljudje se v pisanih trenirkah podijo po gozdnih poteh in zganjajo norčije.

Divjad vztraja samo zato, ker ima dovolj kritja v preredčenih zapleveljenih gozdovih in dovolj hrane na njivah; samo čez kanal, kjer je včasih tekel potok, mora skočiti.

Vrbina pa je obremenjena po svoje. Intenzivno gospodarjenje s topoli je nekdanji raj za divjad spremenilo v strogo geometrično puščavo. Po cestah se podijo »joggerji«, za katere je takšen obmestni prostor naravnost idealen za tekanje. Ob sobotah in nedeljah se po Vrbini sprehaja »srednja generacija«, dedki se sprehajajo z vnuki, lastniki domačih psov pa dajejo sebi in psom duška. Zvečer je Vrbina rezervirana za zaljubljence. Lani me je v Vrbini ustavil miličnik v civilu in me spraševal, ali vem, kje sadijo brežiški mladinci marihuano.

Zadnja leta v času gnezdenja fazank intenzivno nabirajo polže. To vsekakor niso vsi obremenjevalci okolja v našem lovišču, so le del z dolgega (predolgega) seznama, toda za približno podobo o tem, kakšno je stanje, je dovolj. Vsakega lovca z dušo in srcem takšne razmere prizadenejo, še posebej, če je veliko v lovišču in to gleda dan za dnem. Prej ali slej se moraš vprašati, kam to vodi, kaj se še da narediti in ali se sploh še da kaj narediti. Ker smo lovci amaterji, nas marsikje ne jemljejo resno! Sam razmišljam v dveh smereh, in sicer o reorganizaciji takšne lovske družine in priključitev – z lovišči – k sosednjim in v nekaterih sistemskih rešitvah (omejitve dostopa v lovišče itd.), vendar je pot do njih dolga in zamotana. Vsekakor s tem prispevkom ne bi bil rad enostranski, saj nimam nič proti temu, da se tudi drugi ljudje gibljejo v naravi – ravno nasprotno. Želel sem samo podčrtati nekatera pereča vprašanja, povezana z usodo obmestnih lovišč.

Hrvoje Oršanič, LD Brežice

Foto Tomaž Kočar, Diana

40-letni jubilej LD Storžič

Lovci LD Storžič smo praznovali 25. junija lani 40-letnico lovske družine.

Jubilej je sovpadal s praznovanjem praznika štirih krajevnih skupnosti: Golnik, Goriče, Trstenik in Tenetiše.

Tega dne smo slovesno odprli tudi dom lovcev LD Storžič na Pangršici. Proslave so se udeležili lovci LD Storžič, številni lovci sosednjih lovskih družin, predstavniki DPO občine Kranj, omenjenih krajevnih skupnosti ter mnogi krajani.

Lovišče LD Storžič obsega 3615 ha lovnih površin (od 254 do 1714 m nadmorske višine) in pokriva v celoti ali delno še naslednje krajevne skupnosti: Belo, Preddvor, Predoslje, Kokrica in Vodovodni stolp. Lovska družina ima 102 člana.

O zidavi lovskega doma smo v preteklih desetletjih že večkrat razmišljali, intenzivneje pa od leta 1982. Naslednje leto smo se z referendumom odločili za gradnjo. Izvršni odbor LD je imenoval gradbeni odbor. Ko smo dobili primerno lokacijo v lovišču, smo začeli pridobivati tudi vso potrebno gradbeno dokumentacijo. Sledile so prve delovne akcije, začeli smo zbirati prostovoljne prispevke in postopno nabavljati gradbeni material.

Čas gradnje se je zavlekel, primanjkovalo je prostovoljnih delovnih rok, tudi občasne krize so se pojavljale, a lovci smo jih vztrajno premagovali.

Kasneje je prevzel izvršni odbor LD vso odgovornost za nadaljnjo gradnjo. V delo smo vložili veliko znoja in žuljev.

Pri gradnji so nam pomagali mnogi prijatelji lovcev, kmetje, delovne organizacije, obrtniki in skupščina občine Kranj.

Na proslavi smo se še posebno zahvalili ansamblu bratov Avsenik, ki je ob otvoritvi doma in ob njihovi 35-letnici priredil koncert, katerega čisti dohodek je bil namenjen gradnji našega lovskega doma.

Zrasel je lovski dom, ki je postal delček Pangršice, te lepe vasice pod Storžičem, na katerega smo ponosni tako lovci kakor krajani.

Lovska družina je ob 30-letnem jubileju (1976. leta) razvila svoj lovski papor, pod katerim smo se zbirali, se tovariško pogovarjali in se srečevali z lovci sosednjih lovskih družin ob različnih priložnostih. Prapor nam je postal simbol, z njim smo pospremili na poslednji poti preminule tovariše – Lovra Krničarja (1984), Jožeta Zupana (1985), Andreja Krničarja (1986), Franca Ržena (1987), Jožeta Štera, Mira Erzarja in Petra Markoviča (1988) ter našega dolgoletnega in zaslužnega Iva Zupanca (1989).

IZKLJUČITVE IZ ČLANSTVA

Dne 27. 5. 1988 smo na izredni skupščini LD Ivančna gorica izključili iz članstva LD spodaj navedene tovariše. Dne 16. 2. 1989 je razsodišče pri LZS izdalo sklep oziroma odločbo, s katerim je bila potrjena odločba naše skupščine glede izključitve.

IZKLJUČENI:

Franc Hauptman, Stična 46/b, 61295 Ivančna gorica,
Aleksander-Sašo Kuster, Zgornja Draga 2, 61294 Višnja gora,
Franc Retar, Slomškova 21, 61000 Ljubljana.

Imenovani člani LD Ivančna gorica so 28. 2. 1988 izvedli lov – brakado na divje prašiče. Pri lovu so uplenili dva divja prašiča. Oba so razkosali in si ju razdelili. Gospodarju LD so prijavili le enega uplenjenega prašiča, drugega pa so zatajili. Izključitve so pravnomočne.

Zoper navedene teče tudi kazenski postopek.

IO LD Ivančna gorica

Člani LD Storžič ob 40-letnici LD Foto V. Uranič

Lani junija so ob praznovanju 40-letnice lovci LD Storžič odprli tudi svoj dom lovcev na Pangršici

Foto V. Uranič

Med objekti v lovišču je med Tolstim vrhom in Storžičem, na Mali Polani, zavetišče lovcev naše LD, kamor lovci radi zahajamo, predvsem v času lova na ruševca in gamsa.

V lovišču imamo 34 krmišč, 131 solnic, več visokih prež ter drugih lovskih objektov.

Ob 40-letnem jubileju in ob otvoritvi Doma lovcev LD Storžič na Pangršici smo se zahvalili vsem, ki so nam ob tako zahtevni nalogi kakorkoli pomagali.

S prostovoljnim delom smo opravili preko 12 500 delovnih ur, več 100 kilometrov prevozov na gradbišče, mnogo traktorskih in drugih strojnih ur, zato smo vsem lovcem naše LD ob jubileju izročili spominska priznanja LD Storžič kot zahvalo za prizadevno delo v lovišču, pri vzdrževanju in obnovi zavetišča lovcev na Mali Polani in pri gradnji lovskega doma LD Storžič na Pangršici. Ob tej priložnosti smo podelili sedmim lovcem znak za zasluge LZS, dva lovca pa sta prejela red za lovske zasluge III. stopnje. Plaketo LD Storžič je prejelo devetnajst lovcev in gradbeni odbor.

Zavedamo se, da je gojitev in varstvo divjadi, predvsem v današnjem času, naša osnovna naloga in da se mnogokatera dejavnost v lovišču nikakor ne da poplačati.

V. Uranič in M. Trtnik

Lovska zveza Slovenije jih je odlikovala

V skladu s pravilnikom o lovskih odlikovanjih (Lovec 1/77) je komisija za odlikovanja LZS na sejah v obdobju od 5. 7. 1988 do 9. 12. 1988 odlikovala z **znakom za lovske zasluge** naslednje lovce:

ZLD Idrija: Ciril Žonta, Slavo Šulgaj, Rafael Štucin, Slavko Rink, Marko Hvala, Rafael Mlakar;

ZLD Prekmurje: Karel Lutar, Jože Novak;

Savinjsko-kozjanska ZLD: Jože Klinc, Anton Brusl, Viljem Kveder, Stevo Romanić, Jožef Kos, Ivan Končan, Jože Senegačnik, Mojmir Cvahte, Ivan Krajnc, Ferdo Zgomba, Cveto Zaveršek, Franc Avberšek, Franc Repnik, Ivan Rak, Martin Potočnik, Jože Painkret, Štefan Painkret;

ZLD Notranjske: Vladimir Furlani, Janko Škrlj, Dušan Ule, Marko Vukičević, Franc Modic;

ZLD Gorenjske: Janez Udir, Jože Ažman, Tine Juvan, Ivan Burgar, Anton Hafner, Franc Šmid, Janez Hafner, Anton Bačnar, Vane Mole, Slavko Kenda;

ZLD Gorica: Zoran Komac, Franc Kravanja, Rado Uršič, Marjan Remec, Viljem Leban, Kazimir Leban, Radko Marinič, Roman Korenjak, Stane Pliberšek, Alojz Bernik, Rafael Baloh, Janko Špacapan, Edmond Perfolja, Ivan Gravnar, Ervin Harij, Rudolf Mavrič, Slavko Pirjevec, Uroš Usorac, Gligo Ljepojević, Miro Cink;

ZLD Zasavje: Dušan Korimšek, Albert Bregar, Slavko Deželak, Viktor Fabjan, Jože Dolanc, Miha Strgaršek, Srečko Klenovšek, Jože Žibert, Rudi Klopčič, ml., Matjaž Smrkolj, Mirko Arsov, Rudi Baloh, Jože Petrič, Martin Strašek, Janez Maček, Ivan Kukec;

ZLD Maribor: Ignac Merkač, Franc Pogorevčnik, Stane Serušnik, Vlado Marzel, Stanislav Krevh, Marjan Krevh, Ferdo Hodnik, Avgust Mulec, Viktor Purgaj, Alojz Trojner, Jože Urlaub, Cveto Babič, Mirko Travnekar, Filip Burjak, Vinko Doberšek, Tilčka Šoba, Franc Planinšek, Jože Križanec, Rudi Krapše, Andrej Vodušek, Ivan Ternik, Ivan Ravnjak, Jože Hedl, Oto Falant, Slavko Berglez, Avgust Konečnik, Maks Pupaher;

ZLD Prlekija: Branko Slavič, Edvard Ljubec, Jože Kralj;

ZLD Novo mesto: Mihael Štravs, Edi Knafelc, Janez Golob, Branimir Pavec, Jože Strupeh, Darko Vidmar, Janez Zupet, Franc Jerman, Marjan Jerele, Ciril Kranjc, Anton Metelko, Franc Henigman, Franc Kulovec, Mihael Duh, Jože Kostelic, Ivan Slak, Leopold Štepec, Alojz Marković;

ZLD Notranjskega LGO: Stojan Bizjak, Rajko Bajc, Franc Širca, Stane Murkovič, Rajko Bizjak;

ZLD Ljubljana: Stane Grkman, Alojz Ravnikar, Miha Avgustin, Stane Grgič, Maks Kralj, Jože Rupnik.

Pisarna LZS

Jubilanti

Franc Pajenk je 3. 8. 1988 praznoval 70. rojstni dan.

Mlada leta je preživel kot priložnostni delavec na kmetijah Mislinje pri Slov. Gradcu. Kot zaveden Slovenec je takoj po začetku vojne začel sodelovati s partizani. Leta 1944 so ga aretirali in odpeljali v graške zapore, kjer je ostal do osvoboditve.

Leta 1947 je opravil lovskočuvajski izpit in se zaposlil kot lovski čuvaj v državnem lovišču Rog. To službo je opravljal do leta 1954. Od leta 1954 do 1957 je bil lovski čuvaj v državnem lovišču Rakovec. Nato se je preselil v Slovenske Konjice in zaposlil v gozdnem gospodarstvu Slovenske Konjice.

V našo LD se je včlanil leta 1958 ter tu nadaljeval lovskočuvajsko službo. Od leta 1972 do 1977 je bil član IO LD in gospodar LD, med drugim je bil večkrat izvoljen v razne komisije LD.

Dobil je vrsto priznanj in odlikovanj, med njimi priznanje LD Slovenske Konjice in LZ Celje. Odlikovan je bil z znakom za lovske zasluge in redom III. stopnje LZS.

Težko bi našteli vse tuje in domače lovske goste, ki jih je kot

Franc Pajenk

Franc Zagoršek

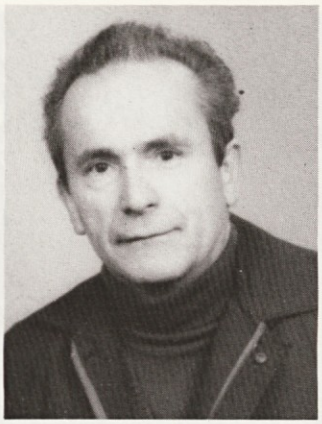

Slavko Cestnik

poklicni lovec vodil po lovišču. Z bogatimi izkušnjami nam je bil in nam je še vedno dober mentor in učitelj pri gojitvi in varstvu divjadi v naši zlati Konjiški gori. Vsi lovci LD Slovenske Konjice mu želimo še mnogo let zdravja, dobrega počutja v domačem krogu, na lovu pa dober pogled in mnogo lovskega blagra!

LD Slovenske Konjice

Življenjska pot **Franca Zagorška** se je začela 14. 9. 1918 v vasi Podvinci pri Ptuju. Delavnost, veselje do narave, ljubezen do živali in veder značaj so ga ohranili tako zdravega in čilega, kakršnega poznamo.

Kot sin malega kmeta je mladost preživel doma med polji, travniki in gozdički. Po osnovni šoli je pridno pomagal očetu pri kmečkih opravilih. Poleg trdega kmečkega življenja je spoznal lepote Slovenskih goric in njihovo divjad, zlasti malo divjad, ki mu je še danes najbolj pri srcu.

Med okupacijo je sodeloval v NOG, za kar je bil tudi odlikovan.

Leta 1946 je bil Franc med soustanovitelji LD Dornava, ki je bila leta 1956 priključena LD Jože Lacko-Ptuj.

Jubilant ima velike zasluge pri zidavi lovske koče v Drstelji, saj je kot zidar opravil zelo veliko neplačanega dela. Vsa leta od ustanovitve LD se je aktivno udejstvoval pri vseh gospodarskih delih v loviščih. Med svojim 42-letnim lovskim stažem je uspešno opravljal več odgovornih funkcij v LD Dornava in LD Destrnik. V LD Dornava je bil od leta 1946 do 1954 blagajnik, starešina pa od 1954. do 1956. leta.

V LD Destrnik pa je bil od 1961 do 1963. leta blagajnik, predsednik nadzornega odbora pa od 1963. do 1986. leta.

Ves ta čas Franček ni bil le pravičen in zgleden lovec, ter delaven član LD, ampak je kot mentor vzgajal tudi mlade lovce, da so postali pravi gojitelji divjadi in dobri lovski tovariši.

LZS ni prezrla njegovega nesebičnega dela, zato ga je odlikovala z znakom za lovske zasluge in z redom za lovske zasluge III. stopnje, LD pa mu je izročila priznanje za prizadevnost ter diplomi za 30 in 40 let aktivnega dela v LD.

Dragi Franček, ob tvojem jubileju ti želimo, da bi še dolgo čil in zdrav prihajal med nas ter s svojo vedrino in z zgledom krepil med nami nesebičnost in pravo lovsko tovarištvo. Na jesen tvojega življenja ti želimo še veliko zadovoljnih let, veliko zdravja, na lovskih stezah pa zanesljiv korak, ostro oko in mirno roko!

Lovci LD Destrnik – M. F.

Slavko Cestnik, starešina LD Tabor v Savinjski dolini, se je rodil 27. 9. 1928 v Črnem vrhu nad Taborom. Kar 9 otrok je bilo v zavedni slovenski družini in zato je bilo njihovo življenje hudo trnovo.

Do upokojitve je bil zaposlen v DO Aero kot preddelavec, kjer so ga imeli zelo radi kot sodelavca in kot strokovnjaka v grafični stroki.

Poleg 5 vnukov in družine mu je v največje veselje lov. Živi za lov in lovstvo, za našo družino in predolg bi bil spisek vsega, kar je zanjo storil.

Naj naštejemo samo nekaj stvari iz njegovega delovanja, ki presegajo običajno dolžnost člana in mu obenem najlepše krasijo jubilej.

Vedno je bil na čelu vseh akcij v družini: pri zidavi lovskega objekta za zrejo rac mlakaric; pri gradnji strelišča za tarčo bežeči merjasec, srnjak in strelišča za glinaste golobe je sodeloval od lokacije do postavitve strelišča, predvsem pa pri njegovem vzdrževanju in izpopolnjevanju; skrbi, da so vsa strelska tekmovanja izpeljana brezhibno; poskrbel je, da smo dobili v uporabo prostore v stari šoli, kjer smo uredili lovski klub in je aktiven član »Savinjskih rogistov«. V LD je opravljal tudi odgovorne funkcije; bil je član IO in blagajnik (od 1974–1980), tajnik (1980–1982), od leta 1982 dalje pa je starešina LD. V letih od 1981 do 1984 je bil tajnik ZLD Žalec, od leta 1985 dalje pa je tudi član NO Savinjsko-kozjanske ZLD Celje. LZS ga je odlikovala z znakom in redom za lovske zasluge III. stopnje.

Našemu jubilantu želimo v prihodnje dober pogled in mirno roko, zdravja in osebne sreče ter še veliko plodnih let pri delu za razvoj lovstva in naše lovske družine!

Lovci LD Tabor v Savinjski dolini

Trdna prekmurska korenina **Jože Grlec** je 10. 12. 1989 dopolnil 75 let življenja; kar 42 let je preživel med člani zelene bratovščine.

Jože vsa ta desetletja ni bil le sopotnik v organizaciji, povprečen član, ki ga ni bilo treba ne grajati ne hvaliti, temveč je postal pojem civiliziranega, sodobnega lovca: varuje in ohranja divjad, gospodari v lovišču in neguje lovske šege ter je dejaven lovec tudi v lovski kulturi.

Ker je prostora malo, bom le v nekaj stavkih opisal lovskega to-

Jože Grlec

variša, ki ga vsi v naši družini s spoštovanjem imenujemo »gospodar«, saj je v lovski organizaciji že 25 let gospodar po funkciji. Kmalu po osvoboditvi (leta 1946) je stopil v organizirane lovske vrste. Lovstvo mu je bilo vedno najpomembnejša stvar, poleg poklica. Zato so mu tovariši zaupali funkcijo gospodarja prvič že v LD Bukovci, leta 1956. S kratkim presledkom je ponovno postal gospodar v združeni LD Murska Sobota leta 1967, in to nalogo uspešno opravlja še danes.

Če bi tu končali pripoved o Jožetu Grlecu, bi napravili nepopravljivo napako, kajti lovski tovariš Grlec (v šali sam povezuje svoj priimek z grlico) se je rodil predvsem za glasbo. Če preskočimo čas njegovega šolanja na vojaški glasbeni šoli in službo pri vojaških pihalnih orkestrih (vse od kraljevine do KNOJA), nam preostane obdobje, ko je dirigiral vsakovrstnim (tudi pionirskim) pihalnim orkestrom v novi Jugoslaviji, pa naj bo to na mladinskih delovnih akcijah, revijah ali tekmovanjih. Za nas, lovce, je pomembno, da je leta 1972 ustanovil prvo skupino lovskih rogistov v Sloveniji. Takratni lovski funkcionarji ZLD Prekmurje so mu pomagali; imeli so posluh za kulturno udejstvovanje lovcev, zato se glas lovskih rogov iz Prekmurja sliši še danes; to pa niso le prekmurski, ampak kar pomurski lovski rogisti, ki zavzeto trobijo na koncertih in tekmovanjih doma, v Sloveniji, prav tako pa tudi v sosednjih pokrajinah Avstrije in Madžarske. Iz Pomurja se je ideja o ustanavljanju skupin lovskih rogistov razširila po Sloveniji in danes jih je osem s skupno okrog 70 člani. Pri tem ima zelo veliko zaslug prav Jože Grlec. Kot je včasih skladal koračnice in polke, danes komponira skladbe za lovske rogiste. Prek 30 njegovih kompozicij igrajo slovenski in avstrijski rogisti. Oboji zatrobijo večkrat tudi na skupnih in tristranskih srečanjih lovcev – Slovenije, Avstrije in Madžarske. V drugi polovici osemdesetih let želimo Jožetu Grlecu še vedno ravne cevi, krepka pljuča in veliko srčnosti, kajti želimo si, da bi bil še dolgo naš gospodar in razširjevalec lovske kulture!

LD Murska Sobota – J. Š.

Dvakratni lovski blagor

Kljub hitremu tempu življenja si Avgust Kandrič, član LD Velika Nedelja, še najde toliko časa, da kakšno urico prebije na lovu v svojem lovišču. Dan v prvem tednu lanskega leta si bo dobro zapomnil. Pihal je mrzel veter, a po snegu ni nič kaj dišalo. Odpravil se je v revir, imenovan Vodovod. Tu je sklenil počakati in odstreliti srnjega mladiča, saj načrta odstrela srnjadi še niso izpolnili. Takoj ko je mirno obsedel na visoki prosto stoječi preži, je zaslišal šumenje listja in lomljenje vejic v goščavju, hkrati pa že tudi opazil, da se tam nekaj premika. Čez nekaj trenutkov je na plan previdno izstopil divji prašič. Avgust kar ni mogel verjeti očem in hitro se je odločil za strel. V ognju je obležal 113 kg težak merjasec. To je doslej najtežji uplenjeni merjasec v LD Velika Nedelja, kjer so divji prašiči le prehodni gostje.

Na splošno pravijo tamkajšnji lovci, da ima Avgust »lovsko srečo«, saj je že pred leti uplenil precejšnjo redkost v naravi – belično srno. Uplenil jo je v predelu lovišča, imenovanem Otok. Tu so bili še pred leti gozdiči, danes pa so le še gole orne površine. Avgust s trpkim glasom pravi: »Melioracije so naredile svoje, vendar varovalnih vetrobranskih pasov in remiz za malo divjad tu ni. Male divjadi ni več ali pa zelo malo, saj nima nikakršnega kritja. Sprašujem se, do kdaj bomo še dopuščali nekaterim, da imajo tako površen in malomaren odnos do narave in vseh njenih zakonitosti. Ker tega sploh ne marajo videti, bi se morali lovci o teh zadevah pošteno pomeniti in odločno upreti takemu početju. Avgust Kandrič je član LD Velika Nedelja že od leta 1960, vendar sta, po njegovi izjavi, edini njegovi veliki trofeji le merjaščevi čekani in belična srna, na katero je še posebno ponosen; krasi mu stanovanje in vsi jo občudujejo.

Anton Kace

Pred nekaj leti je Avgust Kandrič, član LD Velika Nedelja, uplenil v revirju Otok belično srno. Po temnih parkljih je videti, da srna ni bila popolni, temveč delni albino. Verjetno je imela tudi temne oči. Takemu pojavu pravimo levkizem.

Foto A. K.

Barvne nepravilnosti pri srnjadi

Uredništvu lovskega lista Österreichs Weidewerk je poslal Josef Kober iz Ungerndorfa fotografije bele srnjadi. Pri teh barvnih nepravilnostih je mogoče ugotoviti naslednje:

Kot pri ljudeh in domačih živalih lahko tudi pri divjadi nastanejo najrazličnejše nepravilnosti. Na splošno razumemo kot nepravilnost prirojene spremembe oblike ali postave. Te prirojene spremembe povzročajo razvojne motnje med brejostjo.

K nepravilnostim prištevamo tudi barvne nepravilnosti, ki so pogojene z dednostjo in nastanejo z *mutacijo* (skokovita dedna sprememba v dednostnem materialu). Pri barvnih nepravilnostih je grobo mogoče razlikovati dve vrsti: *albinizem* (pomanjkanje pigmenta) in *melanizem* (preveč pigmenta).

Tako imenovani beličniki ali tudi »albini« so pri srnjadi pa tudi pri damjekih znan pojav.

Pri popolnih albinih je dlaka popolnoma bela pa tudi koža in kožne tvorbe (npr. parklji) so brez pigmenta! Za albine so značilne rdeče oči, ker je zaradi popolnega pomanjkanja pigmenta tudi očesna šarenica brezbarvna, s čimer postanejo vidne krvne žile očesnega ozadja. Tudi zenica je videti rdeča. Beličniki

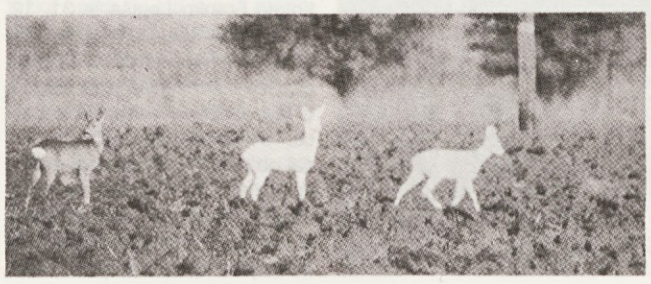

Rdeče oči, parklji brez pigmenta in rožnat smrček govorijo, da gre pri tem srnjaku za pravi albinizem

so pri svojih življenjskih sposobnostih močno omejeni, ker nimajo zaščite pred ultravijoličnimi žarki in zato lahko dobijo težke poškodbe oči in kože. Poleg tega jih zaradi njihove svetle barve dobro vidijo plenilci.

Druga oblika bele obarvanosti je t. i. *levkizem,* pri katerem nastopi pomanjkanje pigmenta samo pri barvi kože. V tem primeru so parklji in oči normalno obarvani, življenjska sposobnost pa zato ni tako močno omejena kot pri popolnem albinizmu. Pri srnjadi gre mnogokrat za levkizem, ker so vidni temni parklji na zadnjih nogah. Pomanjkanje barvila je torej pri živalih omejeno samo na dlako. (Glej sliko, ki pa je zaradi preslikave slabša – op. ur.)

Zaradi popolnosti naj omenimo tudi drugo skupino nepravilnosti, presežek pigmenta in melaninskih barvil. Živali so »črnuhi«, njihova življenjska sposobnost pa ni okrnjena. Melanizem se pojavlja skoraj pri vseh vrstah divjadi (npr. povsem črn gams).

Po Österreichs Waidewerk 2/89 prevedel in povzel: **Jože Perko**

SLOVENSKI PUŠKARJI 8

Zapirač za levičarje

Najmlajši slovenski puškar **Iztok Podkrižnik** iz Ljubnega ob Savinji ima po vsej verjetnosti dela čez glavo in mu ni treba čakati na stranke. Le tako si lahko tolmačim njegov odnos do puškarske obrti. Ko sem ga prvič obvestil, da pridem, je bil v Borovljah, ko sem se kasneje še trikrat mudil v tistih krajih, ga pa tudi nikoli ni bilo v delavnici, čeprav na vratih jasno piše, kdaj je odprta. Šele petič sva se srečala, a še to komaj in z zamudo, kljub obvestilu. Namesto da bi bil v

delavnici, je doma pomagal postavljati novo gostilno...
Ker je sam, očitno mnoge stranke zaman hodijo k njemu in po dveh, treh neuspešnih obiskih se nobena ne bo vrnila... Obratovalni čas delavnice in listek – pridem takoj – ob njem nista ravno najboljše priporočilo.
Podkrižnik se je šolal na RŠC v Velenju, puškarsko prakso pa je opravil v Puškarni Kranj, kjer si je leta 1984 pridobil spričevalo za puškarja. Kot je dejal, je nato še dve leti delal v Puškarni v Kranju, lastno obrtno delavnico pa ima od leta 1987.
Največ dela in zaslužka mu prinesejo montaže strelnih daljnogledov, nekaj je popravil, precej pa ima tudi naročil za nove puške, ki pa pri njem niso poceni. Pravi, da je zelo odvisno od družine do družine, za kateri kaliber se odločajo lovci, če naročajo novo puško. Prevladujeta kalibra .30–06 in 6,5 × 68. Nova karabinka z naprožilom in dodatnimi varovalkami, brez gravur in drugih olepšav, je stala pri njem v začetku januarja pet do šest milijonov dinarjev, nanjo pa bi bilo treba čakati najmanj pol leta, raje pa celo leto. Hitreje bi napravil takšno, za kakršno že ima cevi, denimo 5,6 × 50 R, 7 × 64...
Ves material tako kot drugi slovenski puškarji kupuje v Borovljah, pri tem pa se jezi na Crveno zastavo, ki ima mačehovski odnos do zasebnih obrtnikov-puškarjev. Boroveljske cevi so drage, skoraj toliko stanejo kot nova domača puška, Crvena zastava pa jih ljubosumno varuje in izvaža!
Med posebnostmi njegove delavnice, ki je zelo skromno opremljena in lepo pospravljena, je sistem naprožila za repetirko, zelo podoben tistemu, ki ga poznamo z bokaric. Podkrižnik pravi, da je ta sistem, ki se od bokarice razlikuje le po obliki sprožilca (dva sprožilca združena v enega in obrnjena vsak v svojo smer), bolj priročen. Druge novosti, ki jo šele pripravlja, pa se bodo razveselili levičarji. Izdelati namerava zapirač, prilagojen levičarjem. Meni, da bo to komercialno zanimiva poteza, saj takih pušk ni na domačem trgu.
Na vprašanja o popravilih, ki jih opravlja pri puškah, je odgovoril, da je največ popravil pri čeških bokaricah; tem se namreč zelo rade zlomijo udarne igle ali vzmeti, medtem ko je značilnost boroveljskih pušk, da se jim najraje pokvarijo mehanizmi.
Ker bo članek objavljen med mrtvo sezono lova na večino velike divjadi, sem ga vprašal, koliko časa je pri njem treba čakati na montažo strelnega daljnogleda. Povedal je, da najmanj dva do tri mesece, medtem ko je cena približno takšna kot pri vseh drugih puškarjih.
Zanimivost Podkrižnikove delavnice je tudi ta, da mu strugarska dela, ki so vsakodnevna spremljevalka slehernega puškarja, opravljajo drugi. Ali se to obnese ali ne, je že spet poglavje zase. Podkrižnik trdi, da se.

Andrej Dvoršak

Iztok Podkrižnik iz Ljubnega ob Savinji je najmlajši slovenski puškar

Foto A. Dvoršak

Ignac Nahtigal iz Zgornjega Jezerskega je pri svojih 87. letih še vedno čil, zdrav in poln življenjske moči. Novembra lani je v lovišču LD Jezersko uplenil 13-letno gamsjo kozo (v Koprivnikovih pečeh). Nace je kot starosta, častni in ustanovni član LD Jezersko veliko prispeval k ugledu te LD in k sodobnim načinom gojitve divjadi. Lovske izkušnje si je začel nabirati še pri grofu Bornu v Jelendolu, kasneje pa je bil v LD Jezersko tudi starešina, gospodar in član mnogih komisij. Po vojni je postal poklicni gozdar. Ob uplenitvi stare gamsje koze mu izrekamo iskren lovski blagor.

Besedilo in foto: France Ekar

Šakal, uplenjen v lovišču LD Kojnik

Lovec Franko Legiša je 31. 12. 1988 v lovišču LD Kojnik-Podgorje na skupnem lovu na divje prašiče uplenil šakaljega samca. O tem je obvestil uredništvo Lovca. Uredništvo je tudi zaprosil, naj ob priložnosti objavi članek o prehranskih in drugih navadah šakala. Zlasti ga zanima odnos te zveri do drugih vrst rastlinojede divjadi v naših krajih.

Odgovor:

Upoštevali bomo vaše želje in prosili enega od dveh biologov v Sloveniji, ki se ukvarjata s šakalom, da napišeta kratek prispevek o prehranskih navadah šakala. Sicer pa vas obveščamo, da jer avtor dipl. biolog Anton Brancelj v knjigi ***Zveri II.,*** *ki je izšla konec februarja 1989, napisal celo poglavje o šakalu. – Iz njega boste izvedeli marsikaj tudi o prehranskih navadah šakala in o odnosu do druge divjadi. Če knjige še niste dobili v LD, jo boste po vsej verjetnosti v najkrajšem času. Obenem se vam zahvaljujemo, ker ste o redki uplenitvi te zveri v Sloveniji obvestili tudi LZS, ki zbira podatke o odstrelu in jih posreduje tudi drugim zainteresiranim ustanovam.*

Uredništvo

Spoznavajmo ptiče

Večino lovskih pripravnikov je najbolj strah, da bi jih stroga izpitna komisija začela podrobno izpraševati o ptičih. Kdor ni resnični ljubitelj narave in ptic, komajda loči skobca od navadne postovke, liščka od taščice...
Pa mu ne gre zameriti. Bera slovenskih knjig z ornitološko tematiko je pičla, naklade pa majhne, tako da trg s tovrstno literaturo še zdaleč ni zasičen. Zato je bila zelo dobrodošla nova knjižica Spoznavajmo ptiče, ki so jo sredi februarja predstavili ornitologi v galeriji Feniks na Mestnem trgu v Ljubljani.
Janez Gregori, ki ga bolj poznamo kot avtorja odličnega čebelarskega priročnika za mladino, je na tiskovni konferenci poudaril, da je knjižica namenjena predvsem šolarjem, a tudi tistim ljubiteljem naravnega okolja, ki želijo

bolj podrobno spoznavati ptice svojega okolja. »Ptice so kot ledena gora. Vidimo le vrh – ptiče, vse drugo nam je skrito. Tako nam ostanejo ptiči pokazatelji, kakšno je naše okolje, ali je že povsem uničeno ali pa še omogoča življenje tako občutljivi živalski vrsti, kot so ptiči,« je bilo rečeno na tiskovni konferenci.

Knjižica Spoznavajmo ptiče, ki jo lahko kupimo v knjigarnah po 19 500 dinarjev ali naročimo po povzetju pri založniku (Ante Pelivan, Duga cesta 59, Lomnica Donja, 41410 Velika gorica) za 11 500 dinarjev, je natisnjena v skromni nakladi 1000 izvodov v slovenščini in 3000 izvodov v hrvaščini. Pripravljajo pa še izdajo v cirilici in v makedonščini.

V njej je predstavljenih 112 ptičev od skupno 370, kolikor jih je bilo doslej zabeleženih na ozemlju Jugoslavije. Manjkajo nekatere bolj znane vrste, na račun redkejših, ki jih manj poznamo. Vse barvne sličice so izdelali strokovnjaki ICBP – Mednarodnega sveta za varstvo ptičev, ki ima sedež v Veliki Britaniji in v katerega se med drugimi vključene vse evropske države, razen Albanije in Bolgarije. Čeprav je bila ta svetovna organizacija ustanovljena že leta 1922, pa je Jugoslavija postala njena članica šele novembra lani, kar tudi kaže na naš odnos do problematike okolja in ornitologije.

ICBP ugotavlja, da so ptice selivke najbolj ogrožene v mediteranskih državah, zlasti v Italiji, pa tudi Jugoslovani se ne moremo pretirano hvaliti s svojim odnosom do selivk! Predvsem v Dalmaciji jih vsako leto pomorijo zelo veliko, pred čimer si nekatere lovske organizacije zatiskajo oči. Na sejmu lova in ribolova v Novem Sadu pa se na veliko prodajajo tudi mreže za lovljenje ptic.

ICBP skuša na vse načine zavarovati naše krilate prijatelje. Največ pozornosti namenja osveščanju ljudi in izobraževanju. V ta program se uvršča tudi knjižica Spoznavajmo ptice. Za jugoslovanske razmere sta jo priredila Jasmina Mužinić in Jozsef Mikuska, v slovenščino pa jo je prevedel in priredil Janez Gregori. Značilen je podatek, da v Jugoslaviji ni bilo založbe, ki bi jo hotela natisniti. Le trmi ljubiteljice ptic, Jasmini Mužinić, se moramo zahvaliti, da je končno našla zasebnega založnika in nam popestrila ornitološko knjižno bero.

V knjižici Spoznavajmo ptiče so tudi naslovi vseh naših ornitoloških društev, ki postajajo vedno bolj množična. Žal jim ni uspelo preprečiti vandalizma na ljubljanskem Barju, kjer je bilo zadnje znano gnezdišče škurha v Jugoslaviji. Tega prelepega ptiča bodo zamenjali drugi – s srebrnimi krili in bobnečimi motorji. Tam, kjer gnezdi, nastaja novo športno letališče. Predvsem zato, ker toplarna ne najde več ustreznejšega prostora za odlaganje svojega pepela.

Moša Rabinowitz

Devetdesetega risa v Gorskem Kotarju je ustrelil slovenski lovec

Ko je prvi naseljeni ris prešel reko Kolpo in se za stalno naselil v gozdovih Gorskega Kotarja, so si začeli mnogi tamkajšnji lovci po tihem želeti, da bi prišli do risjega kožuha.

Prvi uradno zabeležen odstrel risa v tem delu SR Hrvaške je bil opravljen 27. 9. 1978 (GL Snježnik, občina Čabar) nedaleč od republiške meje. Do tega zapisa zadnji, 90. po vrsti, pa je bil odstreljen 10 let kasneje (28. 12. 1988) v GL Bjelolasica Goransko primorskega gozdnega gospodarstva Delnice. Na brakadi ga je ustrelil slovenski lovec Stanislav Erman iz Radovljice (član Lovske družine Jelovica).

»Stanislav je stalni, dolgoletni gost naših lovišč,« pripoveduje Tomislav Šporer iz Ravne Gore, poklicni lovski spremljevalec iz delniškega gozdnega gospodarstva. »V tem lovišču je pred dvema letoma uplenil še ‚srebrnega' medveda, lani pa dva dobra srnjaka šesteraka. Pred praznično razpoloženjem letošnjega novega leta pa si je Stanislav zaželel ustreliti merjasca, volka ali risa. Odločili smo se za lov na risa, ki se je že dolgo zadrževal v revirju Tisova kosa. Pomočnika pri tem lovu sta bila moja brak jazbečarja. Takoj ko sem ju sprčil s povodca, sta začela glasno in vztrajno goniti, kmalu za tem pa je že padel strel. Pred Stanislavom je obležala triletna 15,5 kg težka risinja, ki sta jo psa prepodila od nedolgo pred tem zadavljenega srnjaka,« nam je povedal dolgoletni poklicni lovec.

Na koncu povejmo, da je Stanislav Erman imel ob sebi res izvrstnega vodnika za lov na risa, saj o tem priča že podatek, da je Tomislav Šporer doslej odstrelil že več risov, od katerih je bil eden kapitalen (odstreljen leta 1980 v Rudači). Njegov kožuh je bil na svetovni lovski razstavi v Plovdivu (1981) ocenjen s 170,15 CIC točkami in je bil razglašen za prvaka Jugoslavije.

A. Frković

Stanislav Erman (levo) in Tomislav Šporer z ustreljeno risinjo in njeno žrtvijo (mladim srnjakom) iz lovišča Bjelolasica

Foto A. Frković

Aga najde srno

Ne pravijo zaman, da dober glas seže v deveto vas. Tako so jazbečarko Ago že drugič povabili iskat obstreljeno divjad. Avgusta je uspešno poiskala ranjenega gumbarja, prve dni septembra pa je našla srno.

V nedeljo, 4. 9. zjutraj, je zazvonil telefon. Klical je lovec iz sosednje lovske družine. Povedal je, da je obstrelil srno in prosil, naj mu jo z Ago pomagam poiskati. Čez dobre pol ure smo že bili na nastrelu. Tu je bilo precej krvi in našli smo tudi koščk tkiva, ki je bil podoben tankemu črevesu. Domneval sem, da gre za strel v mehko in pričakoval sem zamudno iskanje. Aga je na nastrelu živahno prijela krvni sled in vsakih nekaj metrov pokazala kri. Ko smo prišli na manjši travnik v gozdu gabrovca in malega jesena, krvi ni bilo več, toda Aga je vlekla naprej. Ker ima pes vedno prav, sem jo pustil izdelovati sled. V gozdu se je obrnila, napravila kljuko in se začela oglašati. Tega pri iskanju ni storila še nikoli in prvi trenutek sem pomislil, da bomo zdaj zdaj pri srni. Toda čez nekaj metrov smo zagledali mladiča, ki je neodločno stal in nas gledal. Torej nismo bili na pravem sledu. Zato sem predlagal, da se vrnemo na mesto, kjer smo zadnjič našli kri. Ker je bilo vroče in Aga nekoliko upehana, smo imeli kratek odmor. Čez četrt ure sem Ago znova dal na sled. Aga je zdaj zavila na desno čez travnik in nas pripeljala do precejšnje količine popolnoma sveže krvi. Tisti hip pa je spremljevalec že zaklical: »Glej srno!« In res je čez travnik tekla srna in se ustavila na robu gozda.

Spremljevalec je hitro ustrelil in srno umiril. Ko smo prišli do nje, smo zagledali pretresljiv prizor. Srni je manjkala vsa spodnja čeljust in del zgornje. Usmrtilni strel jo je zadel nekoliko zadaj v hrbtenico. Ko smo obnovili potek lova, smo prišli do sklepa, da je neka ovira, po vsej verjetnosti kakšna bilka, spremenila smer krogli, ki

je srno nato tako nesrečno zadela v glavo. Lovec je namreč streljal na srno čez zapuščeno njivo, na kateri je raslo precej visokega plevela in trave. Zatorej nikoli ne streljajte na divjad, če pot krogle ni čista in zaledje varno! Pohvaliti pa je treba mladega lovca, da je prišel po psa in tako rešil srno žalostnega konca. Iskanje je trajalo dobre tri ure.

Vitomir Mikuletič

Gozdni jereb v domačem okolju

Kje je pravzaprav treba iskati vzroke, da je današnji slovenski lovec tako zlahka in hitro pozabil še nedavno tako priljubljenega najmanjšega predstavnika naših gozdnih kur – avtohtonega gozdnega jereba *(Tetrastes bonasia)*. Zaman bomo iskali svežih člankov po lovski in drugi literaturi, iz katerih bi radi izvedeli še to in ono o tem skrivnostnem, na prvi pogled ne preveč privlačnem prebivalcu naših gozdov. Nedvomno je ostal v senci prav tako vse redkejšega, a morda prav zato lepšega bližnjega sorodnika – divjega ali velikega petelina. Samo ta je, kot kaže, »trofeja«, o kateri se splača govoriti in katerega petje je pravo doživetje. Gotovo je razlog za to, da se bolj ne posvečamo gozdnemu jerebu, tudi razširitev fazana kot lovnega ptiča. Lov na fazana je enostavnejši in do plena pridemo hitro, lov na jereba pa je danes, ko nam nenehno zmanjkuje časa, pravo nasprotje. Dokaj redke skrivnostne gozdne kure z varovalno barvo danes ni lahko izslediti, saj se tudi ona najraje izogiba človeške bližine; postala je nezaupljiva in plaha. Po drugi strani pa ima jereb kot gozdna kura nekatere lastnosti, s katerimi se v ujetništvu lahko popolnoma enakovredno postavi ob bok drugi okrasni perjadi. In prav o tej njegovi plati želim tokrat spregovoriti.

Čuden nemir se poloti človeka, ki se odloči stopiti iz civiliziranega sveta v svet, v katerega ne spada več in ki od pradavnine pripada nekemu drugemu bitju. To je svet jas, obdanih s smrekovimi ali mešanimi gozdovi, je svet, kjer ni daleč bister potok, saj samo njegov šum moti tišino, to je svet, v katerem nisi zaželen. Tako piše v knjigi, da je to tisti gozd, v katerem živi gozdni jereb, pa ga ne srečaš ne zjutraj ne zvečer. Vendar ga iščeš, kot da bi iskal svojo izgubljeno pranaravo, ki se ti odkriva ob vsaki nenavadni senci, ob vsakem tujem glasu. In potem nekega dne nepričakovano in nenadoma nedaleč od tebe nekaj zafrfota, zaplava po zraku in se vsede na vejo ob deblu. To je gozdni jereb samec. Naenkrat, čeprav se v večernem mraku vidijo le obrisi, se ti zazdi nenavadno lep in blizu. Nič več ni tujec, zdi se, da niti ni jezen na večernega obiskovalca; sprejme ga, vendar je nezaupljiv in se raje umakne med krošnje smrek, kjer bo prespal noč.

Samica ni daleč. Tu nekje je gnezdo. Pomlad je; sneg je komajda dodobra skopnel, a se že vse pripravlja na novo življenje. Narava ne počiva. Do prvega maja je samičino gnezdo napolnjeno s šestimi bledo rjavkastimi jajci, posejanimi z rjavimi pikami, zaradi katerih jih skoraj ne opaziš v listju pod bukovim deblom.

Mladički so živahni in tudi v ujetništvu obstanejo pri življenju le ob ustrezni negi. Prav zanimivo je, da sicer tako plašne živali sprejmejo ujetništvo tako hitro za svoj drugi dom in človeka za tako velikega prijatelja. Domača zreja je uspešna le, če poteka v zelo čistih razmerah. Kebčki ne smejo biti na odprtem, saj so občutljivi za mokroto in podhladitev. Najbolje jih je ogrevati z žarnico in na primerni mreži, in sicer tako, da ne prihajajo v stik s svojimi iztrebki. Hrana naj bo od prvega dne mešanica žive in umetne, dodajamo pa svežo zelenjavo in vodo. Kot živa hrana so primerni črvi mokarji ali mesni črvi, vendar jih smemo dodajati le v majhnih količinah in vedno samo žive. Dnevno prilagamo tudi trdo kuhano jajce ali v mleku namočen kruh. Kebčke že od prvega dne navajamo na kak enostaven glas, ki ga ob vsakem krmljenju ponavljamo; tako navežemo živali nase. To nam bo koristilo pozneje, ko živali odraščajo in so pripravljene jesti iz roke ali celo plezati po hranitelju. Sicer plahe živali postanejo v ujetništvu izredno krotke in priljubljene, tako da pritečejo na navajeni glas. Večje mladiče pozneje krmimo z vsemi vrstami žit, veliko zelenjave in seveda sadja, saj mora biti hrana vsestranska.

Večje jerebe imamo v večjih voljerah, v katerih mora biti prostor za zavetje pred soncem, dežjem in snegom. Najkasneje septembra moramo ločiti samce od samic; skupaj obdržimo le pare, saj se sicer vname hud boj tako med samci kot med samicami, ki se nemalokrat lahko konča s smrtjo. Jerebe moramo obvarovati pred nadlegovanjem mačk in psov, saj se nanje nikoli ne privadijo. Zaradi naravnega nagona, da se radi skrivajo, jim zasadimo v ograjen prostor nizko grmičevje, ki ga pogosto uporabljajo, zlasti takrat, ko se ne počutijo varne. V takem skrivališču bo samica znesla tudi jajca, vendar je zelo malo verjetno, da bi samica v ujetništvu valila sama. Praviloma samicam v ujetništvu jajca pobiramo sproti, saj jih tako obvarujemo, da jih ne razbije ali celo poje; poleg tega bo tako znesla tudi veliko več jajc. Jajca dajemo valit majhnim domačim kuram, mladiče pa puščamo samo najbolj skrbnim kokljam, sicer pa jih je varneje zrejati pod žarnico. Vzgoja pod žarnico je sicer dražja, vendar veliko čistejša in zato je manj verjetno, da bi kebčki zboleli za kakšno boleznijo.

Kebčki so občutljivi za kokcidiozo, pogosto pa zbolijo tudi za aspergilozo ali CRD, neredko pa jih zaradi neurejenih razmer napadejo tudi zunanji paraziti (ektoparaziti). Bolezni lahko prepreči in pozdravi le zelo izkušen gojitelj, ki dobro pozna navade in zahteve jerebov. Zreje gozdnega jereba naj se loti le tisti, ki ima že nekaj izkušenj z zrejo druge okrasne perjadi, saj bo sicer doživel marsikatero razočaranje. Gojimo jih lahko za okras, čeprav je jereb v tem času v tujini izredno dobro plačano blago, pa bi na ta način z njim lovske družine lahko zakrpale luknje v svojih blagajnah.

Upam, da bo ta članek spet obudil pozabljeno ljubezen do tega plemenitega predstavnika naših gozdov.

Ljubomir Mohorič

V spomin

Lovski tovariš **Bronislav Oražem-Stanko** je 29. 11. 1988 za vedno zapustil lovske vrste LD Lukovica. Končana je njegova 82 let dolga življenjska pot.

Pred toliko leti se je rodil v kmečki družini v Trnjavi pri Lukovici, malone v središču lovišča naše

Bronislav Oražem

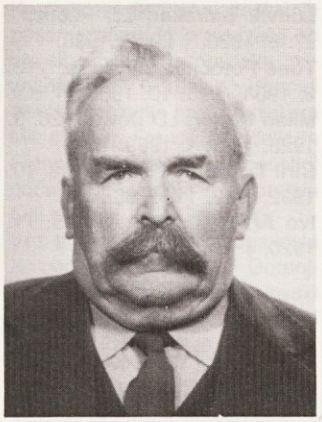

Friz Novak

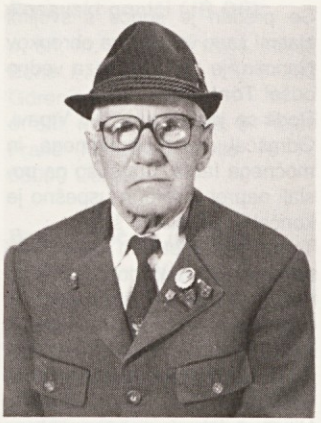

Franc Šnajder

Alojz Klavora

družine. Že od mladih nog ga je zanimala narava in življenje v njej, vendar je zaradi skromnih gmotnih razmer šele pri svojih štiridesetih postal organizirani lovec. Že dve leti kasneje so mu zaupali mesto blagajnika v LD Šentvid nad Ljubljano. To delo je opravljal do leta 1952, nato pa do leta 1965 dolžnosti tajnika. Takrat se je včlanil tudi v našo LD in že istega leta, leta 1965, prevzel dolžnosti tajnika in jih požrtvovalno opravljal vse do leta 1982. Nato je bil za eno mandatno obdobje predsednik disciplinske komisije. Leta 1970 mu je zaupala tajniško mesto ZLD Ljubljana. To delo je vestno in požrtvovalno opravljal sedem let.

Po sili zakona se je moral leta 1977 odločiti za članstvo samo v eni LD. Odločil se je za LD Lukovica, pa ne zaradi morda bogatejšega lovišča, temveč – prepričan sem – zaradi njegovega ljubljenega rojstnega kraja Trnjava. Slednje je bilo tudi razlog, da si je tam postavil skromno počitniško hišico, kjer je rad preživljal prosti čas.

Lovsko udejstvovanje je bilo zelo pomemben del njegovega življenja. Posvetil se mu je z vsem srcem in mu namenil veliko prostega časa, življenjske energije in znanja. Njegova skrb za lovišče, njeno divjad in družino je bila zgledna, obenem pa je vedno poudarjal, kako važno je negovati in vzdrževati lovske tradicije in gojiti lovsko etiko.

Za požrtvovalno in nesebično delo v lovstvu ga je Lovska zveza Slovenije odlikovala z znakom za lovske zasluge in z redom za lovske zasluge II. stopnje.

Vsi člani LD Lukovica in lovci ZLD Ljubljana, ki so ga poznali, smo mu za njegovo delo hvaležni. Ohranili ga bomo v trajnem spominu; z njim smo izgubili dobrega mentorja in poštenega lovca.

Lovci LD Lukovica – G. K.

Friz Novak, član LD Podvelka, je umrl 7. 5. 1988. Rodil se je 30. 5. 1919.

Član LD Podvelka je bil od ustanovitve družine, saj je bil tudi med soustanovitelji. Tako je s svojimi bogatimi izkušnjami vedno pomagal lovski družini pri izpolnjevanju njenih nalog. Bil je član izvršnega odbora LD, od 1970 do 1978, in član nadzornega odbora LD, od 1980 do 1988. Njegova življenjska pot je bila izredno pestra.

Kruh si je služil kot splavar, železničar, uslužbenec kmetijske zadruge, logar in merilec pri transportu lesa.

Med drugo svetovno vojno je bil v ujetništvu v Angliji. Po vrnitvi se je vključil v NOB. Zato je dobil tudi številna priznanja.

Lovci so bili vedno veseli njegove družbe, saj je s svojo preprosto hudomušnostjo znal ustvariti veselo razpoloženje.

Kot človek in lovec je vedno prizadevno gojil tovarištvo.

Kot dobrega gojitelja in lovca ga je LD Podvelka odlikovala z zlato plaketo, Lovska zveza Slovenije pa z znakom za zasluge.

Člani LD ti izrekamo zahvalo za vse, kar si storil za družino!

Lovci LD Podvelka

Franc Šnajder je umrl 25. 8. 1988. Zibelka mu je stekla 14. 3. 1911 v napredni kmečki družini sredi prelepih lovskih revirjev. Že kot bosonog pastir se je spoprijateljil z naravo in divjadjo. Vsi so bili taki – oče in trije sinovi. Je eden redkih Kogovčanov, ki mu je sreski načelnik v Ptuju že leta 1934 izdal orožni list. Od takrat pa do smrti (razen med nemško okupacijo) je bil aktiven lovec. V predvojni Jugoslaviji je bil sozakupnik lovišča.

Franc je bil soustanovitelj LD Miklavž-Kog (leta 1946), kateri so takrat pripadali kogovski lovci. Veliko truda je vložil v to, da so se leta 1951 kogovski lovci osamosvojili in ustanovili LD Kog, katere prvi starešina je bil Franček. To funkcijo je opravljal do leta 1968. Od takrat do leta 1986 je bil član NO, od leta 1971 do 1983 pa član disciplinskega razsodišča.

Mlajši lovci smo se od Frančka veliko naučili. Nikoli ni razvijal visoke teorije o lovu in divjadi, zato pa je divjad pridno krmil in varoval. Bil je vesel in šegav. Do smrti je bil zgled pravičnega lovca in dobrega delavca v lovišču. Posebno pozornost je posvečal varnemu ravnanju z orožjem. Čeprav je bil oproščen vseh fizičnih del v lovišču, pa je redno sodeloval v vseh delovnih akcijah in redno vzdrževal dve krmišči za fazane.

Za prizadevno delo v lovstvu ga je LZS odlikovala z znakom in z redom za lovske zasluge III. stopnje, LD Kog pa s plaketo LD Kog. Leta 1987 pa je dobil tudi diplomo častnega člana LD Kog.

Kogovski lovci in številni lovski prijatelji smo se od Frančka poslovili z vsemi lovskimi častmi. Pretresljivo je bilo stopati mimo njegovega odprtega groba, kjer smo mu krsto zasuli z zelenimi vejicami . . .

Lovci LD Kog – M. M.

Alojz Klavora, soustanovitelj in častni član LD Soča, je za vedno zapustil naša lovišča 5. 9. 1988. Rodil se je 20. 9. 1903 v Soči. Domačemu kraju je ostal zvest vse življenje. Ni mu bilo dano, da bi do kraja izpil čašo otroškega veselja in brezskrbnosti, kajti v mirno in idilično dolino Soče je prihrumela vihra prve svetovne vojne. Domači kraj je bil tik za frontno linijo in Alojz je okusil vse grenkobe in tegobe vojne. Čas med obema vojnama je preživel v Soči, kot uradnik na pošti, kar je ostal tudi po osvoboditvi, do upokojitve. Leta 1943 je začel sodelovati v OF in leta 1944 je odšel v partizane, kjer je ostal do osvoboditve.

Alojz je bil od rane mladosti povezan z naravo, saj je bil njegov rojstni kraj v osrčju triglavskega kraljestva, kjer so se vedno pasli tropi gamsov. Član zelene bratovščine je postal že leta 1925. Leta 1946 je bil med soustanovitelji LD Soča. Tajnik IO LD Soča je bil od leta 1946 do 1970, nato pa blagajnik (od leta 1970 do 1981). Posvečal se je lovu in gojitvi divjadi, zlasti gamsov. Najbolj je ljubil lov na gamse v času njihovega svatovanja in lov na ruševca.

Za delo v LD in pri gojitvi divjadi je dobil več odlikovanj in priznanj, med drugim tudi znak za lovske zasluge Lovske zveze Slovenije. Od leta 1982 je bil častni član LD Soča.

Ohranili ga bomo v trajnem spominu. Pod prepadnimi stenami Bavškega Grintavca naj mirno sanja svoj večni sen.

Lovci lovske družine Soča

Franc Šparovec, član LD Grosuplje, je umrl 3. 10. 1988, star 79 let. Globoko smo bili pretreseni, ko smo izvedeli, da je umrl, saj smo bili prepričani, da je dokončno okreval po težki bolezni.

Franc Šparovec

Od njega smo se za vedno poslovili z lovskimi častmi na pokopališču v Grosupljem. Lovski rog mu je zadnjič zadonel v slovo in oznanil, da je odšel naš dobri lovski tovariš.

Rodil se je 27. 2. 1910 na Blatu pri Grosupljem, leta 1930 je služil vojaški rok v Tivtu, kjer je ostal vse do konca vojne. Po vojni, 1946. leta, se je vrnil v Grosuplje, kjer je ustanovil Mizarstvo Grosuplje, ki ga je uspešno vodil vse do upokojitve leta 1968.

V našo LD je vstopil leta 1947. Od leta 1952 do 1954 je bil tajnik družine, nato pa do leta 1958 kinolog. Bil je med organizatorji zidave lovske koče v Bukovju pod Ilovo goro, kasneje pa kar 10 let dober oskrbnik in gospodar te koče. Ljubil je naravo in divjad, ki jo je nadvse zavzeto gojil in varoval. Za uspešno delo v lovstvu ga je Lovska zveza Slovenije odlikovala z znakom za lovske zasluge.

Dragi Franc, hvala ti za vse, kar si storil za napredek našega kraja in naše lovske družine!

Lovci LD Grosuplje – A. M.

Še preden je sonce s svojimi zlatimi žarki vstalo izza obronkov Nanosa, je 1. 1. 1989 za vedno odšel **Toni Bajc.**

Rodil se je 1. 6. 1922 v Vipavi. Odraščal je v pogumnega in močnega fanta. Starši so ga poslali naprej v šole in uspešno je končal komercialno šolo.

Toni je bil 24 let član naše družine. Od leta 1965 do 1979 je bil blagajnik, nato je bil predsednik nadzornega odbora, in sicer od leta 1979 do 1986. V tem obdobju je bil tudi šest let skupinovodja.

Njegovo delo na organizacijskem področju in pri gojitvi divjadi ter pri zidavi lovske koče je bilo ves čas zelo vzorno. Za svojo prizadevnost ga je ZLD Gorica odlikovala z lovskim znakom, lovski znak pa mu je podelila tudi LZS. Na zadnji poti te je spremljala domača pesem, ki si jo ljubil z vsem srcem. Pred odprtim grobom se je otožno oglasil lovski rog, zadoneli so streli iz lovskih pušk in sklenili so se prapori naše in sosednjih lovskih družin, zapel ti je lovski pevski zbor Zlatorog Vipava. Lovci smo ti položili v grob zelene vejice.

Toni, vsi člani naše družine se ti zahvaljujemo za delo in ohranili te bomo v trajnem spominu!

Lovci LD Vipava – L. T.

Iz lovskih vrst so odšli za vedno tudi:

Anton Slapar, LD Tržič, * 12. 1. 1944, † 12. 2. 1989.
Milan Tršar, LD Vrhnika, * 14. 1. 1915, † 24. 12. 1988.
Josip Janežič, LD Trebnje, * 11. 4. 1927, † 11. 12. 1988.
Jože Saje, LD Padež, * 20. 6. 1930, † 12. 7. 1988.
Ludvik Smrekar, LD Padež, * 27. 6. 1920, † 29. 8. 1988.
Tone Potočnik, LD Dovje, * 10. 6. 1903, † 26. 10. 1988.
Milan Kofler, LD Dovje, * 26. 3. 1928, † 22. 1. 1989.
Ciril Tušar, LD Cerkno, * 18. 10. 1932, † 18. 11. 1988.
Ivo Arlič, LD Mozirje, * 15. 11. 1920, † 18. 1. 1989.

Umrlim častен spomin!

POPRAVKI KOLEDARJA LOVSKIH KINOLOŠKIH PRIREDITEV V LETU 1989
(Lovec 1/89, str. 30)

LKD POMURJE – Murska Sobota:
*** 28. 10. 1989** JZP ptičarjev **»za«** območje lendavskih družin – **pravilno: »na območju lendavskih družin«.**

LKD LJUBLJANA:
*** 17. 6. 1989** Lokalna tekma po krvnem sledu in PNZ barvarjev. Zbor ob 8. uri pred gostilno Pri mostu v Grosupljem. Prijave sprejemamo do 9. 6.
pravilno: Zbor ob 8. uri pred lovsko kočo LD Mengeš. Prijave do 9. 6.

Po pooblastilu LDK – uredništvo Lovca

Literatura

Das Elchwild (Los)

Znana nemška založba Paul Parey je konec leta 1987 izdala knjigo Das Elchwild (Los), katere avtorja sta Johnny Rülcker in Finn Stalfelt, sodelavec pa prof. Ryszard Dzieciolowski, ki je napisal poglavje Losi v vzhodni Evropi. Knjiga obsega 288 strani, v njej je zbranih 188 fotografij – od teh je 20 barvnih – in 35 razpredelnic. Avtorja, ki sta izkušena lovca na losa in dobra poznavalca te vrste, sta v tej odlično zasnovani knjigi obdelala predvsem evropskega losa, ki danes živi na Švedskem, Norveškem, Finskem, v Sovjetski zvezi in na Poljskem, posamezne živali pa se občasno pojavljajo tudi v nekaterih drugih evropskih državah (ČSSR, NDR, ZRN, Madžarska in celo v Jugoslaviji). Pri pisanju knjige so z nasveti in podatki sodelovali še drugi priznani strokovnjaki in lovske organizacije Norveške (Norges Jeger och Fiskerforbund), Švedske (Svenska Jägareförbundet) in Finske (Jägarnas Central organisation). Knjiga je razdeljena na tri poglavja. Prvo poglavje govori o naravoslovju in ekologiji te vrste, drugo o gojitvi, tretje pa o lovu. Pri tem so vprašanja, ki zadevajo losa, obdelana zelo podrobno, pri čemer so avtorji uporabili najnovejše znanstvene izsledke, strokovna dognanja in lastne izkušnje ter izkušnje drugih dobrih poznavalcev losa in lova nanje.

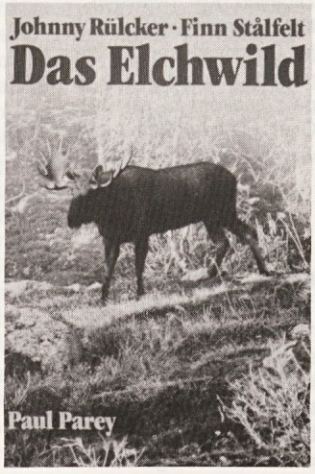

Ta knjiga spada vsekakor med boljša dela o vrsti, ki je danes v velikem delu Evrope pa tudi v Kanadi in Združenih državah Amerike zelo cenjena in zaželena divjad. V našem glasilu Lovec jo predstavljamo zato, ker se je v zadnjih letih že precej naših lovcev odpravilo na lov na losa in verjetno bo tako tudi v prihodnje. In morda bodo med njimi tudi takšni, ki znajo nemščino. Ti bodo zagotovo želeli bolj podrobno spoznati divjad, ki jo nameravajo loviti. In takim lovcem priporočamo, da si preberejo to odlično delo o losih.

Veljko Varićak

Lovska kinologija

Jubilej LKD Gorenjske

V soboto, 25. februarja, so se zbrali člani Lovskega kinološkega društva Gorenjske na letnem občnem zboru ter v drugem, slavnostnem delu proslavili jubilej – 10-letnico ustanovitve.

LKD Gorenjske je bilo ustanovljeno 20. januarja 1979 v Kranju, ustanovilo pa ga je 53 ustanovnih članov. Danes ima društvo 634 članov, med njimi 9 kinoloških sodnikov. Člani LKD Gorenjske imajo 30 psarn lovskih psov, leta 1988 so imeli v 35 leglih 179 mladičev. Člani imajo skupaj 484 lovskih psov vseh pasem, in sicer: 147 (30 %) goničev, 105 (22 %) brak-jazbečarjev, 71 (15 %) krvosledcev, 90 (19 %) jamarjev in 71 (14 %) šarivcev, prinašalcev in ptičarjev. Vsako leto telesno ocenimo okoli 130 mladih psov, okoli 100 pa jih uspešno opravi preizkušnjo naravnih zasnov. Lani so naši člani sodelovali na številnih lovskih kinoloških prireditvah na Gorenjskem. Imeli smo jih deset, poleg tradicionalnega plesa in družabnega srečanja v Ribnem. Na Gorenjskem je bilo leta 1988 odstre-

ljenih prek 2600 glav velike parkljaste divjadi, in sicer v 28 lovskih družinah, delu lovišč TNP in ZGD Kozorog – Kamnik obstreljenih 174 glav, iskanih 163 in uspešno najdenih z lovskimi psi, preizkušenimi za delo po krvnem sledu, 110 glav ali 63 %! Poleg tega so lani naši člani s preko 1000 psi sodelovali v gorenjskih lovskih družinah na 236 skupnih lovih. Za lovsko kinologijo so v lanskem letu lovske družine, TNP in ZGD Kozorog – Kamnik ZLD Gorenjske namenile 24,5 milijona dinarjev, LKD Gorenjske pa še 15 milijonov, vsi skupaj torej skoraj 40 milijonov dinarjev. Na Gorenjskem le tri LD še nimajo psa krvosledca in le tri od 28 niso finansirale lovske kinologije. Vse lovsko-kinološke prireditve na Gorenjskem so lani spremljali tudi Gorenjski lovski rogisti.

Slavnostnega dela letnega občnega zbora v prostorih PPC Gorenjski sejem v Kranju se je udeležilo veliko članov LKD, ustanovnih članov in gostov, med njimi predsednik KZS Pavle Bojc in predsednik LZS Bruno Skumavc. Slavnostni govornik je bil predsednik LKD Gorenjske Jože Hauptman. Vsi ustanovni člani, vse lovske družine na Gorenjskem, TNP in Kozorog ZGD – Kamnik ter še nekaj zaslužnih posameznikov in organizacij so prejeli jubilejna spominska priznanja LKD Gorenjske. Pionirji lovske kinologije na Gorenjskem Miloš Kelih, France Mandeljc in Franc Stibilj pa so bili posebej počaščeni; slednja sta prejela tudi plakete LKD Gorenjske.

Ves program slavnostnega dela X. občnega zbora LKD Gorenjske so spremljali Gorenjski lovski rogisti in Škofjeloški lovski pevski zbor, za katerega je bil to prvi javni nastop.

Po končani slovesnosti so se vsi navzoči zbrali na skromni zakuski, ki je bila v lastni režiji društva organizirana v prostorih Gorenjskega sejma v Kranju. Tam smo lahko spremljali video posnetke lanskih lovsko-kinoloških prireditev na Gorenjskem. Srečanje se je nadaljevalo ob zvokih lovskih rogov in lovskih pesmi še pozno popoldne v prijaznem gostišču v Crnogrobu pri Škofji Loki.

H. J.

V dvorani PPC Gorenjski sejem – Kranj so 25. 2. 1989 lovski kinologi LKD Gorenjske proslavili 10-letnico obstoja društva

Foto Franc Ekar

PREDVIDENA LEGLA LOVSKIH PSOV

Kratkodlaki istrski goniči (JR Gki):

o: 5/II, m: 3/II, leglo 14. 3. Rejec Ignac Pelko Kamenško 15, 68297 Šentjaž.
o: 4/II, m: 5/I, leglo 14. 4. Rejec Štefan Božič, Kreljeva 4, 65271 Vipava.
o: 5/I, m: 4/II, leglo 6. 3. Rejec Ludvik Lotrič, Dražgoše 60, 64228 Železniki.

Resasti istrski goniči (JR Gri):

o: 5/II, m: 5/I, leglo 15. 4. Rejec Franc Furlan, 65272 Podnanos 19.

Posavski goniči (JR GP):

o: 5/I, m: 5/I, leglo 13. 4. Rejec Boris Pirk, Hotavlje 15, 64223 Gorenja vas.
o: 5/II, m: 4/I, leglo 29. 3. Rejec Franc Hojnik, Trnovlje 70 A, 63000 Celje.

Brak-jazbečarji (JR Bj):

o: 5/I, m: 5/I, leglo 31. 3. Rejec Gašper Logar, Rovte 85, 61373 Rovte.
o: 4/II, m: 4/II, leglo 22. 3. Rejec Danilo Jež, Gradišče 33 a, 65271 Vipava.
o: 5/I, m: 5/I, leglo 13. 3. Rejec Vinko Cetin, Mrše 1, 66242 Materija.
o: 5/I, m: 5/II, leglo 10. 4. Rejec Slavko Kenda, Mladinska 15, 64226 Žiri.
o: 5/II, m: 5/I, leglo 2. 4. Rejec Ivan Osolnik, Pongrac 168, 63301 Petrovče.
o: 5/I, m: 4/I, leglo 9. 3. Rejec Maksimilijan Mohorič, Srebrničeva 76, 65280 Idrija.
o: 5/I, m: 5/II., leglo 22. 2. Rejec Anton Mali, Zg. Veterno 4, 64294 Križe.

Bavarski barvarji (JR Bb):

o: 5/II, m: 3/III, leglo 1. 4. Rejec Boris Komac, Bevkova 24, 65220 Tolmin.
o: 5/I, m: 5/I, leglo 29. 3. Rejec Jože Hauptman, Groharjevo 65, 64220 Škofja Loka.

Hanovrski barvarji (JR Hb):

o: 5/II, m: 5/I, leglo 20. 4. Rejec Jože Vester, Ul. 4. Julija 23, 64290 Tržič.
o: 5/II, m: 5/I, leglo 18. 4. Rejec Primož Bartol, Bukovica 13, 61310 Ribnica.
o: 5/II, m: 4/II, leglo 15. 4. Rejec Jožica Janežič, Puščava 7, 68230 Mokronog.
o: 4/II, m: 4/II, leglo 18. 3. Rejec Maks Kramljak, Šmiklavž 15 a, 62381 Podgorje.

Lovski terierji (JR LT):

o: 5/I, m: 4/II, leglo 23. 4. Rejec Silvester Kos, Bistra 17, 62393 Črna na Koroškem.
o: 5/I, m: 5/II, leglo 20. 4. Rejec Blazinčič, Jerihova 34, 63320 Titovo Velenje.
o: 5/I, m: 4/I, leglo 31. 3. Rejec Anton Dolenc, Mostečno 4 a, 62321 Makole.
o: 5/I, m: 5/II, leglo 31. 3. Rejec Ivan Vovk, Bistriška 50, 62319 Poljčane.
o: 5/II, m: 5/I, leglo 2. 4. Rejec Henrik Sotošek, Gorica 4, 68280 Brestanica.
o: 5/I, m: 4/II, leglo 13. 4. Rejec Sava Stukoča, Volkmerjeva 7, 62250 Ptuj.
o: 5/I, m: 4/I, leglo 6. 4. Rejec Jakob Fišinger, Zg. Bistrica 185, 62310 Slov. Bistrica.
o: 5/I, m: 4/II, leglo 15. 4. Rejec Janez Skobe, Jevnica n. h., 61281 Kresnice.
o: 5/I, m: 4/II, leglo 16. 4. Rejec Aleksander Nopotnik, 63327 Šmartno ob Paki.
o: 4/I, m: 4/II, leglo 4. 4. Rejec Jože Zagrajšek, Vel. Podlog 49, 68273 Leskovec.

Kratkodlaki jazbečarji (JR Jki):

o: 5/II, m: 5/II, leglo 8. 4. Rejec Marko Kljun, Gorenjska c. 23 B, 61310 Ribnica.
o: 4/II, m: 5/I, leglo 3. 4. Rejec Ivan Pintar, Grajska vas 49, 63303 Gomiljsko.
o: 5/II, m: 4/II, leglo 30. 3. Rejec Uroš Valant, Roška 9, 61000 Ljubljana.

Resasti jazbečarji (JR Jri):

o: 5/I, m: 4/II, leglo 17. 4. Rejec Oto Fritz, Vinarje 53, 62000 Maribor.
o: 5/I, m: 5/II, leglo 25. 3. Rejec Dušan Jarh, Dol. Leskovec 3, 68280 Brestanica.
o: 5/I, m: 5/II, leglo 3. 4. Rejec Jože Ahčin, 61315 Velike Lašče 146.
o: 5/II, m: 5/II, leglo 6. 5. Rejec Ivan Jurak, Dol. Kamence 33 a, 68000 Novo mesto.

Koker španjeli (JR KŠ):

o: 4/I, m: 5/I, leglo 24. 3. Rejec Bojan Deberšek, Stari trg 143, 62380 Slovenj Gradec.

Špringer španjeli (JR ŠŠ):

o: 4/II, m: 4/I, leglo 9. 3. Rejec Alojz Kapun, Pokoše 39, 62310 Slov. Bistrica.

Nemški prepeličarji (JR Pr):

Rjavci:

o: 4/I, m: 5/I, leglo 26. 4. Rejec Viktor Navotnik, Dolič 119, 69263 Kuzma.
o: 5/I, m: 5/I, leglo 23. 4. Rejec Ivan Knez, Trg revolucije 15, 61420 Trbovlje.
o: 5/I, m: 4/I, leglo 10. 4. Rejec Ivan Pahič, Pretrež 2, 62310 Slov. Bistrica.

o: 5/I, m: 4/III, leglo 11. 4. Rejec Viljem Sluga, Rodnik 4, 66240 Kozina.

o: 4/I, m: 4/I, leglo 10. 4. Rejec Jože Zorko, Seka 13, 68257 Dobova.

o: 5/I, m: 4/I, leglo 18. 3. Rejec Lado Jelušič, Hrašče 151, 66230 Postojna.

o: 5/I, m: 4/I, leglo 20. 3. Rejec Metod Loboda, Študijanska 21, 61230 Domžale.

o: 5/I, m: 4/II, leglo 10. 4. Rejec Jože Rupnik, Lanišče 3, 61291 Škofljica.

o: 5/I, m: 4/I, leglo 5. 4. Rejec Zvonko Majcenovič, Dolane 15, 62282 Cirkulane.

Serci:

o: 4/II, m: 3/III, leglo 5. 4. Rejec Radovan Žigon, Sp. Škofije, 66281 Koper.

o: 4/I, m: 4/II, leglo 5. 4. Rejec Slavko Hotko, Župelevec 16, 68258 Kapele.

o: 4/II, m: 4/I, leglo 1. 3. Rejec Anton Stritih, Ročevnica 41, 64290 Tržič.

Nemški kratkodlaki ptičarji (JR Pki):

o: 3/I, m: 4/I, leglo 23. 3. Rejec Slavko Kozar, Pristava 17 a, 69240 Ljutomer.

Nemški ostrodlaki ptičarji (JR Pos):

o: 5/I, m: 5/I, leglo 25. 4. Rejec Štefan Hozjan, Žiberci 30, 69253 Apače.

Flat-coated retrieverji (JR FR):

o: 5/I, m: 5/I, leglo 7. 4. Rejec Tone Hočevar, Podmolnik 27/a, 61261 Lj.-Dobrunje.

Kinološka zveza Slovenije

Mali oglasi

Prodam lovsko karabinko, kal. .243 winch., znamke sava-kranj, s strelnim daljnogledom hakko point (4 × 40)-suhlska montaža. Cevi so iz böhler rasant jekla, kopito je obdelano z gravirano ploščo nabojnika. Prodam tudi **šibrenico CZ 12/12.** Roman Nahtigal, Kovačičeva 1 A, 64000 Kranj. Tel.: (064) 24 023 in (061) 326 651 (v službi – dopoldne).

Izdelujem lovske kravate z vezenim emblemom srnjaka, fazana, kozoroga in divjega petelina. Naročeno pošljem po povzetju. »Modna kravata« Gjergjek, 69000 Murska Sobota, Ivana Regenta 29; tel.: (069) 22 326.

Izredno ugodno prodam skoraj nerabljene puške: **karabinko steyer mannlicher,** kal. 6,5 × 68, z daljnogledom swarovski 6 × 42 (suhlska montaža), **karabinko,** kal. .30–06, s strelnim daljnogledom (3–12 ×) swarovski in **bokarico** sevage, kal. .22 mag/2, mag. Zupet, Kraljeva 33, Podgorica, 61231 Črnuče.

Na zalogi imam lične **PVC mape,** v katere lahko vložite letnike revije Lovec. Tiskam tudi plakate za vse lovske in kinološke prireditve. Informacije dobite po telefonu: (064) 622 197 – Tone Poljanec, Puštal 151, 64220 Škofja Loka.

Prodam nemškega kdl. ptičarja, starega 9 mesecev. Marjan Žižmond, Ozeljan 24, 65261 Šempas. Tel.: (065) 58 591.

Prodam balkanskega goniča, starega 3 leta. Pes je izreden primerek svoje pasme in je že dobil 3 × CAC, 1 × CACIB, 4 × prvak pasme. Informacije po telefonu: (014) 54 579 in 23 122 – zvečer.

Prodam tricevko znamke merkel suhl, kal. 12/7 × 65 R, s strelnim daljnogledom zeiss (4 × 32). Morebitne stroške plača prodajalec. Tel.: (021) 712 066, Velimir Majkič, Rudija Papeža 3, 64000 Kranj.

Prodam karabinko sava-kranj, kal. 8 × 57, s strelnim daljnogledom swarovski nova (6 × 42) – suhlska montaža. Dane Sušnik, tel.: (068) 44 065 – popoldne.

Prodam karabinko sava-kranj, kal. .30–06. Franc Kulovec, tel.: (068) 65 042.

Prodam lovsko puško gebr. merkel suhl, mod. 203 E holand holand, kal. 12. Puška je izredno dobro ohranjena. Cena 15 000 000 dinarjev. Informacije po telefonu: (021) 331 393, po 16. uri. (Mitrović).

Prodam tricevko sauer, mod. 3000., kal. 12–12/ .30–06 (s posebnim napenjalom za kroglo). Montiran je strelni daljnogled (1,5 – 6 × 42) schmit & bender (suhlska montaža). Informacije po telefonu: (041) 317 617 od 16. do 20. ure (Matanić).

Prodam lovsko terierko (starejšo), odlično za lov. Česen, Kocianičeva 5, 65271 Vipava. Tel.: (065) 65 824.

Prodam brezpetelinko merkel suhl, kal. 16, z greenerjevim zaklepom. Informacije po telefonu: (062) 701 189, od 7. do 8. ure – Krnjak.

Prodam nove **menjalne cevi** 12/12 za češko bokarico. Tel.: (061) 722 348 (Opeka).

Prodam suhlovo bokarico, kal. 12/ 7 × 65 R, in menjalne cevi, kal. 12/12. Montiran je strelni daljnogled (6 × 42) habicht. Informacije po telefonu: (063) 701 357 ali (063) 701 500 – Sedminek.

Prodam karabinko CZ, kal. .7 mm rem. mag., s strelnim daljnogledom (3–9 × 45) – suhlska montaža. Viktor Klemenc, Glinškova pl. 10, 61000 Ljubljana. Tel.: (061) 340 938 (vsak dan po 18. uri).

Prodam karabinko CZ, kal. 8 × 57 (kratka puška), s strelnim daljnogledom zeiss (1,5–6 × 39) – suhlska montaža. Tel.: (068) 47 350 – Vojnovič.

Prodam karabinko, kal. 6,5 × 57, s strelnim daljnogledom (in strelivom zanjo) ter **brezpetelinko,** kal. 16–16, monte carlo. Obe puški sta odlično ohranjeni. Franc Mizori, 61230 Domžale.

Prodam naslednje puške: boroveljsko bokarico, kal. 20/6,5 × 57 R, z menjalnimi cevmi 20/20 in strelnim daljnogledom swarovski (4 × 32) – suhlska montaža; **karabinko** CZ, kal. 7 mm rem. mag., s strelnim daljnogledom swarovski (6 × 42) – suhlska montaža; **karabinko** sava – kranj, kal. 6,5 × 57, s strelnim daljnogledom swarovski (6 × 42) – zasučna montaža. Darko Vetrnik, Hudi graben 9, 64290 Tržič. Tel.: (064) 51 096.

Prodam novo šibrenico CZ 12/12 × 70. Cena je 15 % nižja od prodajne cene v trgovini. Tel.: (064) 633 446.

Prodam bokarico, kal. 7 × 65 R/12, maroci in magnum vložek, kal. .22 (45 cm dolžine). Franc Blažič, Kardeljev trg 3, 63320 Titovo Velenje. Tel.: (063) 854 278.

Prodam boroveljsko karabinko, kal. 8 × 57 JS, s strelnim daljnogledom kahles (6 × 42) – suhlska montaža. Zorman, Rožna dolina C. VIII/17, 61000 Ljubljana, tel.: (061) 237 322.

Prodam boroveljsko tricevko, kal. 12–12/ 7 × 65 R, s strelnim daljnogledom kahles (4 × 32) (izdelek Koschata) in **karabinko** kal. 6,5 × 57 z novo cevjo böhler rasant ter montiranim str. daljnogledom swarovski (6 × 42) – Skupek, Podnanos 75, 65211 Vipava; tel.: (065) 69 141.

Prodam japonsko trap puško (SKB, tip 500) po zelo ugodni ceni. Informacije po telefonu – (063) 28 687 – Salobir.

Prodam skoraj novo karabinko kal. 7 mm rem. mag. (ročna izdelava), gravirana, s strelnim daljnogledom swarovski NOVA (6 × 42) suhl montaža. Cevi böhler rasant. Informacije po telefonu: (061) 708 508 popoldan.

Prodam strelni daljnogled waldläufer (4 × 28) za MK puško. Informacije po telefonu: (0608) 79 076 – Zlatko Gabrič.

Prodam bokarico savage, kal. .222/20–70 rem. mag., s strelnim daljnogledom in **karabinko** CZ, kal. .30–06, s strelnim daljnogledom tasco (3–9 ×) – suhlska montaža. Branko Jaklič, Bičkova 2 a, 64000 Kranj. Tel.: (064) 22 210.

Prodam skoraj novo karabinko, kal. 7 mm rem. mag. (ročno izdelana), gravirana. Montiran je strelni daljnogled swarovski nova (6 × 42) – suhlska montaža. Cevi böhler rasant. Tel.: (061) 708 508 popoldne.

Prodam mlade nemške prepeličarje – serce. Tel.: (062) 775 620 Zupančič.

Prodam nerabljeno češko bokarico super brno, kal. 7 × 65 R/12, s strelnim daljnogledom zeiss (4 × 32). Tel.: (064) 66 052 – Eržen.

Prodam dve odlično ohranjeni **trap puški** FN **special** in **merkel suhl.** Tel.: (062) – 36 277 – Rajh.

Prodam češko bokarico super brno, kal. 12/7 × 65 R, z montiranim strelnim daljnogledom zeiss (4 × 32). Tel.: (061) 317 791.

Poceni **prodam nov monokular** (spektiv) 30 × 75 habicht. Franc Jasenc, Planina pod Golico 53 a, 64270 Jesenice. Tel.: (064) 76 216.

Ugodno prodam češko bokarico, kal. 12/ 7 × 57 R, z menjalnimi cevmi 12/12. Toni Rangus, Dol. Vrhpolje 15, 68310 Šentjernej.

Prodam češko bokarico kal. 16/7 × 57 R s strelnim daljnogledom (4 × 32) – suhlska montaža in 60 nabojev zanjo. Tel.: (064) 621 234 – Krajnik.

Lovska zveza Slovenije

je izdala že dolgo pričakovani

NOVO!
NOVO!
NOVO!

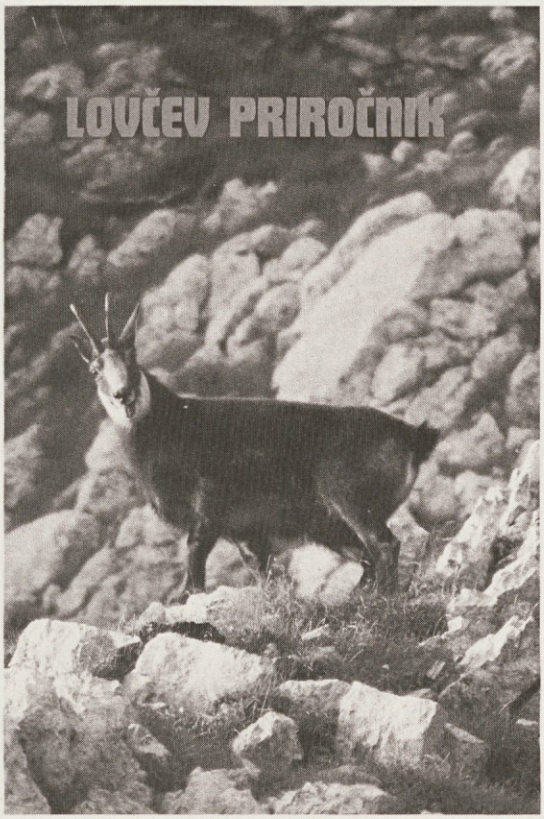

To ni le učbenik za lovski izpit, obvezna knjiga za vsakega lovskega pripravnika, ampak tudi nepogrešljiv pripomoček:
– vodstvu vsake lovske družine,
– vsem mentorjem lovskih pripravnikov,
– predavateljem na tečajih za lovske pripravnike in lovce sploh,
– članom komisij na lovskih izpitih,
– vsem drugim lovcem za obnovitev, izpopolnitev in uskladitev lovskega znanja.

Bistvena razlika med starim »Slovenskim lovskim priročnikom« in sedanjim »Lovčevim priročnikom – Učbenikom za lovski izpit« je v tem, da je vsa snov vseh predmetov obravnavana oziroma podana po sistemu »vprašanja – odgovori«. Vprašanja so zastavljena širše, zato so tudi odgovori nekoliko daljši; vsak od četrt do ene strani. Način zajemanja znanja iz te knjige je preglednejši in lažji kakor iz prejšnjih slovenskih lovskih učbenikov.
Lovske družine, ki so si na osnovi objave v Lovcu, št. 11/88, te knjige zagotovile v prednaročilu, so jih prejele po 29 000 din, za druge je Lovčev priročnik na voljo v maloprodaji po ustrezno višji ceni. Interesenti, pohitite z nabavo, ker se je po izidu knjige že pokazalo, da bo hitro pošla!

LOVČEV PRIROČNIK lahko dobite v pisarni LOVSKE ZVEZE SLOVENIJE, Ljubljana, Župančičeva 9 – in v vseh poslovalnicah TOZD LOVEC, v Ljubljani, Mariboru, Celju, Kranju, Novi Gorici.

državna založba slovenije DZS mladinska knjiga

Vaš PES

David Taylor in Peter Scott

ZA VSE, KI BI RADI PRAVILNO SKRBELI ZA PSA IN MAČKO PRIROČNIKA VAŠ PES IN VAŠA MAČKA

Naši domovi so vse bolj tudi domovi psov in mačk. Ni dovolj, da jim nudimo toplo zavetje in našo naklonjenost. Vedeti moramo še marsikaj več, denimo: kakšno vrsto živali lahko izberemo za naš dom, kako hranimo mladiče in kasneje odraslo žival, kako hranimo psa in mačko, kako skrbimo za njuno dlako in nohte, kako skrbimo za njuno zdravje in kako jima nudimo prvo pomoč...

Vaša MAČKA

David Taylor

O vsem tem nas v obeh priročnikih, bogatih z barvnimi fotografijami, poučita znana angleška strokovnjaka-veterinarja DAVID TAYLOR in PETER SCOTT.

Obe knjigi lahko dobite v vseh knjigarnah ali ju naročite z naročilnico pri DZS.

NAROČILNICA LOVEC 605

6 2 1

1

Nepreklicno naročam: **VAŠ PES** 228 strani, 195.000 din **VAŠA MAČKA** 288 strani, 195.000 din

Priimek in ime naročnika: _____

Naslov: _____ (ulica ali vas)

_____ pošta poštna št.

Zaposlen pri: _____

Naslov zaposlitve: _____ ulica

_____ pošta poštna št.

Rojen: _____ Reg. št. os. izk.: _____

Izdane pri: _____ Poklic: _____

Plačal bom po prejemu računa in položnic:

1 v enkratnem znesku 2 z virmanom 3 v 3 zaporednih mesečnih obrokih

Prosimo, da označite plačilne pogoje, ki vam ustrezajo. Vse morebitne spore rešuje pristojno sodišče v Ljubljani.

Državna založba Slovenije, Knjižna prodaja, Mestni trg 26, 61101 Ljubljana.

Datum: _____ Podpis: _____